

Univerzita Pardubice
Fakulta ekonomicko-správní

Kvalita života v regionech ČR
Diplomová práce

Univerzita Pardubice
Fakulta ekonomicko-správní
Akademický rok: 2023/2024

ZADÁNÍ DIPLOMOVÉ PRÁCE

(projektu, uměleckého díla, uměleckého výkonu)

Jméno a příjmení: **Bc. Barbora Baliharová**
Osobní číslo: **E22748**
Studijní program: **N0488A050001 Hospodářská politika a veřejná správa**
Specializace: **Ekonomika veřejného sektoru**
Téma práce: **Kvalita života v regionech ČR**
Zadávací katedra: **Ústav ekonomických věd**

Zásady pro vypracování

Cílem diplomové práce je posoudit ekonomické aspekty vývoje kvality života v regionech ČR. Problematika kvality života bude nahlížena v kontextu regionálního rozvoje. Podkladem pro měření a hodnocení vývoje kvality života bude statistická analýza veřejně dostupných dat. Výsledky šetření povedou k formulaci závěrů a případných doporučení pro další směřování veřejných politik v ČR.

Osnova:

- Vymezení problematiky regionálního rozvoje.
- Vymezení problematiky kvality života.
- Parametry a podmínky pro hodnocení kvality života.
- Analýza vývoje ekonomických aspektů kvality života v regionech ČR.
- Vyhodnocení výsledků a formulace závěru.

Rozsah pracovní zprávy: **cca 50 stran**
Rozsah grafických prací: **-**
Forma zpracování diplomové práce: **tištěná/elektronická**

Seznam doporučené literatury:

HEŘMANOVÁ, E. Koncepty, teorie a měření kvality života. Praha: Sociologické nakladatelství (SLON), 2012. 239 s. ISBN 978-80-7419-106-0.
MCCANN, P. Modern urban and regional economics. Oxford: Oxford University Press, 2013. 432 s. ISBN 978-0-19-958200-6.
MINAŘÍK, B., BORÚVKOVÁ, J., VYSTRČIL, M. Analýzy v regionálním rozvoji. Praha: Professional Publishing, 2013. 244 s. ISBN 978-80-7431-129-1.
PAVLÍK, M. Regiony budoucnosti – spolupráce, bezpečí, efektivita: Inspirace pro rozvoj měst a regionů s příklady dobré praxe. Praha: Grada Publishing, 2019. 224 s. ISBN 978-80-271-1310-1.
PAYNE, J. Kvalita života a zdraví. Praha: Triton, 2005. 630 s. ISBN 80-7254-657-0.

Vedoucí diplomové práce: **Ing. Pavel Zdražil, Ph.D.**
Ústav ekonomických věd

Datum zadání diplomové práce: **1. září 2023**
Termín odevzdání diplomové práce: **30. dubna 2024**

prof. Ing. Jan Stejskal, Ph.D. v.r.
děkan

L.S.

doc. Ing. Romana Provozničková, Ph.D. v.r.
garant studijního programu

V Pardubicích dne 1. září 2023

PROHLÁŠENÍ

Prohlašuji:

Práci s názvem Kvalita života v regionech ČR jsem vypracovala samostatně. Veškeré literární prameny a informace, které jsem v práci využila, jsou uvedeny v seznamu použité literatury.

Byla jsem seznámena s tím, že se na moji práci vztahují práva a povinnosti vyplývající ze zákona č. 121/2000 Sb., o právu autorském, o právech souvisejících s právem autorským a o změně některých zákonů (autorský zákon), ve znění pozdějších předpisů, zejména se skutečností, že Univerzita Pardubice má právo na uzavření licenční smlouvy o užití této práce jako školního díla podle § 60 odst. 1 autorského zákona, a s tím, že pokud dojde k užití této práce mnou nebo bude poskytnuta licence o užití jinému subjektu, je Univerzita Pardubice oprávněna ode mne požadovat přiměřený příspěvek na úhradu nákladů, které na vytvoření díla vynaložila, a to podle okolností až do jejich skutečné výše.

Beru na vědomí, že v souladu s § 47b zákona č. 111/1998 Sb., o vysokých školách a o změně a doplnění dalších zákonů (zákon o vysokých školách), ve znění pozdějších předpisů, a směrnicí Univerzity Pardubice č. 7/2019 Pravidla pro odevzdávání, zveřejňování a formální úpravu závěrečných prací, ve znění pozdějších dodatků, bude práce zveřejněna prostřednictvím Digitální knihovny Univerzity Pardubice.

V Pardubicích dne 4. 4. 2024

Bc. Barbora Baliharová v. r.

PODĚKOVÁNÍ

Chtěla bych tímto poděkovat panu Ing. Pavlovi Zdražilovi, Ph.D., vedoucímu mé diplomové práce za vedení, pomoc, pevné nervy, užitečné rady a čas, který mi věnoval.

ANOTACE

Cílem diplomové práce je posoudit ekonomické aspekty vývoje kvality života v regionech ČR. První část práce je věnována teoretickému vymezení regionálního rozvoje, kvality života, jejich aspektům a možnostem jejího měření. V druhé části se práce věnuje analýze vývoje vybraných jednotlivých aspektů kvality života a celkovému vývoji kvality života v jednotlivých krajích ČR. Podkladem pro měření a hodnocení vývoje kvality života je statistická analýza veřejně dostupných dat. Na základě provedené analýzy byly stanoveny závěry a doporučení pro další směřování veřejných politik v ČR. Velikost vlivu jednotlivých zkoumaných faktorů na kvalitu života se v krajích ČR liší. Mezi celkovou kvalitou života v krajích ČR jsou značné rozdíly, kdy nejvyšší kvalitu života poskytuje kraj Hlavní město Praha.

KLÍČOVÁ SLOVA

Region, regionální rozvoj, regionální politika, kvalita života

TITLE

Quality of life in the regions of the Czech Republic

ANNOTATION

The aim of the thesis is to assess the economic aspects of quality of life development in the regions of the Czech Republic. The first part of the thesis is dedicated to the theoretical delineation of regional development, quality of life, their aspects, and possibilities for measurement. The second part focuses on the analysis of the development of selected aspects of quality of life and overall quality of life trends in individual regions of the Czech Republic. Statistical analysis of publicly available data serves as the basis for measuring and evaluating the development of quality of life. Based on the conducted analysis, conclusions and recommendations for the further direction of public policies in the Czech Republic are formulated. The magnitude of influence of individual examined factors on the quality of life varies across regions of the Czech Republic. There are significant differences in the overall quality of life among regions of the Czech Republic, with the highest quality of life provided by the region of the Capital City of Prague.

KEYWORDS

Region, regional development, regional policy, quality of life

OBSAH

ÚVOD.....	12
1 VYMEZENÍ PROBLEMATIKY REGIONÁLNÍHO ROZVOJE.....	14
1.1 Region.....	14
1.1.1 Přístupy ke klasifikaci regionů	14
1.1.2 Klasifikace regionů dle NUTS.....	16
1.2 Regionální rozvoj.....	18
1.3 Regionální politika.....	21
1.3.1 Motivy existence regionální politiky	23
1.3.2 Nástroje regionální politiky	24
2 VYMEZENÍ PROBLEMATIKY KVALITY ŽIVOTA.....	26
2.1 Kvalita života.....	26
2.1.1 Modely kvality života	28
2.1.2 Dimenze konceptu kvality života	31
2.1.3 Pojetí kvality života	32
2.2 Přístupy k hodnocení kvality života.....	33
2.3 Rozsah hodnocení kvality života	35
3 PARAMETRY A MĚŘENÍ KVALITY ŽIVOTA.....	38
3.1 Parametry kvality života	38
3.1.1 Ekonomické parametry	38
3.1.2 Sociální parametry	41
3.1.3 Environmentální parametry	44
3.2 Měření kvality života	45
3.2.1 Index lidského rozvoje.....	46
3.2.2 Index kvality a udržitelnosti života.....	47
3.2.3 Regionální index kvality života	49
3.2.4 Index životních podmínek	50

4	ANALÝZA VÝVOJE ASPEKTŮ KVALITY ŽIVOTA V REGIONECH ČR.....	52
4.1	Metodologie	52
4.2	Komparace krajů ČR	55
4.2.1	Regionální HDP	55
4.2.2	Čistý disponibilní důchod domácností.....	58
4.2.3	Obecná míra nezaměstnanosti	59
4.2.4	Koeficient ekologické stability	61
4.2.5	Celková komparace krajů na základě MIKŽ	63
4.3	Korelační analýza	66
4.4	Shrnutí analýzy a diskuze	74
	ZÁVĚR	80
	POUŽITÁ LITERATURA	82
	SEZNAM PŘÍLOH.....	89

SEZNAM ILUSTRACÍ A TABULEK

Seznam ilustrací

Obrázek 1 - Kraje České republiky.....	18
Obrázek 2 - Rovnováha mezi třemi základními pilíři života.....	20
Obrázek 3 - Model kvality života pracovníků kanadské armády	31
Obrázek 4 - Dimenze Human Development Index.....	47
Obrázek 5 - Vývoj regionálního HDP na obyvatele v krajích ČR.....	56
Obrázek 6 - Vývoj čistého disponibilního důchodu domácností na 1 obyvatele v krajích ČR.....	58
Obrázek 7 - Vývoj obecné míry nezaměstnanosti v krajích ČR.....	60
Obrázek 8 - Vývoj koeficientu ekologické stability v krajích ČR.....	62
Obrázek 9 - Vývoj MIKŽ v krajích ČR.....	64

Seznam tabulek

Tabulka 1 - Územní členění podle EU.....	16
Tabulka 2 - Model kvality života Centra pro podporu zdraví Univerzity Toronto	29
Tabulka 3 - Model kvality života podle Kováče.....	30
Tabulka 4 - Index kvality a udržitelnosti života	48
Tabulka 5 - Struktura regionálního indexu kvality života	50
Tabulka 6 - Struktura indexu životních podmínek	50
Tabulka 7 - Závislost regionálního HDP a čistého disponibilního důchodu domácností.....	68
Tabulka 8 - Vztah mezi regionálním HDP a obecnou mírou nezaměstnanosti	69
Tabulka 9 - Vztah mezi regionálním HDP a koeficientem ekologické stability	70
Tabulka 10 - Vztah mezi čistým disponibilním důchodem domácností a obecnou mírou nezaměstnanosti	71
Tabulka 11 - Vztah mezi čistým disponibilním důchodem domácností a koeficientem ekologické stability	72
Tabulka 12 - Vztah mezi obecnou mírou nezaměstnanosti a koeficientem ekologické stability	73
Tabulka 13 - Porovnání pořadí krajů za rok 2022	76
Tabulka 14 - Porovnání pořadí krajů na základě IKŽ 2006 a MIKŽ 2022	77

SEZNAM ZKRATEK A ZNAČEK

ČR – Česká republika

ČSÚ – Český statistický úřad

EU – Evropská unie

HDI – Human Development Index

HDP – Hrubý domácí produkt

IKUŽ – Index kvality a udržitelnosti života

IKŽ – Index kvality života

IŽP – Index životních podmínek

MIKŽ – Modifikovaný index kvality života

MMR ČR – Ministerstvo pro místní rozvoj České republiky

NUTS – Nomenclature of Units for Territorial Statistics (Nomenklatura územních statistických jednotek)

WHO – World Health Organization

ÚVOD

Kvalita života je klíčovým faktorem ovlivňujícím pohodu a blahobyt obyvatelstva ve všech regionech. V dnešní době, kdy se společnost stále více zaměřuje na individuální i kolektivní pohodu, se stává zkoumání a porovnávání kvality života v různých oblastech zásadním tématem. V České republice, jako i v mnoha jiných zemích, je kvalita života ve všech jejích regionech předmětem zájmu a diskusí. V úrovni kvality života tedy zároveň hraje významnou roli regionální rozvoj. Tyto dvě oblasti nejen významně ovlivňují život celé společnosti, ale úzce spolu souvisejí a vzájemně se ovlivňují. Na kvalitu života a regionální rozvoj má vliv i mnoho dalších faktorů a proměnných.

Z uvedeného vyplývá, že změřit kvalitu života je velmi složité. Kvalita života je ovlivňována nejen objektivně měřitelnými aspekty, ale hlavně subjektivními pocity jedinců. Kvalita života tedy není jen materiální, ale má na ni vliv celá řada aspektů, včetně zdraví, vzdělání, sociální soudržnosti, životního prostředí a udržitelnosti. Také každý region je jedinečný a má své vlastní charakteristiky, včetně geografických, ekonomických, sociálních a kulturních charakteristik. Zahrnuje řadu politik, strategií a intervencí na podporu udržitelného růstu, konkurenceschopnosti a vyváženého socioekonomického rozvoje. Úroveň kvality života v daném regionu je tedy dána také mírou rozvoje daného území, kterou ovlivňují regionální disparity. V analýze a hodnocení je proto nutné brát v úvahu různé parametry a situace, které odrážejí složitost lidského života a jeho souvislostí.

Cílem práce je posoudit ekonomické aspekty vývoje kvality života v regionech ČR. Konkrétně je toto posouzení provedeno na úrovni NUTS III regionů (krajů), a to pomocí statistické analýzy veřejně dostupných dat. Součástí analýzy je i celkové zhodnocení kvality života v jednotlivých krajích ČR za posledních 10 let na základě modifikovaného indexu kvality života. V návaznosti na definovaný cíl diplomové práce byla formulována výzkumná otázka:

„Jaké jsou rozdíly v úrovni kvality života mezi českými regiony a jaká je dynamika jejího vývoje?“

Na základě výzkumné otázky jsou testovány následující hypotézy:

H1: Mezi úrovní kvality života v krajích ČR jsou výrazné rozdíly.

H2: Zkoumané faktory kvality života jsou na sobě závislé.

Diplomová práce je rozdělena do čtyř kapitol. První tři kapitoly se zaměřují na problematiku kvality života v kontextu regionálního rozvoje. Vymezení pojem region v souvislosti s kvalitou života, popisují modely kvality života a jeho aspekty. Pozornost je dále věnována také způsobům měření těchto aspektů. V další části následuje popis metodologických postupů, které jsou v rámci práce využívány. Poté se již práce soustředí na samotnou analýzu, ve které zkoumá vývoj ekonomických aspektů kvality života v jednotlivých krajích ČR, s důrazem na jejich disparity a specifika. Na základě analýzy jsou pak formulována doporučení a závěry, které mohou sloužit jako podpora pro tvorbu politik a strategií regionálního rozvoje s cílem zlepšit kvalitu života obyvatelstva.

1 VYMEZENÍ PROBLEMATIKY REGIONÁLNÍHO ROZVOJE

Ve vazbě na cíl diplomové práce je pro správné uchopení problematiky kvality života v regionech České republiky nejprve třeba vymezit základní pojmy související s touto tematikou.

1.1 Region

Základním pojmem pro správné pochopení tohoto tématu je region. Vymezit pojem region není příliš jednoduché. Po desetiletí se odborníci pokoušeli najít obecně přijatelnou definici pojmu region, který je však v každodenním životě i ve vědecké literatuře a regionálních pracích často používán velmi odlišně. V běžném jazyce je region určitým způsobem vymezená oblast (Minařík, Borůvková, Vystrčil, 2013). Nejčastěji se lze setkat s definicí regionu jako fyzického prostoru, který je navenek vymezen jasně definovanými hranicemi (nejčastěji geografickými a administrativními) a funguje jako administrativní jednotka, často pod úrovní národního státu a je vnitřně sjednocený prostřednictvím společné politiky, ekonomiky, kultury a historie. Každý region má své vlastní charakteristiky, jako je krajina, jazyk a klima (Skokan, 2004).

Pojem region definuje také Oto Hudec (2009), který na něj nahlíží ze systémové perspektivy jako na otevřený, dynamický a organický systém. Hudec se domnívá, že region je komplexní prostorovou oblastí s mnoha prvky různých kvalit, které spolu úzce souvisí. Autor dále uvádí, že oblast má proměnlivé vstupy, výstupy a vazby na okolní prostředí (otevřený systém), odráží změny ve svém stavu, struktuře a řízení v čase (dynamický systém) a má schopnost přizpůsobit se měnící se funkcionalitě, kapacitě, struktuře a zlepšování podmínek (organické systémy).

Region je také definován v zákoně č. 248/2000 Sb., o podpoře regionálního rozvoje, kdy se regionem rozumí „*územní celek, vymezený územními obvody krajů a obcí, jehož rozvoj může být podporován podle tohoto zákona*“.

1.1.1 Přístupy ke klasifikaci regionů

Regiony lze klasifikovat různými způsoby a těchto klasifikací lze nalézt v literatuře velké množství. Způsob, podle kterého je region vymezen se nazývá **regionalizace**. Na tento proces existují dva základní pohledy. To znamená, že na něj lze nahlížet jako na členění daného území na menší regionální celky, nebo naopak seskupování základních prostorových útvarů do

větších celků. Úkolem regionalizace je určovat regionální charakteristiky, procesy, vývojové vzorce a vztahy a reflektovat jedinečnost regionálních charakteristik. Zároveň je důležité vyloučit detaily, které narušují tento celkový obraz daného regionu. Maier a Tödting (1998) navrhli metodu regionální klasifikace, která rozdělila regiony do tří prostorových forem, které se liší od národní suverenity, a to subnacionální regiony, supranacionální regiony a transnacionální regiony. **Subnacionální** region představuje část území země, **supranacionální** region představuje skupinu určitého počtu zemí a **transnacionální** region zahrnuje části území dvou nebo více států, a tedy přesahuje hranice. Euroregion je příkladem transnacionálního regionu.

Stejskal a Kovárník (2009) zdůrazňují rozdělení regionů na **přirozený** a **administrativní** region. Přirozené regiony mají relativně uzavřenou regionální strukturu a regionální funkce jsou rozděleny na centra a zázemí. Administrativní regiony jsou naopak uměle zřizovány pro účely výkonu veřejné správy a neexistuje mezi nimi skutečná souvislost jako mezi přirozenými regiony.

Podle Čadila (2010) je možné regiony podle jejich **struktury** vymezit dvěma způsoby – homogenní a heterogenní vymezení regionu. Podle kritéria **homogeneity** jsou regiony tvořeny na základě určitých společných charakteristik. V praxi to znamená, že zvolené kritérium regionalizace platí pro celou plochu vymezeného území stejně (ačkoli homogenita není absolutní a vždy bude existovat nějaká odchylka). Tato kritéria zahrnují jak běžnější geografické rysy, jako jsou klimatické regiony, tak ekonomické a sociální rysy, které nejčastěji podléhají změnám, ale vyskytují se méně často. **Heterogenní** kritéria, známá také jako funkční, slouží k vytváření regionů na základě sledování vazeb mezi jednotlivými subjekty v rámci území. Velmi častým, ale zvláštním, příkladem typu funkčního regionu je nodální region. Nodální regiony vycházejí z polarizace prostoru ze vztahu jádro a periferie, kdy heterogenitu vyjadřují různé typy toků (pohyb lidí, komodit, informací). U kritéria, kterým se nodální region vymezuje, se sleduje intenzita a síla regionalizační vazby (Matoušková, 2000).

Poslední zmiňované členění regionu podle struktury na homogenní a heterogenní regiony lze vymezit **hranicemi**. Podle Laciny (2007) se hranice homogenních regionů vyskytují tam, kde jsou charakteristiky sousedních regionů nejméně viditelné, ale vzájemně propojené. Hranice heterogenních regionů vznikají tam, kde se nacházejí hranice gravitačních interakcí sousedních center. V přírodě existují fyzické a geografické hranice obklopující územní komplexy. Přírodní hranice mají různý charakter a mohou být ostré nebo neostré.

Umělé hranice vytvořené vlivem člověka jsou obvykle ostřejší než hranice přírodní (např. kanály, silnice, zdi). Politické hranice jsou však obvykle nejostřejší (Šilhánková, 2007).

1.1.2 Klasifikace regionů dle NUTS

V roce 1988 Evropská unie pro účely regionální politiky stanovila jednotný systém regionálního členění NUTS (Nomenclature of Units for Territorial Statistics = Nomenklatura územních statistických jednotek). Toto členění znamená, že je každý členský stát rozdělen do tří úrovní těchto statistických jednotek podle počtu obyvatel na NUTS I (stát), NUTS II (regiony soudržnosti) a NUTS III (kraje), viz tabulka č. 1 (Minařík, Borůvková, Vystrčil, 2013):

Tabulka 1 - Územní členění podle EU

Úroveň NUTS	Doporučený minimální počet obyvatel	Doporučený maximální počet obyvatel
NUTS I	3 000 000	7 000 000
NUTS II	800 000	3 000 000
NUTS III	150 000	800 000

Zdroj: Gouardères, 2020

Úroveň NUTS 0 je formálně nejvyšší úrovní systému NUTS a používá se pro porovnání zemí v rámci Evropské unie. Tato úroveň zahrnuje jednotky, které odpovídají každému členskému státu Evropské unie (dále také EU) (např. Česká republika, Francie, Německo). NUTS 0 umožňuje srovnání územních údajů mezi členskými státy a poskytuje základní rámec pro analýzu územních a regionálních aspektů v evropském kontextu. Úroveň NUTS I se používá k lepšímu pochopení regionálních rozdílů v rámci větších zemí EU (např. Německo, Francie) a je důležitá pro tvorbu politik, přidělování zdrojů a analýzu regionálního rozvoje větších celků (BusinessInfo.cz, 2022). Nicméně, v případě středně velkých a menších zemí se regiony na této úrovni nevymezují a úroveň je tak shodná s NUTS 0 (např. v ČR).

NUTS II je další úrovní členění v rámci NUTS systému, který má za cíl statistické a administrativní rozdělení území v EU. Na této úrovni jsou jednotlivé země rozděleny na menší oblasti, které obvykle odpovídají jejich politickým rozdílům, jako například státním částem, provinciím nebo jiným větším správním oblastem. Úroveň NUTS II nabízí podrobnější pohled na rozdíly mezi regiony a umožňuje provádět detailnější analýzu geografického rozdělení. Toto rozdělení má význam při plánování a sledování regionální politiky a projektů na regionální úrovni v rámci EU. Navíc má za úkol přerozdělovat peníze z rozpočtu EU na místní úrovni a analyzovat socioekonomické a statistické údaje ve větších regionech. Úroveň NUTS II též

umožňuje srovnání a studium regionálních rozdílů mezi různými oblastmi v členských státech (BusinessInfo.cz, 2022).

Předkládaná diplomová práce se zabývá regiony na úrovni NUTS III, tedy kraji České republiky, a proto je žádoucí věnovat tomuto členění pozornost. Krajem se rozumí územní společenství občanů, které má právo na samosprávu v souladu se společnými potřebami občanů kraje a v hranicích stanovených zákonem. Kraj je veřejnoprávní korporací, která má právo vystupovat v právních vztazích svým jménem a zároveň je odpovědná, má právní subjektivitu a je vlastníkem majetku nedělitelného mezi občany kraje (Turečková, 2021).

Od roku 2000 je Česká republika rozdělena do 14 krajů (obrázek 1), které byly zřízeny ústavním zákonem č. 347/1997 Sb. ze dne 3. prosince 1997, o vytvoření vyšších územních samosprávných celků na tyto celky – kraje:

- Jihočeský kraj,
- Jihomoravský kraj,
- Karlovarský kraj,
- Kraj Vysočina,
- Královéhradecký kraj,
- Liberecký kraj,
- Moravskoslezský kraj,
- Olomoucký kraj,
- Pardubický kraj,
- Plzeňský kraj,
- Hlavní město Praha,
- Středočeský kraj,
- Ústecký kraj,
- Zlínský kraj.

Obrázek 1- Kraje České republiky

Zdroj: Pytela, 2020

1.2 Regionální rozvoj

Dle Peeta a Hartwicka (2015) lidstvo po celou dobu své existence hledalo, rozvíjelo a prosazovalo takové změny, které by život lidí v regionu usnadnily, obohatily, zpříjemnily a zkvalitnily. Hlavním důvodem a hnacím motorem regionálního rozvoje je přirozená touha člověka cítit se lépe, nebo alespoň touha cítit se dobře.

Jen málokterý termín má tak široký obsah a možnosti použití jako právě pojem rozvoj. Ve vztahu k regionálnímu rozvoji lze rozvoj chápat jako postupný proces změny, který zvyšuje efektivitu a účelnost využívání zdrojů, využívání různých alternativ, které vyžadují počáteční pohyb ze současného na požadovaný stav (Minařík, Borůvková, Vystrčil, 2013). Rozvoj lze definovat také jako proces neboli probíhající událost, který má obvykle pozitivní socioekonomické, technicko-organizační, environmentální a případně další člověkem vyvolané změny. Regionální rozvoj je pak proces realizovaný za účelem zlepšení kvality života v regionu, kdy obecně platí, že úspěšný regionální rozvoj přispívá ke zvýšení kvality života v regionu (Stejskal, Kovárník, 2009).

Podle Ministerstva pro místní rozvoj ČR (MMR ČR) je definice regionálního rozvoje následující (MMR, 2023a): „*Územní dimenze je chápána jako možnost koncentrovat prostředky z fondů EU ve specifických typech území podporující jednak konkurenceschopnost (v závislosti na rozvojovém potenciálu) České republiky a také zohledňující požadavek na vyrovnávání územních disparit (ve vztahu k vnitřní diferenciaci území a koncentraci problémů*

ekonomického, sociálního či environmentálního charakteru). Územní dimenze je tedy chápána jako takové zacílení veřejné politiky (resp. operačních programů), které zohledňuje odlišné výchozí podmínky a cíle různých typů území. Celkově je tím podpořen rovnoměrný rozvoj regionů ČR ve vztahu k jejich potenciálu a rozvojovým možnostem.“

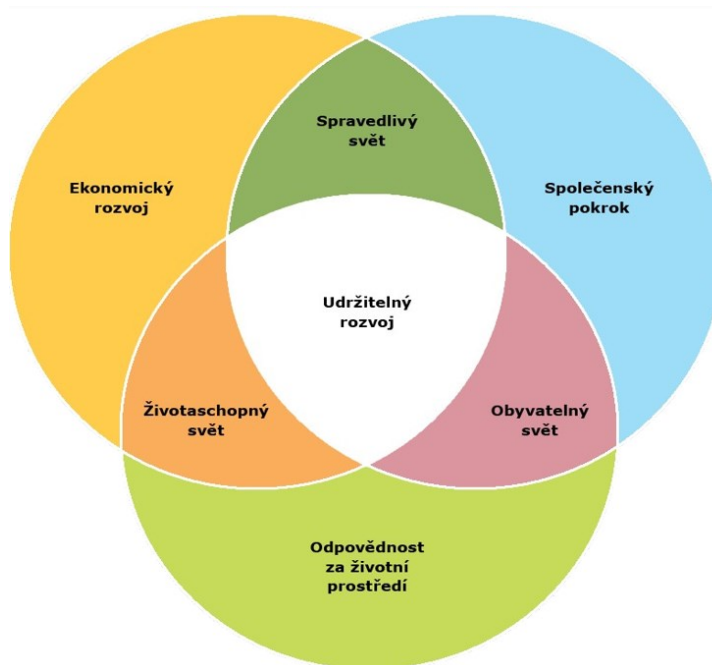
Význam spojení regionální rozvoj je také definován přístupy, pomocí nichž na něj lze nahlížet. Podle Minaříka, Borůvkové a Vystrčila (2013) patří mezi nezákladnější přístupy tzv. praktický a akademický přístup, z nichž každý chápe regionální rozvoj jinak. **Praktický přístup** definuje regionální rozvoj jako proces, který se snaží v důsledku prostorové optimalizace nejen za pomoci socioekonomických aktivit ale i při využití přírodních zdrojů naplnit snahu o vyšší využívání a zvyšování potenciálu určitého vzniklého území (regionu). Naopak **akademický přístup** vnímá spojení regionální rozvoj spíše jako nauku aplikující zejména ekonomii, geografii a sociologii, které řeší vztahy a procesy systematicky vymezeného území (regionu) a podléhá přírodně-geografickým, ekonomickým a sociologickým jevům. Podle této definice pohlíží na regionální rozvoj i vědní obor – regionalistika.

V této problematice je důležité nezaměňovat **rozvoj a růst**. Oba pojmy mají různý význam. Rozdíl mezi nimi lze nejnázorněji vysvětlit pomocí vztahu mezi kvantitou a kvalitou. Zatímco růst je kvantitativní rys, rozvoj je považován za kvalitativní změnu, ale jeho projevy jsou problematičtější, a především hodnotově orientované. Nicméně nejedná se o zcela nezávislé proměnné, neboť spolu tyto dva pojmy úzce souvisejí. Rozvoj je nemyslitelný bez růstu a zároveň je rozvoj předpokladem dalšího růstu. Rozvoj lze proto chápat jako širší pojem, jehož součástí je často i růst (Maier, Tödting, 1998).

S pojmem regionální rozvoj souvisí také **udržitelný rozvoj**. Jedná se o dva důležité pojmy v oblasti sociálního a ekonomického, které se vyznačují mnoha vzájemnými vztahy a souvislostmi. Kombinace těchto dvou konceptů je důležitá pro dosažení dlouhodobého blahobytu a ochrany životního prostředí. I udržitelný rozvoj má mnoho definic, avšak v současné době se za nejlépe vystihující definici základního pojmu (trvale) udržitelný rozvoj považuje definice ze Zprávy pro Světovou komisi OSN pro životní prostředí a rozvoj, nazvané Naše společná budoucnost, která vznikla v roce 1987. Podle této definice je udržitelný rozvoj taková forma rozvoje, která uspokojuje potřeby současnosti, aniž by výrazně ohrožovala schopnost budoucích generací uspokojovat své vlastní potřeby. Odkazuje na proces změn, v němž jsou využívání zdrojů, rozdělování investic, směr technologického pokroku

a institucionální rozvoj harmonizovány tak, aby se zvýšily současné i budoucí možnosti uspokojování lidských potřeb a cílů (Světová komise pro životní prostředí a rozvoj, 1991).

Trvale udržitelný rozvoj vyžaduje rovnováhu ve třech základních oblastech (pilířích) našeho života – ekonomice, sociálních aspektech a životním prostředím (obrázek 2). Mezi některé ekonomické podmínky patří zaměstnanost, počet turistů v regionu, růst příjmu územních samospráv či HDP. Sociální soudržnost, kvalita veřejně poskytovaných služeb, kvalita vzdělávání a zdravotní péče nebo participace občanů ohledně směru finančního toku veřejných financí jsou některými podmínkami sociální oblasti. K environmentálními podmínkám rovnováhy patří například kvalita životního prostředí, zelené plochy a parky nebo podpora udržitelných technologií.

*Obrázek 2 - Rovnováha mezi třemi základními pilíři života
Zdroj: Svobodová, 2017*

V České republice se touto problematikou udržitelného rozvoje zabývá MMR ČR, kdy společně s Ministerstvem pro životní prostředí ČR realizuje projekt Principy a mechanismy prosazování udržitelného rozvoje ve veřejné správě. Účelem projektu je snížení regionálních disparit, racionalizace trendu suburbanizace, vytvoření podmínek pro zvýšení dostupnosti veřejných služeb a zlepšení kvality života obyvatel, zvýšení účasti veřejnosti na plánování a v konečném důsledku také snaha přimět ji, aby se aktivně podílela na adaptaci na negativní dopady změny klimatu (MMR, 2023b).

Regionální rozvoj se tedy snaží s sebou přinášet pozitivní změny a je ovlivněn mnoha faktory. Podle Pavlíka a kol. (2019) je proto při jeho hodnocení nutné sledovat mnoho indikátorů definujících kvalitu regionálního rozvoje. V případě, že regionální rozvoj vnímáme jako proces pozitivních změn, který se zaměřuje především na vyrovnávání regionálních rozdílů, pak je tento rozvoj realizován prostřednictvím regionální politiky.

1.3 Regionální politika

Z výše uvedeného vyplývá, že region vzniká na základě různých charakteristických vlastností, které jsou v určité míře odlišné od charakteristik ostatních regionů. Odlišnost se označuje také pojmem *disparita*, který se v některých případech zaměňuje za synonymum nerovnost či rozdílnost (Fojtíková, 2012). Každý region se rozvíjí odlišným způsobem, jiným tempem, a jiným směrem, kdy jsou tyto rozdíly označovány jako **regionální disparity**. Regionální disparity zobrazují míru odlišnosti a nerovnosti v regionálních charakteristikách, jevech nebo procesech probíhajících minimálně ve dvou oblastech regionální struktury. Nerovnost se týká mnoha aspektů, včetně socioekonomických, kulturních, geografických, politických a dalších rozdílů. Disparita může být pozitivní, a to v případě, že je jedna strana považována za výhodnější, nebo negativní, pokud poukazuje na nerovnost nebo nevýhodu mezi srovnávanými prvky (Kutscherauer a kol., 2010).

Příliš velké rozdíly v socioekonomické úrovni mezi jednotlivými regiony ztěžují další ekonomický rozvoj napříč státem a mohou také vést k násilným sociálním a politickým konfliktům. Většina zemí s tržní ekonomikou proto začala rozvíjet regionální politiky a zavádět je do praxe. Zatímco ve většině rozvojových zemí se regionální politiky omezují na výstavbu silnic a rozvoj infrastruktury a sociálním a environmentálním dopadům těchto zásahů se věnuje jen malá pozornost, ve vyspělých zemích je situace zcela odlišná. Regionální politiky ve vyspělých zemích jsou totiž obvykle organizovány shora dolů na národní úrovni. Takové politiky mají především redistribuční charakter a podporují firmy, aby se prostřednictvím dotací a daňových podmětů přesouvaly do slabších regionů. Tyto politiky bývají především odvětvové povahy, neboť se zaměřují na poskytování podmětů konkrétním odvětvím, která se zdají být nejvíce náchylná k přemístění (McCann, 2013).

Hlavním cílem regionální politiky je vytvořit podmínky pro odstranění nebo alespoň snížení nadměrných rozdílů v rozvoji jednotlivých regionů země a přispět ke zvýšení mezinárodní konkurenceschopnosti národního hospodářství prostřednictvím vyvážené regionální struktury. Příčiny meziregionálních nerovností a vzniku tzv. "problémových

regionů" jsou různorodé a projevují se velmi rozdílně. Lze však identifikovat tři hlavní typy těchto regionů. (Pavlík a kol., 2019):

- a) **Regiony nedostatečně vybavené přírodními zdroji** – Jde především o odlehlé oblasti v každé zemi, kde v minulosti nepříznivé přírodní podmínky umožňovaly pouze velkochov. V mnoha případech může být cestovní ruch jediným motorem celkového hospodářského oživení.
- b) **Regiony s nedostatečným využitím vlastních zdrojů** – Častou příčinou nedostatečného využití vlastních zdrojů je kapitál. Dlouhodobá zlepšení závisí především na technologickém pokroku, díky kterému je využívání územních zdrojů ekonomicky životaschopné.
- c) **Regiony se stagnujícími či upadajícími základními odvětvími** – Historicky patřily tyto regiony k nejrozvinutějším, avšak změny ve struktuře poptávky vedly ke stagnaci či úpadku tradičních průmyslových odvětví (např. těžba uhlí, energetika, hutnictví, těžký průmysl).

Regionální politika stejně jako region a regionální rozvoj má mnoha definic. Maier a Tödtling (1998) definují regionální politiku jako aktivity, které prostřednictvím veřejného sektoru ovlivňují ekonomické procesy na území státu nebo v širší ekonomické oblasti. Toto opatření má za cíl napravit prostorovou fragmentaci vytvořenou trhem. Jako soubor cílů, opatření a nástrojů, pomocí nichž snižujeme především velké socioekonomické meziregionální rozdíly, vnímá regionální politiku Redlichová (2013). Odlišnou definicí, která regionální politiku nechápe jako činnost odstraňující meziregionální disparity, ale jako součást státní politiky, pomocí níž jsou v regionech rozmístěny hlavní ekonomická zdroje a aktivity státu zastává Goodall (1987). Dle něj tedy není v každém případě nutné spatřovat smysl regionální politiky jen ve vyrovnávání rozdílů a je zřejmé, že regionální politiku nikdy nelze realizovat odděleně od ostatních politik.

Zjednodušeně lze říci, že regionální politika podporuje a usměřuje regionální rozvoj. Hlavním základem její existence je vymezení cílů, kterých má být dosaženo, a regionů, v nichž mají být realizovány. Regionální politiky jsou obecně prováděny a prosazovány na čtyřech úrovních (Stejskal, Kovárník, 2009):

- **Nadnárodní úroveň** je dána využitím potenciálu polohy a integračních procesů.
- **Národní úroveň** představuje státní regionální politiku země, která zajišťuje a podporuje priority regionálního rozvoje ve vztahu k celkové strategii hospodářského rozvoje.

- **Regionální úroveň** je v podstatě regionální politika jednotlivých regionů.
- **Lokální úroveň** je založena na principu autonomie a odpovědnosti za svěřená území, kde se nejsilněji projevuje obyvatelstvo jako aktivní prvek.

1.3.1 Motivy existence regionální politiky

Původní motivací pro existenci regionálních politik byly sociální rozdíly v rámci regionů, ale od 50. let se staly dominantními motivy ekonomické. Zda lze realizovat regionální politiku v praxi, závisí na splnění určitých podmínek: politické vůli řešit místní problémy, chuti je řešit, a především ekonomické proveditelnosti těchto řešení. Kromě již zmíněných ekonomických motivů vzniku regionální politiky jsou považovány za i motivy sociální, ekologické a v neposlední řadě také politické, přičemž všechny jsou s ekonomikou úzce spjaté (Wokoun, Malinovský a kol.,2008):

- **Ekonomické motivy** spočívají v maximalizaci využití všech výrobních faktorů, zejména práce, vztahu mezi regionální nerovnováhou a inflací nebo problému, kdy jsou ve vysoce urbanizovaných zemích náklady spojené s přelidněním předmětem zásadních debat a posláním regionální politiky je zabránit růstu města nad jeho optimální velikost.
- **Sociální motivy** – Hlavním důvodem vzniku regionální politiky z pohledu sociálních motivů, byla sociální potřeba zajistit pracovní místa pro všechny. Dalším faktorem se stala nerovnováha v regionální distribuci příjmů.
- **Ekologické motivy**, kterými je zajistit kvalitní životní prostředí ve všech území je dalším motivem pro zřízení regionální politiky. Špatné podmínky v koncentrovaných oblastech (převážně přelidněných místech) znamenají, že někteří lidé dávají přednost životu v ekologicky čistém prostředí ve venkovských oblastech a malých městech (Wokoun, Krejčová, 2016).
- **Politické motivy** pro potřebnost vzniku regionální politiky byl spatřen v nerovnosti, charakterizované velkými rozdíly v průměrném reálném příjmu na hlavu, která má významné politické důsledky.

Potřebnost vzniku regionální politiky tedy můžeme spatřovat v nezbytné regulaci zejména negativních ekonomických a sociálních dopadů, které jsou způsobené nerovnoměrným ekonomickým rozvojem.

1.3.2 Nástroje regionální politiky

Nástroje regionální politiky jsou prostředky, kterými regionální politika dosahuje svých cílů. Rozsah, typ a využití nástrojů regionální politiky závisí na procesu decentralizace v rámci území státu a přenesení většího počtu rozhodovacích pravomocí na regionální a místní úroveň. S přenesením činností regionální politiky na místní úroveň se dopad tohoto nástroje výrazně zvyšuje. Místní orgány, obce a skupiny partnerství veřejného a soukromého sektoru mají významný vliv na rozvoj infrastruktury a výrobních ploch, využití stávajících nemovitostí, rozvoj cestovního ruchu i poskytování kvalitních služeb a vytváření regionálních a místních klastrů. K řešení těchto regionálních priorit jsou využívány nástroje regionální politiky (Turečková, 2019).

Nástroje regionální politiky se liší v několika ohledech. Podle Turečkové (2019) je lze rozdělit na finanční a nefinanční nástroje z hlediska formy, vnější a vnitřní nástroje z hlediska typů regionálních politik a mikroekonomické a makroekonomické nástroje na úrovni opatření. **Finanční** nástroje se týkají různých daňových a rozpočtových podmětů, investičních a neinvestičních podmětů. **Nefinanční** nástroje zahrnují administrativní nástroje (zákazy, opatření), institucionální nástroje (projekty, programy) a ostatní nástroje (poskytování bezplatných služeb). **Vnější** nástroje souvisejí s tradičními regionálními politikami, např. investiční dotace a dotace na pracovní sílu, zatímco **vnitřní** nástroje se zaměřují na inovační rozvoj (věda, výzkum).

Nejčastěji se nástroje regionální politiky dělí na makroekonomické a mikroekonomické. Dle McCanna (2013) je hlavní úlohou **mikroekonomických** nástrojů ovlivňovat prostorové rozhodovací procesy ekonomických subjektů. Tyto nástroje lze rozdělit podle toho, na jaké subjekty jsou zaměřeny (Wokoun, Mates, Kadeřábková, 2011):

- *Realokace pracovních sil*: Tento nástroj je v dnešní době čím dál méně častý (většinou je dále oslaben pohybem osob z problémových oblastí), ale lze jej využít např. při stěhování, koupi nemovitosti apod. nebo také k úhradě nákladů při podpoře nákupu nového bytu.
- *Realokace kapitálu*: Hlavním úkolem těchto nástrojů je ovlivňovat tvorbu nových pracovních míst v regionu. Toho lze dosáhnout podporou již zavedených společností nebo náborem nových.

Dle McCanna (2013) je použití **makroekonomických** nástrojů k řešení regionálních problémů do značné míry omezeno jinými národohospodářskými cíli, mezi které se řadí udržení

inflace na požadované úrovni, stabilizace platební bilance a plnění cílů průmyslové a zemědělské politiky. Makroekonomickými nástroji jsou následující tři politiky (Wokoun, Mates, Kadeřábková, 2011):

- *Fiskální politika*: Přerozdělování mezi regiony (příjmy a výdaje, daně a transfery) se vždy provádí prostřednictvím státního rozpočtu.
- *Monetární politika*: Tento nástroj má omezené použití, protože např. přístup k úvěrům je možný pouze v některých regionech.
- *Protekcionalismus*: Vliv státu na dovoz prostřednictvím dovozních omezení a cen.

Kromě toho existují také **ostatní** nástroje, jako jsou administrativní omezení – např. správní rozhodnutí o zastavení ekonomických aktivit, které jsou považovány za nevhodné z hlediska regionálního rozvoje, ale využívají se pouze ve výjimečných případech. Druhým příkladem jsou tzv. institucionální nástroje nazvané regionální rozvojové agentury, které plní řadu různých úkolů v regionálním rozvoji (Turečková, 2019).

Výše uvedené nástroje tedy pomáhají prostřednictvím regionální politiky dosáhnout stanovených cílů a ovlivnit regionální rozvoj tak, aby došlo ke změně kvality života v regionu.

2 VYMEZENÍ PROBLEMATIKY KVALITY ŽIVOTA

Stejně jako region je základním pojmem pro správné uchopení problematiky, které se věnuje tato diplomová práce, pojem kvalita života. Je tedy žádoucí věnovat pozornost a vymezit i tento pojem.

2.1 Kvalita života

Kvalita je vlastnost, která určuje hodnotu věci nebo předmětu a také ovlivňuje spokojenost subjektu s nimi. Slovo kvalita má různé významy v závislosti na kontextu, ve kterém se používá. Obecně se kvalita liší od člověka k člověku a může se různit v závislosti na situaci a vnímání. Kvalitu lze definovat jako míru, do jaké něco splňuje zavedené standardy nebo očekávání. Tato diplomová práce se zabývá pojmem kvalita v kontextu života.

Jak již bylo zmíněno, kvalita je subjektivním pojmem, kdy každý člověk hodnotí kvalitu svého života odlišně. Protože se lidé liší ve svých názorech a mají rozdílné vnější i vnitřní postavení, není možné definovat kvalitu života jednoznačným a objektivním způsobem pomocí konečného výčtu optimálního stavu nebo hodnot parametrů, které ovlivňují kvalitu života (Minařík, Borůvková, Vystrčil, 2013).

Dnes se pojem kvalita života běžně používá jak mezi laiky, tak politiky. Jde však také o frázi, kterou si v poslední době přisvojilo mnoho akademických oborů, a také o termín spojovaný s různými charakteristikami. Jedná se o pojem, který je relativně nový, ale zároveň je velmi kontroverzní a obtížně uchopitelný (Heřmanová, 2012). Podle Novákové (2002) se zkoumání kvality života začalo stávat známým mezi odbornou veřejností jako relativně nová oblast kolem roku 1960, nicméně zájem o studování tohoto jevu se prokázal již dříve. Koncept kvality života můžeme najít již v dávných řeckých a římských mýtech.

Termín kvalita života se v historii poprvé objevil ve 20. letech 20. století a byl spojen s představami o ekonomickém rozvoji a roli státu při poskytování materiální podpory nižším vrstvám. Diskutovalo se zejména o vlivu státních dotací na kvalitu života chudých a na celkový vývoj státních financí. Tento termín se v politickém kontextu Spojených států Amerických znovu objevil v poválečném období, kdy tehdejší prezident Johnson ve svém projevu v 60. letech 20. století prohlásil zlepšení kvality života Američanů za cíl domácí politiky. Johnson tím mínil, že měřítkem sociálního blahobytu není jen množství spotřebních statků, ale to, jak dobře se lidem za určitých podmínek žije (Payne, 2005).

Tento termín se začal používat jako alternativa ke konceptu "bohaté společnosti", který byl v té době zpochybňován jako vhodné měřítko společenského bohatství. Začalo se totiž zjišťovat, že pokračující hospodářský růst nevede ke zvyšování životní spokojenosti lidí, ale spíše ke zvyšování nároků, které nemohou být vždy uspokojeny. Tento termín se brzy usadil v sociologii a od té doby se používá k rozlišení životních podmínek, jako jsou příjmy, politický systém, počet automobilů na domácnost a vnímání života lidí (Payne, 2005).

Existuje mnoho definic kvality života. Žádná z nich však nebyla v posledních třiceti letech jednoznačně uznávána. Situaci komplikuje skutečnost, že pojmy jako sociální blahobyt, sociální pohoda a lidský rozvoj se často používají jako rovnocenné nebo podobné pojmy (Payne, 2005).

Jednou z nejstarších definic, kterou lze přijmout jako definici kvality života v daném odvětví, je definice zdraví navržená a přijatá Světovou zdravotnickou organizací (WHO) v roce 1948. Podle této definice zdraví není kvalita života definována pouze nepřítomností nemoci nebo vady, ale je to stav komplexní fyzické, duševní a sociální pohody. Síla této definice spočívá v tom, že zachycuje nejen objektivní fyzické a fyziologické aspekty zdraví, ale také subjektivní a sociální aspekty, konkrétně uspokojování základních lidských potřeb a cílů. Je tedy velmi blízká dnešnímu subjektivnímu chápání kvality života (Národní zdravotnický informační portál, 2023).

Nositel Nobelovy ceny za ekonomii (1998) Amartya Kumar Sen říká, že kvalita života (v regionu) je dána mírou dostupnosti možností, z nichž si člověk může vybrat, jak se uživit. Pacione (2003) tvrdí, že kvalita života je ovlivněna dvěma aspekty: zaprvé tím, jak lidé prožívají svůj život, a zadruhé podmínkami, ve kterých žijí. První rozměr je subjektivní a psychologický, zatímco druhý rozměr je objektivní, environmentální a prostorový. Zvářiková (2007) definuje životní spokojenost (neboli kvalitu života) jako hodnocení minulé a současné životní situace jednotlivcem, stejně jako jeho hodnocení a očekávání ohledně životních perspektiv. Mezi domény životní spokojenosti, které autorka zmiňuje, patří např.: zdraví, práce a zaměstnání, finance, volný čas, manželství a partnerství, vztah k dětem, spokojenost se sebou samým nebo bydlení.

Na nejobecnější úrovni lze kvalitu života chápat jako výsledek interakce mnoha různých faktorů. Jedná se o sociální, zdravotní, ekonomické a environmentální podmínky, které se vzájemně postupně ovlivňují, často neznámým (nebo neprozkoumaným) způsobem, a promítají se do rozvoje jednotlivců i celých společenství (Payne, 2005). Je tedy zřejmé, že

kvalita života úzce souvisí s udržitelným rozvojem společnosti, který je někdy označován také jako koncept udržitelného způsobu života na Zemi. Heřmanová (2012) tvrdí, že se jedná o takový způsob života, který se snaží najít rovnováhu mezi svobodou a právy každého člověka a jeho odpovědnost vůči budoucím generacím. V této souvislosti je třeba zdůraznit, že na rozdíl od regionálního rozvoje, který je chápán jako proces a charakterizuje jeho úroveň a vypovídá tedy především o tom, zda se v regionu dějí pozitivní věci či nikoliv, je kvalita života vnímána spíše jako stav, tj. jako stavová veličina, která charakterizuje regionální situaci pomocí ukazatelů stojících někde mezi životní úrovní a životní spokojeností (Minařík, Borůvková, Vystrčil, 2013).

2.1.1 Modely kvality života

Přestože je dostupná řada individuálních definic kvality života, existují i kolektivní definice a modely kvality života, jejichž autory jsou výzkumné týmy či celá výzkumná oddělení. Tato práce blíže charakterizuje jen ty nejvýznamnější modely kvality života.

Jednu z těchto definic vypracovali odborníci z Centra pro podporu zdraví na Torontské univerzitě, kteří chápou kvalitu života v relativním a obecném smyslu jako míru, v jaké člověk využívá důležitých životních příležitostí. Jejich subjektivní model kvality života je dnes jedním z nejznámějších a nejčastěji citovaných (Heřmanová, 2012). Jedná se o vícerozměrný model založený na celostním chápání kvality života, který je strukturován do tří základních domén (být, někam patřit, realizovat se), z nichž každá má tři subdomény. Obecný formát modelu je uveden v tabulce 2 (Galloway, 2006).

Tabulka 2 - Model kvality života Centra pro podporu zdraví Univerzity Toronto

1. BÝT (BEING) – osobní charakteristiky člověka	
Fyzické bytí	Zdraví, hygiena, výživa, pohyb, odívání, celkový vzhled
Psychické bytí	Psychologické zdraví, vnímání, cítění, sebeúcta, sebekontrola
Spirituální bytí	Osobní hodnoty, přesvědčení, víra
2. PATŘIT NĚKAM (BELONGING) – spojení s konkrétním prostředím	
Fyzické napojení	Domov, škola, pracoviště, sousedství, komunita
Sociální napojení	Rodina, přátelé, spolupracovníci, sousedé (užší napojení)
Komunitní napojení	Pracovní příležitosti, odpovídající finanční příjmy, zdravotní a sociální služby, vzdělávací, rekreační možnosti a příležitosti, společenské aktivity (širší napojení)
3. REALIZOVAT SE (BECOMING) – dosahování osobních cílů; naděje a aspirace	
Praktická realizace	Domácí aktivity, placená práce, školní a zájmové aktivity, péče o zdraví, sociální začleňování
Volnočasová realizace	Relaxační aktivity podporující redukci stresu
Růstová realizace	Aktivity podporující zachování a rozvoj znalostí a dovedností, adaptace na změny

Zdroj: Vlastní zpracování podle Heřmanové, 2012

Skutečná kvalita života daného jedince je dána subjektivní (sociální, hodnotovou a kulturní) důležitostí oblastí, které jedinec identifikuje, a také tím, do jaké míry je schopen tyto životní oblasti skutečně naplňovat a jak jejich naplňování subjektivně hodnotí. Podle tohoto modelu je pro kvalitu života nejdůležitější osobní pohoda či nepohoda (fyzická, duševní a sociální) nebo subjektivní vnímání či představa jedince o jeho životní situaci. Objektívni životní podmínky prostředí se však v tomto modelu záměrně neberou v úvahu, protože samy o sobě kvalitu života nevytvářejí, ale pouze kvalitu života ve větší či menší míře ovlivňují či neovlivňují (Heřmanová, 2012)

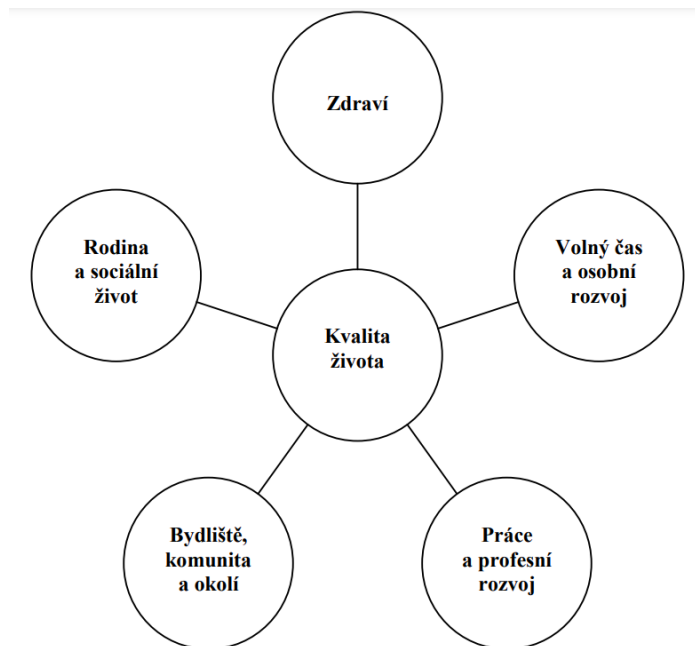
Kováčův model se podle Svobodové (2006) inspirovuje Maslowovou pyramidou potřeb a rozděluje poměrně velké množství podmínek a struktur do tří úrovní. První úroveň je jakousi základní (všech lidí), druhá se označuje jako civilizační (specifická pro jednotlivce) a třetí má název elitní (kulturní a duchovní). Jaké aspekty do konkrétních úrovní patří, lze vidět v tabulce 3.

Tabulka 3 - Model kvality života podle Kováče

Smysl života		
	Bezproblémové stárnutí Úroveň kultivace osobnosti Společenské uznání Podpora závislým Podpora života Univerzální altruismus	
Axiologické styly (dionýsovský, apolonský), životní styly (celibát, workoholismus), ideové styly (dogmatismus, liberalismus), kognitivní styly	Pevné zdraví Prožívání životní spokojenosti Uspokojivé sociální prostředí Úroveň společenského vývoje Přátelské prostředí Úroveň znalosti a kompetencí	Vášně (sexuální, hráčská, cestování), koníčky (sport, tvořivost), zájmy (o věci, lidi, ideje)
	Dobrý fyzický stav Normální psychický stav Vyrůstání ve funkční rodině Odpovídající materiálně sociální zabezpečení Život chránící životní prostředí Získání schopností a návyků pro přežití	

Zdroj: Vlastní zpracování podle Heřmanové, 2012

Posledním stručně popsáním modelem je model používaný v kanadských ozbrojených silách pro řízení lidských zdrojů (Strategic Plan for Quality of Life Improvements in the Canadian Forces). Ačkoli je tento model ve srovnání s jinými modely poměrně jednoduchý, zahrnuje pět klíčových oblastí pro průběžné sledování a systematické hodnocení personálu kanadských ozbrojených sil (obrázek 5). Ve své podstatě se model praktickým způsobem zabývá objektivně měřitelnými aspekty lidského života a životního stylu. V neposlední řadě hodnotí také kvalitu společenského života a sociálních vazeb v rámci rodiny, komunity nebo profese. Nezabývá se však již hodnotovou orientací lidí a jejím významem k jejich subjektivně prožívané životní spokojenosti (Šubrt, 2008).

*Obrázek 3 - Model kvality života pracovníků kanadské armády
Zdroj: Heřmanová, 2012*

2.1.2 Dimenze konceptu kvality života

Na základě výše uvedeného lze konstatovat, že v rámci různých definic a modelů kvality života má tento koncept dvě dimenze – objektivní a subjektivní.

Objektivní kvalita života zpravidla představuje konkrétní, obvykle měřitelné životní podmínky a životní úroveň dosaženou jednotlivcem nebo skupinou. Pojem objektivní kvalita života se tedy vztahuje k uspokojování potřeb souvisejících se sociálními a materiálními životními podmínkami, sociálním statusem a fyzickým zdravím (Payne, 2005). Objektivní kvalita života je měřena vnějšími faktory, které mohou ovlivnit životní podmínky jednotlivců nebo celé společnosti. Tyto faktory jsou obvykle nezávislé na subjektivním vnímání a lze je analyzovat pomocí specifických ukazatelů. Zjištění objektivní kvality života obvykle vyžaduje sběr dat prostřednictvím statistik a analýz, které umožňují srovnání životních podmínek mezi různými populacemi a regiony (Heřmanová, 2012).

Payne (2005) tvrdí, že **subjektivní** kvalita života se týká vnímání a hodnocení života jednotlivcem a je subjektivním pohledem, který zohledňuje osobní preference, hodnoty a celkovou spokojenost. Subjektivní hodnocení kvality života se obvykle získává prostřednictvím dotazníků nebo osobních rozhovorů, které umožňují jednotlivcům vyjádřit vlastní pocity a myšlenky týkající se jejich života. Tento subjektivní přístup k hodnocení kvality života je důležitý, protože umožňuje zohlednit individuální rozdíly a jedinečné okolnosti každého jednotlivce (Heřmanová, 2012).

Otázkou ale zůstává, jak spolu tyto dvě dimenze souvisejí a jak by na jejich základě měla být kvalita života nejlépe měřena.

2.1.3 Pojetí kvality života

Kvalita života je široce diskutovaný pojem, který odráží subjektivní hodnocení a vnímání životních podmínek jednotlivcem nebo skupinou lidí. Křivohlavý (2004) přišel s dvěma odlišnými typy pojetí kvality života – statickým a dynamickým.

Křivohlavý (2004) uvádí, že **statický** koncept kvality života se zaměřuje na skutečné měřitelné aspekty života v daném okamžiku. To může zahrnovat aspekty, jako je ekonomická stabilita, fyzické zdraví, bydlení a vzdělávání. Tedy například kvalita současné situace obyvatel Královéhradeckého kraje nebo kvalita života dítěte v jednotlivých školách. Tato perspektiva hodnotí kvalitu života podle určitých faktorů a podmínek, aniž by zohledňovala změny a dynamiku v průběhu času.

O kvalitě života je ale možné mluvit i v **dynamickém** smyslu. Koncept dynamické kvality života se zaměřuje na změnu a vývoj v čase. Kromě současné situace zohledňuje také osobní rozvoj, sociální interakci a společenské a environmentální změny. Tato perspektiva zdůrazňuje, jak se kvalita života mění a vyvíjí v reakci na životní události a okolnosti. Typickým příkladem může být vývoj kvality života seniorů v posledních deseti letech (Křivohlavý, 2004).

Odpověď na otázku kvality života tedy není pouze statická, ale závisí i na individuálních zkušenostech, životních etapách a změnách prostředí. Kombinace obou pohledů poskytuje komplexní pohled na kvalitu života a hlubší pochopení faktorů, které kvalitu života ovlivňují.

Křivohlavý (2004) navrhl i další odlišné pojetí kvality života: deskriptivní pojetí a preskriptivní pojetí. **Deskriptivní pojetí** kvality života se podle autora zaměřuje na objektivní popis a analýzu současných životních podmínek. Klade si otázku "jaké to bylo nebo jaké to momentálně je", přičemž zahrnuje měřitelné faktory, jako je ekonomický status, zdravotní stav a vzdělání. Tento pohled se snaží poskytnout objektivní a konkrétní informace o životních podmínkách jednotlivců a společností.

Vedle toho existuje **preskriptivní pojetí** kvality, které se věnuje tomu, jak by měla být kvalita života definována a hodnocena, a snaží se navrhnout určité normy a standardy pro dosažení vysoké kvality života. Na rozdíl od deskriptivní perspektivy se tedy neptá na minulost nebo přítomnost, ale klade si otázky, které definují, "jaká by měla být" budoucnost.

Preskriptivní pojetí kvality života se může v různých kulturách a sociálních kontextech lišit. Přestože je zpravidla obtížné dosáhnout shody na konkrétních kritériích, může tento přístup sloužit jako vodítko při navrhování politik a programů zaměřených na zlepšení života lidí (Křivohlavý, 2004).

Zatímco deskriptivní pojetí tedy analyzuje, preskriptivní pojetí se snaží popsat, jaké by měly být ideální životní podmínky.

2.2 Přístupy k hodnocení kvality života

Rozsah a pojetí kvality života v každé oblasti určují dva faktory: její význam pro jedince a její využití. Skutečná kvalita života je dána osobní důležitostí jednotlivých dimenzí a tím, do jaké míry je jedinec v reálném životě naplňuje, tj. jak moc si je užívá. V zásadě existují tři základní přístupy k hodnocení kvality života. Jinak má smysl tento pojem definovat a aplikovat, když se jím zabývá psychologie, jinak sociologie a poněkud jinak je ke kvalitě života přistupováno v medicíně (Payne, 2005).

Psychologické přístupy ke kvalitě života nutně souvisejí s osobními a společensky uznávanými hodnotami, které definují chování každého jedince (Heřmanová, 2012). Jedná se o osobní prožitky, myšlenky, hodnocení, potřeby a přání, sebehodnocení, seberealizaci a negativní ukazatele životních traumat, krizí, depresí a poruch nálady. Dalšími klíčovými složkami psychologického přístupu ke kvalitě života jsou rozhodovací a sebeřídící schopnosti člověka (autonomie), pravost a kompetence (schopnost člověka porozumět světu a ovlivňovat ho) (Vaďurová, Mühlpachr, 2005). V psychologii lze vysledovat dvě definice toho, jak ke kvalitě života přistupovat (Payne, 2005). Jde o:

- Spokojenost se životem – jinými slovy, jedná se o výzkum životní spokojenosti, který hledá odpovědi na otázky, co činí lidi spokojenými, jaká je struktura faktorů, které k tomu přispívají, a jak různé sociální instituce ovlivňují spokojenost lidí (Payne, 2005).
- Prožívanou subjektivní pohodu – V psychologických přístupech se používá termín "subjective well-being" neboli "subjektivní pohoda". Subjektivní pohodu lze definovat jako výskyt pozitivních emocí v delším časovém období, tj. nepřítomnost nepříjemných fyzických pocitů a pozitivní sebehodnocení, tj. lásku k sobě a k druhým (Doležalová, 2003). Subjektivní pohoda má dvě dimenze: kognitivní dimenzi a emocionální dimenzi. Kognitivní dimenze představuje víceméně racionální hodnocení vlastního života, tedy to, jak člověk hodnotí svůj život obecně a jak je

v důsledku toho spokojený či nespokojený. Emocionální dimenze se týká emocionálních prožitků a dominantních typů emocí. Převaha pozitivních nebo negativních emočních reakcí určuje celkové emoční rozpoložení člověka (Payne, 2005).

Sociologický přístup ke kvalitě života se naopak zaměřuje na zkoumání toho, jak společnost, sociální struktury a interakce ovlivňují subjektivní a objektivní dimenze individuálního a kolektivního života. Tento přístup se snaží pochopit, jak sociální faktory utvářejí a ovlivňují lidskou existenci a vnímanou kvalitu života. Obecně je podle tohoto přístupu kvalita života určována především výkonností sociálního systému a jeho kontrastem s kvantitativními, ekonomickými a se ziskem spojenými měřítky úspěšnosti (Vaňurová, Mühlpachr, 2005). Sociologické pojetí kvality života zdůrazňuje kvality společenského úspěchu, jako je status, bohatství, rodinné pohodlí, vzdělání a rodinný stav. Analyzován je také její vztah ke kvalitě života, která je však definována také jako subjektivní životní pocit. Zkoumán je také vliv konkrétních sociálních nebo komunitních zdravotních programů na kvalitu života obyvatel v dané oblasti. Tímto směrem se orientuje i přední současná sociologická organizace, Mezinárodní společnost pro studium kvality života (International Society for Quality of Life Studies). V pojetí této organizace je kvalita života chápána jako výsledek interakce sociálních, zdravotních, ekonomických a environmentálních podmínek, které ovlivňují rozvoj člověka. Klíčovým pojmem je "životní úroveň", definovaná jako míra množství a kvality zboží a služeb, které jsou lidem k dispozici (Payne, 2005).

Pojem kvalita života se v **medicině** používá od 70. let 20. století a hraje důležitou roli při ovlivňování a zlepšování kvality života jednotlivců. Zejména v 80. letech 20. století se začal stále více používat v klinických studiích. Kvalita života je však v medicíně stále relativně novým tématem, i když v poslední době se stává čím dál významnější. V mnoha oblastech klinické medicíny nyní panuje všeobecná shoda o tom, že je třeba kvalitu života pacientů sledovat především jako klíčový prvek různých lékařských a zdravotnických intervencí (Payne, 2005). Lékařské přístupy ke kvalitě života zahrnují různé aspekty, jako je prevence, diagnostika, léčba, péče o pacienty a podpora kvality života. Lékařský přístup ke kvalitě života byl vyvinut WHO prostřednictvím projektu WHOQOL (World Health Organisation Quality of Life Assessment) a je založen na koncepci šesti oblastí kvality života (WHO, 2012):

- 1) tělesné zdraví,
- 2) psychický stav,
- 3) stupeň nezávislosti,

- 4) sociální vztahy,
- 5) environment a
- 6) spiritualita, osobní přesvědčení.

V dnešní době by se lékaři měli zajímat nejen o kvalitu života pacientů trpících různými chorobami, ale také o dopad jimi zvolené léčby na jejich kvalitu života. V medicíně a zdravotnictví je logické, že se důležitost výzkumu kvality života přesunula do psychosomatické a tělovýchovné medicíny. Nejpoužívanějším termínem se následně stal pojem "kvalita života související se zdravím". Tento pojem lze definovat jako subjektivní stav pohody ve vztahu k nemoci, úrazu, léčbě a jejím vedlejším účinkům. Konkrétně se sledují subjektivní a objektivní údaje o fyzickém a psychickém stavu pacienta, jako je přítomnost či nepřítomnost bolesti, intenzita únavy, schopnost sebeobsluhy, hlavní typy emocí, míra prožívané úzkosti a napětí a další klinické ukazatele úspěšnosti či neúspěšnosti aplikované léčby (Payne, 2005).

Lze tedy konstatovat, že cílem medicíny obecně není pouze vyléčit nemoc, ale také maximalizovat kvalitu života pacienta, kdy jsou klíčovými prvky lékařského přístupu ke kvalitě života začlenění preventivních opatření, holistická péče a fyzická a psychická podpora pacientů.

2.3 Rozsah hodnocení kvality života

Při hodnocení kvality života je důležité také brát v potaz úroveň, na které je zkoumána. Engel a Bergsma přišli se čtyřmi úrovněmi, na nichž je možné kvalitu života sledovat (Křivohlavý, 2002):

1) Makro – rovina

Při zkoumání kvality života na makroúrovni se pozornost zaměřuje na širší sociální, ekonomické a environmentální faktory působící na populaci jako celek a rozsáhlé geografické oblasti. To zahrnuje analýzu trendů, politik a struktur, které ovlivňují životní podmínky obyvatelstva. Výzkum kvality života na makroúrovni je obvykle podložen kvantitativními údaji, statistikami a srovnávacími analýzami, ale může zahrnovat i kvalitativní prvky prostřednictvím průzkumů veřejného mínění a sociologických rozhovorů. Tyto studie mají zásadní význam pro rozvoj veřejných politik a strategií, které povedou ke zlepšení celkové kvality života v daném regionu.

2) Mezo – rovina

Mezouroveň zkoumání kvality života analyzuje a hodnotí faktory ovlivňující skupinu nebo komunitu na nižší úrovni než skupinu jako celek, ale vyšší než jednotlivce. Toto studium tedy probíhá například na úrovni okresů, krajů a obecně územních jednotek typu NUTS II a III. Výzkum na této úrovni se obvykle zaměřuje na sociální struktury, instituce a interakce v konkrétních zeměpisných oblastech nebo v konkrétních komunitách. Výzkum kvality života na mezourovni může zahrnovat kombinaci kvantitativních a kvalitativních metod, jako jsou průzkumy veřejného mínění, terénní šetření, sociologické rozhovory a analýza dat z místních zdrojů. Výsledky takových analýz mohou poskytnout konkrétní informace místním orgánům, nevládním organizacím a komunitním aktérům, kteří usilují o zlepšení kvality života v daném regionu (Heřmanová, 2012).

3) Personální rovina

Zkoumání kvality života na personální úrovni se zaměřuje na osobní zkušenosti a pohodu konkrétních osob. V této oblasti je kladen důraz na subjektivní pocity jednotlivce týkající se různých aspektů jeho života. Výzkum kvality života na personální úrovni se obvykle provádí prostřednictvím dotazníků, osobních rozhovorů, deníkových záznamů nebo kombinací těchto metod. Je důležité brát v úvahu perspektivy jednotlivců a jejich subjektivní vnímání kvality života, protože to může být důležitým faktorem pro pochopení způsobu, jakým jednotlivci hodnotí svou vlastní životní úroveň (Křivohlavý, 2002).

4) Rovina fyzické existence

Analýza kvality života na úrovni fyzické existence se zaměřuje na aspekty související s fyzickým zdravím, bezpečím a pohodou. Tato analýza se obvykle zaměřuje na faktory, které ovlivňují konkrétní fyzický stav jednotlivce nebo skupiny, jako je například dostupnost a kvalita poskytované zdravotní péče. Šetření na této úrovni obvykle zahrnuje kombinaci kvantitativních a kvalitativních metod, jako jsou průzkumy, analýza dat, terénní výzkum a pozorování. Cílem je porozumět fyzickým podmínkám a faktorům ovlivňujícím život jednotlivců nebo skupin a případně doporučit opatření ke zlepšení kvality jejich fyzických aktivit (Vaďurová, Mühlpachr, 2005).

Z výše uvedeného je zřejmé, že kvalitu života lze sledovat na různých úrovních a v souvislosti s řadou faktorů, které ovlivňují kvalitu života obyvatelstva na dané regionální úrovni. Patří mezi ně přístup ke zdravotní péči, kvalita životního prostředí, bezpečnost, přístup k zaměstnání, bydlení a kulturní příležitosti. Kvalitu života zlepší efektivní regionální rozvoj, který řeší výše uvedené faktory, a tím posiluje ekonomiku, zlepšuje infrastrukturu

a vytváří příležitosti pro obyvatele. Nutné je také zmínit, že kvalita života je subjektivním pojmem, který pro každého jedince vyjadřuje něco jiného. Způsob života, který vede jedinec pro něj může znamenat kvalitní život, zatímco pro druhého to tak být nemusí. I to je důvod, proč není měření kvality života jednoduché.

3 PARAMETRY A MĚŘENÍ KVALITY ŽIVOTA

Na kvalitu života v regionu má vliv mnoho aspektů, které vyplývají z výše uvedených přístupů. Tato kapitola se bude věnovat právě faktorům, které determinují kvalitu života a problémům souvisejícím s jejím měřením na regionální úrovni NUTS III.

3.1 Parametry kvality života

Parametry kvality života v regionech jsou různé faktory a ukazatele používané k hodnocení a měření životní úrovně obyvatelstva v konkrétním regionu nebo společnosti, pomocí nichž lze sledovat disparity v daných územních oblastech. Podle Heřmanové (2012) se hodnocení a sledování parametrů kvality života věnuje mnoho institucí a programů, jako je rozvojová agentura OSN, Světová banka, Světová zdravotnická organizace, Eurostat a další. Díky aktivitám těchto a mnoha dalších organizací dnes existuje až příliš mnoho indikátorů kvality života, které jsou více či méně známé a sledují různé oblasti kvality života. Tyto parametry lze posuzovat z různých hledisek a zahrnují širokou škálu faktorů, které jsou zpravidla rozděleny na objektivní a subjektivní faktory kvality života.

Tato práce přiblíží pouze ty ukazatele, jejichž data jsou dostupná pro všechny kraje a jsou dle Českého statistického úřadu (dále jen ČSÚ) nejvlivnější a měřitelné. Nováková (2002) tyto ukazatele rozdělila do tří skupin parametrů: ekonomické, sociální a environmentální.

3.1.1 Ekonomické parametry

Ekonomické parametry hrají důležitou roli při hodnocení kvality života a zaměřují se na finanční a ekonomickou výkonnost regionu. Tyto ukazatele skutečně ovlivňují finanční stabilitu jednotlivců a společnosti jako celku. Tato oblast zahrnuje:

- regionální hrubý domácí produkt (HDP),
- míra investic,
- čistý disponibilní důchod domácností na 1 obyvatele,
- výdaje na výzkum a vývoj.

Regionální HDP je ekonomický ukazatel, který měří celkovou hodnotu zboží a služeb vyprodukovaných v daném regionu za určité časové období. Tato hodnota je nejčastěji uváděna v místní měně, ale může také představovat HDP regionu v národní měně. Regionální HDP je důležitým ukazatelem pro srovnávání ekonomického rozvoje mezi různými regiony země.

Měření HDP podle regionů se zaměřují na konkrétní geografické oblasti, které lze rozdělit do různých úrovní správních jednotek, jako jsou státy, provincie, okresy a obce. Čím menší je úroveň rozdělení, tím podrobnější informace jsou uvedeny o ekonomice konkrétního regionu. Hlavním účelem měření HDP podle regionů je identifikovat ekonomické rozdíly a rozdíly mezi regiony. Tyto údaje poskytují informace o úspěšnosti konkrétních regionů, které lze použít k plánování regionální politiky a přidělování zdrojů (Kahoun, 2014).

Hrubý domácí produkt regionu se může lišit v závislosti na odvětví ekonomiky, jež je v konkrétním regionu dominantní. Různé regiony se mohou zaměřovat na průmyslová odvětví, služby, zemědělství nebo jiná odvětví, která ovlivňují celkovou povahu místní ekonomiky.

Rozdíl v regionálním HDP je způsoben různými faktory, mezi které patří přítomnost velkých průmyslových odvětví, úroveň infrastruktury, dostupnost pracovní síly, investice do výzkumu a vývoje nebo konkrétní regionální politiky. Tyto faktory hrají rozhodující roli při formování místní ekonomiky a ovlivňují kvalitu života obyvatel konkrétního regionu (ČSÚ, 2022).

Regionální HDP má obecně významný vliv na politická a ekonomická rozhodnutí, zejména při určování rozvojových programů, investic a podpory regionálních ekonomik. Tento ukazatel je používán v běžných cenách přepočtený na 1 obyvatele kraje (středního stavu).

Míra investic představuje podíl tvorby hrubého fixního kapitálu na hrubé přidané hodnotě. Tento poměr poskytuje informace o tom, která část ekonomické aktivity je vynaložena na investiční projekty ve srovnání s celkovou hodnotou vytvořenou v ekonomice.

Míra investice je obvykle vyjádřena v procentech a lze ji vypočítat pomocí následujícího vzorce (1) (ČSÚ, 2023a):

$$\text{Míra investice} = (\text{Hrubé fixní investice}) / (\text{Hrubý domácí produkt}) \times 100 \quad (1)$$

Hrubé fixní investice jsou částky vynaložené na nákup nových fyzických aktiv, jako jsou budovy, stroje, zařízení a infrastruktura. Hrubý domácí produkt (HDP) pak představuje celkovou hodnotu zboží a služeb, které byly vyrobeny v ekonomice za určité časové období.

Vysoká úroveň investic může naznačovat, že ekonomika je schopna investovat a rozvíjet kapitálové aktivity. Lze to vnímat pozitivně, protože investice přispívají k hospodářskému růstu a vyšším ziskům. Na druhou stranu vysoká úroveň investic může naznačovat potřebu financování, což v některých případech ovlivňuje výši dluhu. Naopak nízké

míry investic mohou naznačovat opatrnější přístup k investicím, a odrážet tak nižší úroveň ekonomické aktivity s omezenými příležitostmi k růstu (Körner a kol., 2016).

Úroveň investic je důležitým ukazatelem pro analytiky, ekonomy a vládní agentury, které sledují zdraví a dynamiku ekonomiky. Tuto změnu lze použít k předpovědi budoucích ekonomických trendů a vytváření politik, které podporují investice nebo podporují hospodářský růst.

Čistý disponibilní důchod domácností na 1 obyvatele je ekonomický ukazatel, který měří běžný příjem domácnosti po započtení daní, sociálních příspěvků a dalších příspěvků. Indikátor poskytuje informace o množství peněz, které může každý jedinec použít pro individuální spotřebu a úspory (ČSÚ, 2022).

Výpočet čistého disponibilního příjmu na 1 obyvatele je uveden v běžných korunách a lze ho vyjádřit takto (2):

$$\text{ČDDO} = \frac{\text{Čistý disponibilní důchod domácností}}{\text{Počet obyvatel}} \quad (2)$$

ČDDO = Čistý disponibilní důchod na obyvatele

Čistý disponibilní důchod domácností počítá s čistým disponibilním příjmem domácností, příjmem domácností po zdanění, sociálním příspěvkem a dalšími faktory. Populace pak představuje celkovou populaci daného regionu nebo země.

Čistý disponibilní důchod na obyvatele je užitečným ukazatelem pro hodnocení životní úrovně a ekonomického blahobytu obyvatel. Vyšší hodnota tohoto ukazatele znamená, že obyvatelstvo má více peněz, což zvyšuje spotřebu, investice a celkový ekonomický růst. (ČSÚ, 2022).

Tyto údaje jsou nejčastěji sledovány a zveřejňovány národními statistickými a ekonomickými úřady a lze je použít k porovnání životní úrovně v různých regionech a zemích.

Výdaje na výzkum a vývoj se týkají finančních investic vynaložených v konkrétní oblasti na podporu inovací, objevování nových technologií a rozvoj vědeckých poznatků. Tyto prostředky pocházejí z různých zdrojů, včetně vládních agentur, soukromého sektoru, univerzit, výzkumných ústavů a korporací (ČSÚ, 2023c).

Regionální výdaje na výzkum a vývoj lze měřit v různých kategoriích: veřejné výdaje, soukromé výdaje, grantové a dotační výdaje, spolupráce a partnerství a investice do inovativní infrastruktury.

Určení regionálních výdajů na výzkum a vývoj může odhalit úroveň inovací v regionu, identifikovat silné stránky a oblasti způsobující zpomalení. Tyto znalosti jsou důležité pro strategická rozhodnutí v regionální politice a ekonomickém rozvoji. Za sběr a analýzu těchto údajů jsou odpovědné statistické úřady, vědecké úřady nebo úřady regionálního rozvoje (ČSÚ, 2023c).

3.1.2 Sociální parametry

Ukazatele sociální sféry kvality života jsou kvantitativní proměnné, které pomáhají hodnotit sociální život, pohodu a kvalitu života obyvatel. Tyto ukazatele poskytují informace o sociálním prostředí, bezpečí, vztazích a dalších faktorech, které ovlivňují kvalitu života lidí. Daná oblast zahrnuje:

- očekávanou délku života,
- nejvyšší dosažené vzdělání,
- obecnou míru nezaměstnanosti,
- medián hrubých měsíčních mezd,
- kriminalitu.

Očekávaná délka života, nebo také naděje dožití, je statistickým ukazatelem průměrného počtu let, od kterých se očekává, že člověk bude žít od určitého bodu. Toto měřítko pracuje s existujícími tabulkami úmrtnosti a dalšími demografickými informacemi.

Očekávaná délka života je měřítkem, které poskytuje informace o úrovni zdravotní péče, životních podmínkách, jídle a dalších věcech souvisejících s lidským životem. Tento ukazatel lze měřit v různých kategoriích, včetně mužů, žen, různých etnických skupin, regionů, sociálních skupin atd. Očekávaná délka života je obvykle určena jednou ze dvou možností. Očekávaná délka života při narození udává průměrný počet let, kdy se předpokládá, že novorozenec bude žít, pokud se úmrtnost během tohoto období nezměnila. Druhou metodou je délka života starších osob, která udává průměrný počet let, kdy se očekává, že starší lidé (například 65 let) budou žít (ČSÚ, 2023d).

Tento ukazatel je důležitý pro analýzu demografického vývoje a hodnocení úrovně zdravotních a sociálních podmínek regionu. To znamená prodlužování střední délky života, pokrok ve zdravotnictví, lepší fungování zdravotních systémů a lepší životní podmínky obyvatel. Pokles této hodnoty naopak může vést ke snížení kvality života nebo zdravotním problémům.

Dalším parametrem měření kvality života v sociální oblasti je **nejvyšší dosažené vzdělání**, což je zvláštní ukazatel, který měří, jaké procento populace starší 15 let má vysokoškolské vzdělání ve srovnání s celkovou populací této věkové skupiny.

Matematicky lze tento indikátor vypočítat podle následujícího vzorce (3):

$$NDV = \left(\frac{\text{Počet obyvatel ve věku 15 a více s vysokoškolským vzděláním}}{\text{Celkový počet obyvatel ve věku 15 a více}} \right) \times 100 \quad (3)$$

NDV = Nejvyšší dosažené vzdělání

Počet obyvatel ve věku 15 a více s vysokoškolským vzděláním zahrnuje jednotlivce, kteří jsou starší 15 let a mají alespoň vysokoškolské vzdělání. Celkový počet obyvatel ve věku 15 a více pak představuje populaci dané věkové skupiny.

Tento ukazatel poskytuje přehled o vzdělanostní struktuře konkrétní populace a lze jej použít k posouzení úrovně vzdělání v určeném regionu či zemi. Vysoké hodnoty tohoto ukazatele ukazují na vysokou úroveň vzdělání populace v daném regionu, která ovlivňuje ekonomický rozvoj, pracovní příležitosti a další aspekty společnosti (Sčítání 2021, 2022).

Na **obecnou míru nezaměstnanosti** v regionu lze pohlížet jako na ukazatel měřící procento lidí v produktivním věku (obvykle ve věku od 15 do 64 let), kteří nepracují v konkrétním regionu, ve srovnání s celkovým počtem ekonomicky aktivních lidí v produktivním věku v tomto regionu (součet všech zaměstnaných a nezaměstnaných).

Obecně se za zaměstnaného považuje osoba ve věku 15 let a starší, která má bydliště ve sledované oblasti, odpracovala alespoň jednu hodinu v prvním týdnu za mzdu, plat nebo jinou odměnu, případně není zaměstnaná, ale má formální pracovní poměr. Hlavním kritériem pro klasifikaci zaměstnání je proto provádění mzdových pracovních činností. Všechny osoby starší 15 let (včetně), které jsou během vykazovaného období nezaměstnané, aktivně hledají práci a jsou připraveny k přijetí nejpozději do 15 dnů, jsou považovány za nezaměstnané (ČSÚ, 2022).

Matematicky lze tento ukazatel znázornit následovně (4):

$$OMN = \left(\frac{\text{Počet nezaměstnaných}}{\text{Celkový počet ekonomicky aktivního obyvatelstva}} \right) \times 100 \quad (4)$$

OMN = Obecná míra nezaměstnanosti

Tento ukazatel slouží k hodnocení aktuálního stavu trhu práce v daném regionu. Vysoká nezaměstnanost může naznačovat ekonomické problémy nebo nedostatek pracovních příležitostí. Na druhou stranu nízká nezaměstnanost je obvykle známkou stabilního či rostoucího trhu práce.

Důležitou roli hraje také **medián hrubých měsíčních mezd**, který je statistickým ukazatelem, představujícím medián uspořádaného souboru celkových hrubých měsíčních mezd. To znamená, že polovina stanoveného mzdového souboru je nižší než medián a polovina je vyšší.

Medián lze vypočítat tak, že se seřadí celkový měsíční soubor mezd od nejnižší po nejvyšší a určí se hodnota uprostřed této hodnocené série – medián. Pokud je počet hodnot mezd stejný, pak medián představuje průměr 2 centrálních hodnot.

Medián se často používá jako alternativa k průměru, protože je méně citlivý na extrémní a významné odlehle hodnoty v údajích o mzdách. Ukazatel poskytuje představu o průměrné hodnotě mezd v konkrétním regionu (Kočí, 2021).

Posledním sociálním ukazatelem kvality života, který práce blíže popisuje, je **kriminalita**, která odráží bezpečnost v regionech. Celková kriminalita označuje výskyt trestných činů a je definována jako celkový počet trestných činů spáchaných ve společnosti. Tyto pojmy jsou vymezeny platným trestním zákoníkem a určují, které protispolečenské chování je trestným činem nebo jinou kategorií trestných činů, které jsou kvůli jeho nebezpečnosti soudními orgány považovány za trestné činy. Kriminalitu lze rozdělit do 4 typů. Majetková kriminalita, což je loupež, krádež a vloupání do domu. Násilná kriminalita zahrnující napadení, vraždy a těžký útok. Korupce, která se týká nezákonného zneužívání moci nebo postavení pro osobní zisk, a kybernetická kriminalita zahrnující podvody, krádeže identity a počítačového hackování (Nešpor, 2018).

Snižování kriminality a vytváření bezpečného prostředí jsou hlavními cíli zlepšování kvality života. To obvykle vyžaduje komplexní přístup, který zahrnuje prevenci kriminality, účinný právní systém, sociální podporu a spolupráci s komunitami a veřejnými orgány.

3.1.3 Environmentální parametry

Prostředí, ve kterém lidé žijí, je důležitým faktorem ovlivňujícím kvalitu jejich života. Čistý vzduch, voda, zeleň ve městě, estetika jeho ulic, krajiny a živá příroda dohromady tvoří velkou část každodenních prožitků každého člověka. Mnoho z nich také ovlivňuje fyzické nebo duševní zdraví (Kotecký, 2018). Mezi environmentální parametry lze zařadit:

- celkové měrné emise – tuhé znečišťující látky,
- investice na ochranu životního prostředí,
- koeficient ekologické stability,
- komunální odpad.

Celkové měrné emise tuhých znečišťujících látek, přezdívané také jako prach, je množství částic uvolněných do atmosféry na jednotku plochy nebo objemu. Jejich množství se zaznamenává do registru emisí a zdrojů znečištění ovzduší (REZZO). Tyto emise jsou důležitým ukazatelem znečištění životního prostředí a mohou mít negativní dopad na kvalitu ovzduší a lidské zdraví (Geršl, Krčálová, Mareček, Šotnar, 2018).

Specifické emise částic se mohou týkat mnoha typů částic včetně prachu, sazí, těžkých kovů a dalších látek v ovzduší. Mezi tyto zdroje emisí patří průmyslové procesy, výroba energie, doprava, zemědělství a další lidské činnosti. Aby bylo možné ochránit ovzduší a lidské zdraví, je nutné usilovat o kontrolu a snížení některých emisí částic. Řešením může být zavedení čistších technologií, zlepšování spalovacích procesů, regulaci emisí a podporu udržitelných a ekologických postupů v průmyslu a dalších odvětvích (Geršl, Krčálová, Mareček, Šotnar, 2018).

Na zlepšení kvality života mají vliv také **investice na ochranu životního prostředí**, které zahrnují jak investiční výdaje na pořízení dlouhodobého majetku, tak i neinvestiční výdaje, tedy finanční prostředky vynaložené na projekty, technologie a opatření zaměřená na minimalizaci negativních dopadů lidské činnosti na životní prostředí a podporu udržitelného rozvoje. Tyto investice jsou zásadní pro zajištění ekologické udržitelnosti, ochranu biologické rozmanitosti a zlepšení ovzduší, vody a půdy. Investice do ochrany životního prostředí jsou důležité nejen na podnikové a individuální úrovni, ale také na vládní úrovni. Mohou znamenat dlouhodobé přínosy pro ekosystémy, lidské zdraví a globální udržitelnost. V regionální rovině je tento ukazatel přepočten na 1 obyvatele kraje (ČSÚ, 2014).

Ekologická stabilita označuje schopnost regionu udržovat a podporovat vyvážený ekologický stav při zachování biologické rozmanitosti, kvality půdy, čistoty vody a kvality ovzduší. Tato stabilita je klíčem k udržení udržitelného rozvoje a zdravého životního prostředí a nejčastěji je vyjádřena pomocí **koeficientu ekologické stability**. Koeficient ekologické stability udává hodnotu, která se vypočítá jako poměr ploch tzv. stabilních a nestabilních krajinných prvků v daném území. Stabilními krajinnými prvky jsou lesy, trvalé travní porosty, sady, zahrady, vinice, chmelnice a vodní plochy. Nestabilními prvky jsou pak orná půda, zastavěné plochy a ostatní plochy (ČSÚ, 2014).

Posouzení ekologické stability regionu vyžaduje komplexní posouzení výše uvedených faktorů a realizaci opatření podporujících udržitelný rozvoj a ochranu životního prostředí pro budoucí generace. To znamená spolupráci mezi vládními agenturami, nevládními organizacemi, místními samosprávami a občanskou společností (Ministerstvo životního prostředí, 2023).

K neméně důležitým environmentálním parametrům kvality života patří **produkce komunálního odpadu**. Komunální odpad je domácí odpad a podobný odpad srovnatelný s domovním odpadem, s výjimkou produkčního odpadu a zemědělského odpadu produkovaného doma. Tento parametr poskytuje důležitý ukazatel pro plánování nakládání s odpady a environmentální politiku. Na regionální úrovni se přepočítává na kilogramy na každého 1 obyvatele kraje (Samosebou.cz, 2023).

3.2 Měření kvality života

Měření kvality života zahrnuje komplexní a subjektivní měření různých aspektů života jednotlivců a komunit. Měření kvality života je dynamický proces, který se může časem vyvíjet, a je důležité porozumět výše popsaným sociálním, ekonomickým a environmentálním změnám.

Existují různé přístupy k hodnocení kvality života jak z hlediska objektivních a měřitelných ukazatelů, tak z hlediska subjektivního hodnocení jednotlivce. Každý jedinec zpravidla hodnotí svůj osobní život, ve kterém zohledňuje své osobní hodnoty, preference, a subjektivní pocity štěstí či spokojenosti. V minulosti se metodou pro měření subjektivní kvality života zabýval Diener (1996), který přišel s dotazníkem SWLS (neboli The Satisfaction with Life Scale), ve kterém jedinec porovnává plán, jaký by život měl být, s realitou (NovoPsych, 2023). Dalšími autory zabývajícími se měřením subjektivní kvality života byli O'Boyle, McGee a Joyce, kteří představili metodu SEIQoL, tedy The Schedule for the Evaluation of Individual Quality of Life. Tato metoda spočívá ve strukturovaném rozhovoru

s jedincem, který pomocí něho vyjadřuje nejvlivnější faktory na jeho kvalitu života, a následně procentuálně vyjádří míru spokojenosti s jejich dosavadní realizací (Křivohlavý, 2001). Existuje také smíšená metoda, která hodnotí kvalitu života jak pomocí subjektivních, tak objektivních ukazatelů nazývaná MANSÁ (Manchester Short Assessment of Quality of Life), se kterou přišli pracovníci Manchesteru. Pomocí této metody lze hodnotit jak celkovou spokojenost s kvalitou života, tak i spokojenost s jednotlivými oblastmi kvality života (Heřmanová, 2012).

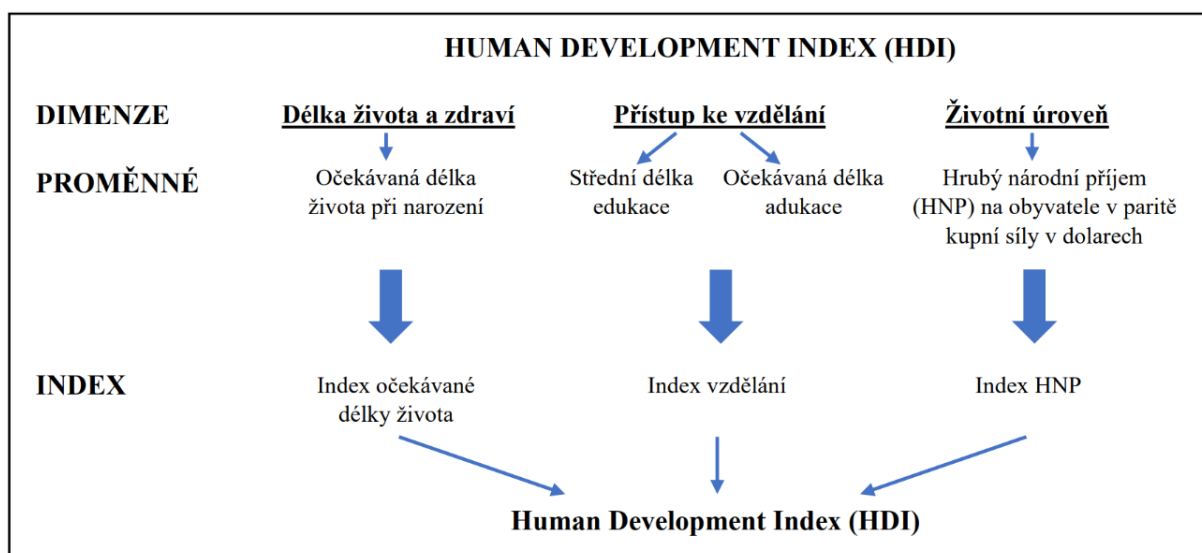
Subjektivní hodnocení je na základě výše uvedeného obtížné měřit. Tato práce se proto dále věnuje pouze čtyřem nejznámějším indexům měření kvality života, které ji měří pomocí objektivně měřitelných ukazatelů: Index lidského rozvoje, Index kvality a udržitelnosti života, Regionální index kvality života a Index životních podmínek.

3.2.1 Index lidského rozvoje

Snad nejznámějším pokusem o vyjádření nebo měření kvality lidského života je Index lidského rozvoje (Human Development Index, zkráceně HDI), který je komplexním ukazatelem vyvinutým Organizací spojených národů (OSN) k měření lidského rozvoje v jednotlivých zemích. Do roku 2010 se počítal z několika dílčích ukazatelů ve 3 kategoriích (Heřmanová, 2012):

- Lidské zdraví, které představuje očekávanou délku života při narození. Vyšší hodnoty naznačují lepší zdravotní péči a kvalitu života.
- Úroveň vzdělanosti udává očekávaný počet let, které dítě stráví ve školském systému. To naznačuje úroveň vzdělání a příležitosti pro osobní rozvoj.
- Pro hmotnou životní úroveň byl použit ukazatel hrubého národního produktu (HNP) na obyvatele, který měří ekonomickou produkci na obyvatele a vyjadřuje úroveň ekonomické aktivity a blahobytu země.

Graficky představuje jednotlivé dimenze HDI obrázek č. 4.

Obrázek 4 - Dimenze Human Development Index
 Zdroj: Vlastní zpracování podle Pacákové, 2012

Index byl poprvé publikován v roce 1975 a od roku 1990 je každoročně publikován ve Zprávě o lidském rozvoji (Human Development Report) v rámci rozvojového programu OSN (United Nations Development Programme). Kromě celkového indexu obsahuje zpráva také dílčí indexy pro tři důležité kategorie uvedené výše. Od roku 1993 je do hodnocení HDI zařazena i Česká republika a počet hodnocených zemí se ještě zvýšil. Rok 2010 se do jisté míry stal zlomem, kdy se změnila metodika výpočtu HDI (Heřmanová, 2012).

HDI je navržen nejen tak, aby se zaměřil na ekonomické ukazatele, ale také na pokrytí lékařských a vzdělávacích aspektů a poskytl přehled o lidském rozvoji. HDI poskytuje hodnotu mezi 0 a 1, kde 0 představuje nejnižší hodnotu a 1 představuje nejvyšší možnou hodnotu pro rozvoj člověka. Podle HDI jsou země obvykle rozděleny do kategorií "velmi vysoký lidský rozvoj", "vysoký lidský rozvoj", "střední lidský rozvoj" a "nízký lidský rozvoj". Tento indikátor umožňuje porovnat úroveň rozvoje člověka mezi různými zeměmi a sledovat změny v průběhu času. HDI však není tak dokonalý index měření kvality života, jak se zdá. Ranis a kol. (2006) definovali kategorie lidského blahobytu, které nejsou zahrnuty do HDI. Vytvořili celkem 11 kategorií a potvrdili vztah mezi HDI a mnoha dalšími ukazateli lidského pokroku. Na základě toho zjistili, že HDI není vysoce korelován s mnoha důležitými aspekty souvisejícími s blahobytem, jako je životní prostředí, ekonomická stabilita a duševní zdraví.

3.2.2 Index kvality a udržitelnosti života

Heřmanová (2012) v mapování kvality života v České republice považuje za průkopnickou Potůčkovu práci, který poprvé definoval, vypočítal a interpretoval indikátory kvality života a udržitelnosti (IKUŽ) za období 1990–2000. Tento index zahrnoval celkem

101 ukazatelů rozdělených do čtyř hlavních oblastí kvality života a udržitelnosti a 12 podoblastí. Výpočet ukazatelů IKUŽ se provádí na různých úrovních. Nejprve dochází ke standardizaci vstupních proměnných, což zahrnuje srovnání regionálních jednotek, na jejímž základě je následně vypočteno 12 dílčích indexů pomocí aritmetického neváženého průměru. To znamená, že pro výpočet průměru mají všechny transformované proměnné stejnou váhu (váha = 1). Tento postup je analogický i pro další úrovně 12 subsindexů a je kombinován do 4 dalších subindexů, které představují klíčové události, respektive problémovou oblast. Celkový hierarchický IKUŽ byl nakonec vypočten jako nevážený aritmetický průměr těchto čtyř dílčích subindexů. Struktura jednotlivých oblastí a podoblastí monitorující kvalitu života a udržitelnost jsou podrobně popsány v následující tabulce č. 4 (Potůček, 2002).

Tabulka 4 - Index kvality a udržitelnosti života

Index kvality a udržitelnosti života (IKUŽ)	Oblasti	Podoblasti
	1. Společensko-politická oblast	A – Mezinárodní postavení České republiky
		B – Vnitřní bezpečnostní a politicko-společenská situace
	2. Sociální oblast	C – Demografický vývoj
		D – Životní úroveň obyvatel
		E – Zdravotní stav obyvatel a zdravotní péče
		F – Vzdělání, věda a výzkum
		G – Přístup k informacím, informatizace
	3. Ekonomická oblast	H – Výkonnost ekonomiky a ekonomický rozvoj
		I – Zadluženost a saldo ekonomiky
J – Vybrané ekonomické indikátory		
4. Environmentální oblast	K – Spotřeba přírodních zdrojů, ekoeфекtivita	
	L – Kvalita životního prostředí	

Zdroj: Vlastní zpracování podle Potůčka, 2002

Podle Potůčka (2002) je jako indikátory kvality života na regionální úrovni nutné použít kompletní soubor 36 indikátorů z osmi oblastí. Mezi tyto oblasti patří demografický vývoj,

kriminalita a sociální patologie, sociální situace, zdravotní stav obyvatelstva a péče o něj, vzdělání, bytová výstavba a stavebnictví, ekonomika a životní prostředí. Nicméně tento soubor ukazatelů spíše odráží míru rozvoje a pokročilosti jednotlivých regionálních jednotek (krajů ČR) než kvalitu života, ačkoliv jsou spojeny s určitou objektivní kvalitou života prostřednictvím lepších či horších životních podmínek. Je důležité poznamenat, že vybraných 8 oblastí životních podmínek má nerovnoměrné zastoupení jednotlivých proměnných, přičemž ekonomické ukazatele převažují. Toto zkreslení může ovlivnit hodnoty celkového hierarchického agregovaného indexu směrem k těmto ukazatelům (Heřmanová, 2012).

O rok později Mederly, Nováček a Topercer (2004) představili Regionální index kvality života pro kraje ČR, nazývaný také Regionální index lidského rozvoje.

3.2.3 Regionální index kvality života

Regionální index kvality života byl sestaven a publikován v rámci Národní zprávy o lidském rozvoji České republiky (Potůček a kol., 2003). Autoři vypočítali tento index lidského rozvoje pro region z dostupných údajů za rok 2000 a vyhodnotili jej pro všech 14 krajů. Z metodologického hlediska je srovnávací úrovní, tedy nadřazenou referenční hodnotou a metodou relativizace a standardizace jednotlivých ukazatelů, průměrná hodnota ukazatelů daných pro ČR, která dosahuje 100 % (Heřmanová, 2012). Pokud v některých krajích hodnoty určitých ukazatelů z hlediska kvality života dosahovaly 100 % anebo více, znamená to, že jejich kvalita života je lepší než celostátní průměr. Naopak regiony, které nabývají hodnot pod 100 % vykazují horší kvalitu života, než jaký je průměr v ČR. Pro každý region byly vypočteny tři dílčí ukazatele jako jednoduchý aritmetický průměr poměru příslušných dílčích ukazatelů ve sledovaných regionech: A (15 ukazatelů), B (13 ukazatelů) a C (8 ukazatelů). Celkový regionální index kvality života byl pak vypočítán jako aritmetický průměr těchto dílčích indexů (Potůček a kol., 2003). Struktura tohoto indexu je uvedena v tabulce 5 níže.

Tabulka 5 - Struktura regionálního indexu kvality života

Regionální index kvality života	
A. Předpoklady pro dlouhý a zdravý život	
A11 – Demografické předpoklady	– 3 ukazatele
A12 – Zdraví a bezpečnost obyvatelstva	– 7 ukazatelů
A13 – Kvalita životního prostředí	– 5 ukazatelů
B. Předpoklady pro tvořivý život s dostatečným vzděláním	
B11 – Úroveň školství a vzdělanost obyvatel	– 5 ukazatelů
B12 – Rodina a sociální soudržnost	– 4 ukazatele
B13 – Práce a možnosti společenského uplatnění	– 4 ukazatele
C. Předpoklady pro přiměřenou životní úroveň	
C11 – Ekonomická výkonnost regionu	– 4 ukazatele
C12 – Sociální status obyvatel	– 4 ukazatele

Zdroj: Vlastní zpracování podle Potůčka a kol., 2003

3.2.4 Index životních podmínek

Petrůj (2008), další autor, který se pokusil měřit objektivní kvalitu života na regionální úrovni, aplikoval stejnou metodiku ke standardizaci vstupních proměnných na bezrozměrná čísla ve své konstrukci, jako tomu je u HDI, když použil třístupňový indikátor zvaný indikátor životních podmínek (dále jen IŽP). To znamená vzájemné srovnání hodnot v souboru dotyčných regionálních jednotek. Ve svém díle autor pracuje s IŽP jako kolektivním hierarchickým indexem skládajícím se ze tří subindexů: subindex ekonomických podmínek, subindex environmentálních podmínek a subindex sociálních podmínek. Každý z nich záměrně obsahuje stejný počet, tedy 4 základní ukazatele. Tyto determinanty lze vidět v tabulce 6 (Heřmanová, 2012).

Tabulka 6 - Struktura indexu životních podmínek

Index životních podmínek	
Subindex ekonomických podmínek	HDP na 1 obyvatele
	Obecná míra nezaměstnanosti
	Průměrná hrubá měsíční mzda
	Podíl terciárního sektoru na hrubé přidané hodnotě v %
Subindex environmentálních podmínek	Emise NO_x REZZO 1–4 za rok v tunách na km^2
	Emise SO_2 REZZO 1–4 za rok v tunách na km^2
	Koeficient ekologické stability
	Podíl rozlohy maloplošných chráněných území v %
Subindex sociálních podmínek	Očekávaná délka života (naděje na dožití)
	Standardizovaná míra úmrtnosti na 1 000 obyvatel
	Průměrný počet loupeží na 10 000 obyvatel na 1 rok
	Průměrný počet žáků gymnázií a SOŠ na 1 třídu

Zdroj: Vlastní zpracování podle Petružije, 2008

Lze si všimnout, že se autor systematicky odlišuje od autorů zmíněných výše, a to v pozitivním smyslu. Jeho účelem bylo zvolit a složit tyto ukazatele tak, aby mezi nimi byla sémantická rovnost jak všech dílčích ukazatelů, tak všech dílčích subindexů kvality života

popsaných výše. Dalším důvodem nepoužití odlišných vah ukazatelů byla snaha o následné objektivní analýzy, protože agregovaný IŽP ztrácí část své objektivnosti (není podporováno empirickými nebo teoretickými studiemi). Dalším důvodem pro nepoužívání odlišných vah bylo to, že data byla snadněji zpracovatelná, stejně jako možnost porovnání indexů. Autor vypočítal hodnotu každého subindexu jako aritmetický průměr odpovídajících standardních ukazatelů a celkový agregovaný IŽP je pak aritmetický průměr těchto tří subindexů (Heřmanová, 2012).

Kriticky lze říci, že se autor většinou drží myšlenek a doporučení Potůčka (2002) ale opomenul některé ukazatele ze společensko-politické sféry, které nejsou na regionální úrovni dostupné. Ignoroval však i některé další oblasti, které jsou potenciálně vhodné z hlediska analýzy životních podmínek a objektivní kvality života. Zejména kulturní infrastrukturu, hmotné a nehmotné kulturní dědictví, vzdělání, rodáctví atd. Objektivní ukazatelé použité v analýze jsou ale záměrně vybrány k identifikaci možných podmínek, které jsou zřídka ovlivněny samotným jednotlivcem, a tyto podmínky ovlivňují jeho život (nebo kvalitu života) v různé míře. Metodika výběru jednotlivých ukazatelů je také pochopitelná, protože autor zvolil výběr menšího počtu, konkrétně 12 ukazatelů (to je také podmíněno omezenou dostupností některých statistických údajů na regionální úrovni a v určitém časovém období), u kterých kladl důraz na jejich logické propojení. Petrůj se tedy velmi odlišil od přístupů předchozích autorů, u kterých jejich vypovídající hodnota, logika a provázanost použitých vstupních ukazatelů nebyly zcela jasné (Heřmanová, 2012).

4 ANALÝZA VÝVOJE ASPEKTŮ KVALITY ŽIVOTA V REGIONECH ČR

Tato diplomová práce se hlouběji zabývá vývojem a disparitami v kvalitě života, přičemž je známo, že kvalita života není ovlivněna pouze ekonomickými faktory, ale též podléhá vlivu aspektů, které mají sociální a environmentální přesah. Cílem této práce je posoudit ekonomické aspekty vývoje kvality života v regionech ČR. Nicméně výzkumná část práce je mimo jiné věnována i zkoumání obou zmíněných aspektů. Při porovnávání rozdílů v kvalitě života je důležité brát v úvahu širokou škálu aspektů, jež ji mohou ovlivňovat. Práce se proto podrobněji zaměřuje na specifické faktory, jež mají potenciál ovlivnit objektivní hodnocení kvality života, mezi něž patří: regionální HDP na 1 obyvatele kraje, čistý disponibilní důchod domácností na 1 obyvatele, obecná míra nezaměstnanosti a koeficient ekologické stability.

4.1 Metodologie

Diplomová práce k analýze vývoje aspektů kvality života v regionech ČR využívá **podpůrnou dotazníkovou sondu**, na jejímž základě byly vybrány komparované aspekty kvality života. Na základě podpůrné sondy na téma Kvalita života v regionech ČR, která požadovala výběr 2 čistě ekonomických, 1 ekonomicko-sociálního a 1 ekonomicko-environmentálního aspektu, byly zvoleny tyto aspekty: regionální HDP, čistý disponibilní důchod domácností na 1 obyvatele, obecná míra nezaměstnanosti a koeficient ekologické stability. Respondenti měli možnost vybírat ze všech aspektů ovlivňující kvalitu života popsaných v kapitole 3, z nichž jako nejvlivnější vybrali výše zmíněné. Podpůrná dotazníková sonda byla zveřejněna na stránkách www.surveymonkey.com, kde byla přístupná respondentům od 17. ledna 2024 do 11. února 2024. Dotazníková sonda za uvedené období získala odpovědi celkem od 139 respondentů, kteří ze všech uvedených aspektů kvality života uvedených v kapitole 3 zvolili jako nejvlivnější 4 výše zmíněné aspekty. Konkrétní znění dotazníkové sondy a výsledky šetření jsou zobrazeny v příloze č. 1.

Pro zpřehlednění vývoje jednotlivých aspektů kvality života v krajích ČR využívá práce metodu **časových řad** zobrazující období 10 let (2013–2022), v rámci které jsou využita data dostupná z ČSÚ (2023a). Časové řady v analýze vývoje aspektů kvality života jsou pokročilým nástrojem pro hlubší a systematické zkoumání dynamiky změn v čase. Její hlavní výhodou je schopnost sledovat a identifikovat dlouhodobé trendy v kvalitě života, což umožňuje komplexní posouzení postupných změn a vývoje životního prostředí.

Dalším důležitým aspektem analýzy časových řad je odhalování sezónních a cyklických vzorců kvality života, což může zlepšit pochopení cyklických změn v čase a podpořit procesy plánování a strategického rozhodování. Nástroje analýzy časových řad mají rovněž schopnost umožnit posouzení dlouhodobého dopadu politik a programů zaměřených na zlepšení kvality života. Toto hodnocení je klíčové pro objektivní posouzení účinnosti intervencí a identifikaci potřebných úprav.

Při předpovídání budoucích trendů kvality života jsou časové řady důležitým prvkem plánování a realizace strategií zlepšování. Časové řady tak umožňují predikovat očekávané změny a vytvářet udržitelné strategie pro neustálé zlepšování životních podmínek obyvatelstva. V neposlední řadě mohou být časové řady důležitým zdrojem dat pro vědecký výzkum a informované vytváření politik, neboť poskytují systematický obraz vývoje kvality života v regionu. Tímto způsobem přispívají data časových řad k efektivním rozhodovacím procesům a formulaci politik pro zlepšení životních podmínek (Menčík, 2017).

Analýza časových řad může však čelit výzvám, jako jsou nelinearita dat, identifikace trendů, odlehlé hodnoty, nejistoty v datech, složitý proces odhadu parametrů modelů, nestacionarita, obtíže s rozlišením kauzálních vztahů a korelací a vliv nadměrné variability. Při analýze časových řad se práce snažila věnovat pozornost těmto problémům, aby bylo možné zajistit spolehlivé výsledky.

Další metodou použitou v této práci je **korelační analýza**. Při analýze kvality života v různých regionech ČR je datová závislost důležitým nástrojem pro pochopení vztahů mezi různými proměnnými souvisejícími s životními podmínkami obyvatel. Kromě toho korelační analýza dokáže odhadnout hodnotu proměnné na základě jiných proměnných a pomáhá vytvářet modely a predikce. Korelace se také používá k analýze dat a identifikaci účinků mezi proměnnými a je důležitá pro validaci a analýzu statistických modelů. Korelace může hrát důležitou roli při ověřování výsledků výzkumu a testování hypotéz a je zvláště užitečná, pokud nejsou dostupné experimentální metody. Obecně korelace usnadňuje měření vztahů mezi proměnnými a usnadňuje analýzu objektivních dat a pochopení zkoumaného jevu (Menčík, 2017).

Při použití korelační analýzy dat může docházet ke vzniku několika problémů. Korelace nemusí ukázat, co je příčinou čeho, a odlehlé hodnoty v datech mohou zkreslit výsledky. Faktem je, že korelace nejlépe zobrazuje vztah závislosti mezi lineárně proměnnými, a naopak může být obtížné jejím prostřednictvím přesně analyzovat vztah, který je složitější nebo

nelineární. Je důležité si uvědomit, že korelace nemusí nutně znamenat příčinnou souvislost, tedy že jedna věc způsobuje druhou. V diplomové práci je korelace testována na hladině významnosti $\alpha = 0,05$ za pomoci Pearsonova či Spearmanova korelačního koeficientu v závislosti na rozhodnutí o dvourozměrném normálním rozdělení pravděpodobnosti. O významnosti Pearsonova (ρ) a Spearmanova (r_s) korelačního koeficientu se rozhoduje na základě hladiny významnosti $\alpha = 0,05$, kdy je významnost korelačního koeficientu přijata v případě, že je absolutní hodnota tohoto koeficientu větší než kritická hodnota vyplývající z rozsahu testovaného vzorku na hladině významnosti α . Vzorce pro výpočet Pearsonova (5) a Spearmanova (6) korelačního koeficientu jsou následující (Šoltés, 2008):

$$\rho = \frac{cov(X;Y)}{\sqrt{DX} \cdot \sqrt{DY}} \quad (5)$$

kde $cov(X; Y)$ je kovariance mezi náhodnými veličinami X a Y ,

\sqrt{DX} je směrodatná odchylka náhodné veličiny X ,

\sqrt{DY} je směrodatná odchylka náhodné veličiny Y .

$$r_s = 1 - \frac{6 \sum d_i^2}{n(n^2-1)} \quad (6)$$

kde r_s je Spearmanův korelační koeficient,

d_i je rozdíl mezi pořadím ve dvojici i ,

n je počet dvojic dat.

Korelační analýza byla provedena za celé sledované období 2013–2022 a použita na data popisující všechny kraje ČR. Korelační analýze se věnuje samostatná kapitola.

Nedílnou součástí této diplomové práce je využití **Modifikovaného indexu kvality života** (dále také „MIKŽ“), který byl autorkou vytvořen na základě specifických požadavků této diplomové práce a slouží k souhrnné analýze a komparaci aspektů kvality života v krajích ČR. Tento index vychází z indexu IŽP popsáno v kapitole 3.2.4., který pracuje s jednotlivými indikátory tak, že má každý stejnou váhu, tedy váhu 1, přičemž hodnota indexu je dána aritmetickým průměrem všech zahrnutých indikátorů. I v tomto MIKŽ má každý jednotlivý indikátor stejnou váhu = 1 a výpočet indexu je dán aritmetickým průměrem. Oba indexy jsou shodné také ve skladbě indexu. Jsou složeny ze tří subindexů: subindex ekonomických podmínek, subindex environmentálních podmínek a subindex sociálních podmínek. Potřeba modifikovat IŽP na MIŽP byla dána počtem zahrnutých indikátorů do indexu. IŽP je definován

pomocí 12 indikátorů, kdežto MIKŽ vzniklý pro tuto diplomovou práci zahrnuje pouze 4 zkoumané aspekty.

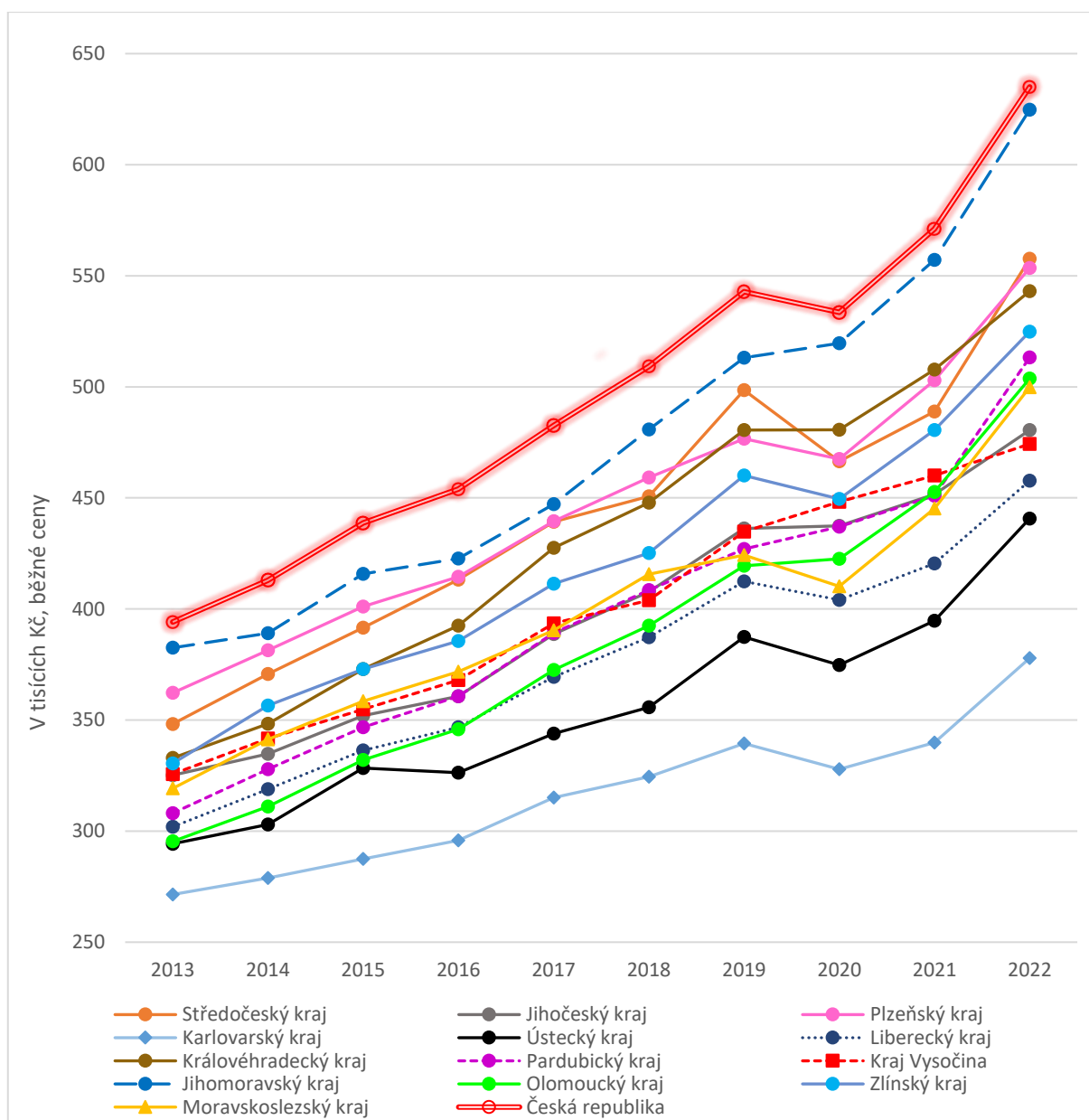
Na základě využití výše popsanych metod je pak možné pomocí dat **komparovat** kraje ČR a zjistit, jaký kraj je v kontextu kvality života ČR nejlepší jak z pohledu jednotlivých zkoumaných vlivů, tak i celkově na základě MIKŽ.

4.2 Komparace krajů ČR

V rámci samotného výzkumu se práce blíže zabývá vývojem vybraných aspektů za posledních 10 let (2013–2022) a tyto aspekty následně navzájem komparuje v krajích ČR. Pro srovnání vývoje jednotlivých aspektů je zobrazován i vývoj průměru sledovaného aspektu pro ČR. Vstupními daty jsou veřejná data ČSÚ (2023a) zobrazující hodnoty zkoumaných jednotlivých aspektů.

4.2.1 Regionální HDP

V první části analýzy je pozornost věnována ekonomickému aspektu kvality života – regionálnímu HDP na 1 obyvatele kraje. Komparace vývoje regionálního HDP v krajích odhaluje zajímavé ekonomické rozdíly v růstu mezi jednotlivými regiony. Analýza zaměřená na porovnání ekonomického vývoje v jednotlivých krajích země je klíčová pro pochopení regionálních disparit a pro formulaci politik, které mohou podpořit rovnoměrnější rozvoj a odstranit přílišné rozdíly. Vývoj regionálního HDP na obyvatele jednotlivých krajů za posledních 10 let je prezentován v obrázku 5.

Obrázek 5 - Vývoj regionálního HDP na obyvatele v krajích ČR

Zdroj: Vlastní zpracování z dat ČSÚ, 2023a

Z obrázku 5 je zřejmé, že veškeré kraje ČR zaznamenaly za sledované období tendenci růstu. Nejvyšších hodnot regionálního HDP po celé sledované období dosahuje kraj Hlavní město Praha. Tento kraj však není na obrázku zobrazován z důvodu odlehlosti hodnot, které by způsobily snížení viditelnosti vývoje ostatních krajů. Naopak nejnižších hodnot dosahuje Karlovarský kraj. Hlavní město Praha dosahovalo v roce 2013 hodnoty 876 tis. Kč regionálního HDP na 1 obyvatele kraje, což je cca o 494 tis. Kč více než v Jihomoravském kraji, který je druhým nejlepším krajem. Až do roku 2019 téměř všem krajům rostla hodnota regionálního HDP na 1 obyvatele kraje. Výjimkou je kraj Ústecký, který v roce 2016 zaznamenal pokles přibližně o 2 tis. Kč oproti minulému roku.

Rok 2019 znamenal pro kraje růst tohoto ukazatele. Nejvyššího růstu dosáhl Středočeský kraj, kterému oproti roku 2018 vzrostla hodnota ukazatele o 10,6 %. Naopak nejnižší růst zaznamenal kraj Moravskoslezský, jehož hodnota vzrostla pouze o 2,1 %. Většina krajů v roce 2020 zaznamenala pokles této hodnoty, a to z důvodu pandemie COVID-19. Největší ztrátu utrpěl Středočeský kraj, kterému oproti roku 2019 klesla hodnota zhruba o 32 tis. Kč regionálního HDP na 1 obyvatele kraje, což je o 6,42 % méně. Také Hlavní město Praha zaznamenalo pokles o přibližně 29 tis. Kč, nicméně vzhledem k vysokým hodnotám tohoto ukazatele je hodnota ztráty pouze 2,43 %. Nejmenší ztrátu zaznamenal Liberecký kraj, kterému hodnota regionálního HDP na 1 obyvatele kraje klesla přibližně o 8 tis. Kč, což odpovídá 2,02 %.

V roce 2020 regionální HDP na 1 obyvatele kraje však pouze neklesalo. Kraj Jihočeský, Královehradecký, Pardubický, Jihomoravský, Olomoucký a Kraj Vysočina zaznamenaly růst tohoto ukazatele. Vzhledem k pandemické situaci v tomto roce a vývoji na úrovni celé ČR lze konstatovat, že se jedná o velmi pozitivní vývoj. Nejvyšší růst a zlepšení zaznamenal Kraj Vysočina, a to o zhruba 13 tis. Kč, což je meziroční zvýšení o 3,08 %. Nejvyššího meziročního růstu regionálního HDP na 1 obyvatele pak dosahovaly kraje v roce 2022. Je ale nutné zdůraznit, že zkoumaná data jsou sledována v běžných cenách, tedy neočištěné o inflaci. Je tedy zřejmé, že takto viditelný růst má pouze nominální charakter a je způsoben vysokou mírou inflace v roce 2022, která v ČR dosahovala 15,1 %. Nejvíce si hodnotu ukazatele zlepšil kraj Středočeský a Pardubický, který mají meziroční růst o 14 %. Nejméně pak Kraj Vysočina, jehož hodnota se zvýšila pouze o 3 %.

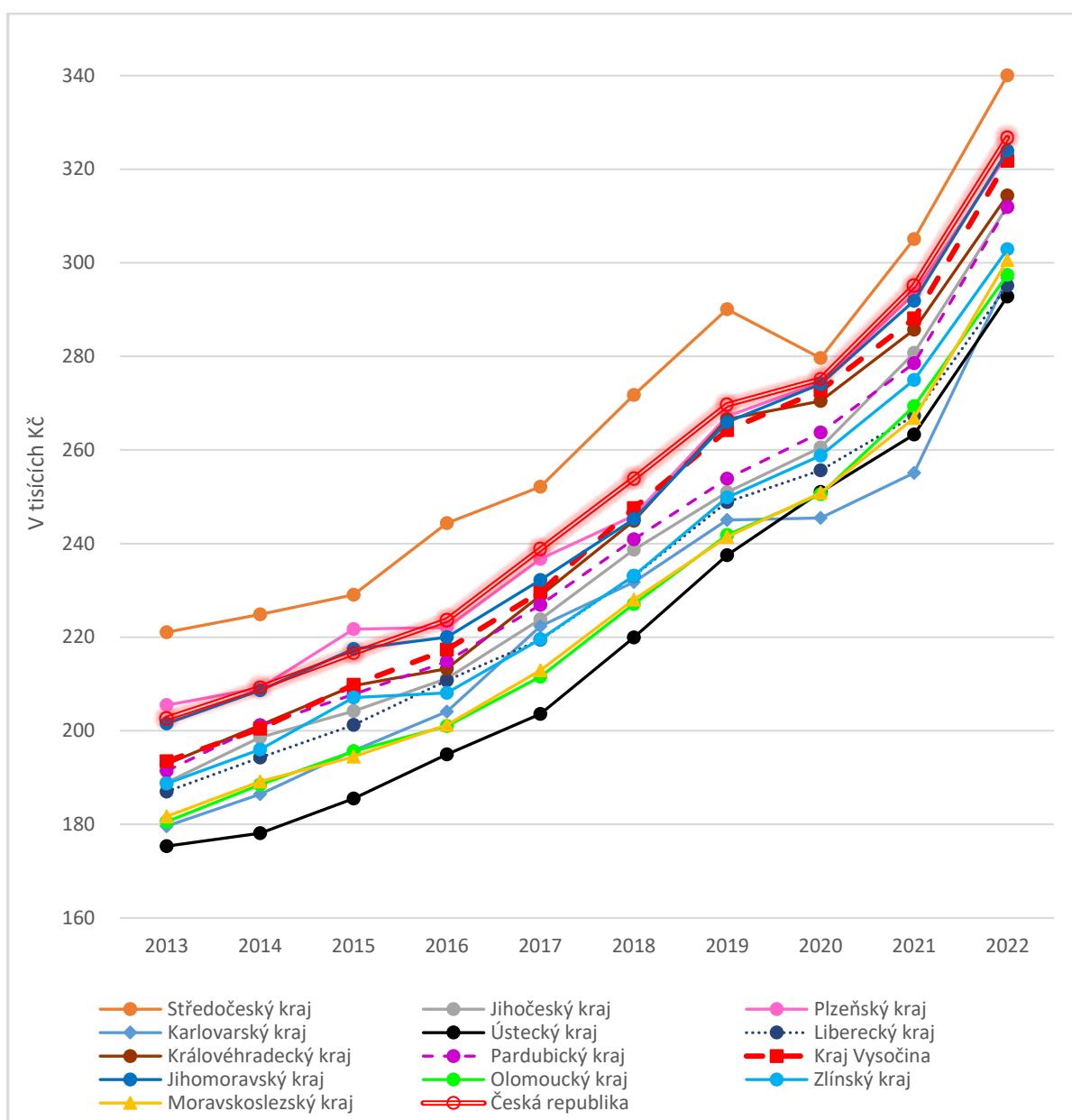
Z obrázku je také vidět, že žádný z krajů, vyjma Hlavního města Prahy, který průměr ČR výrazně přesahuje, nedosahuje průměru ČR tohoto ukazatele. Růstový vývoj průměrného regionálního HDP na 1 obyvatele za ČR je výrazně ovlivněn vývojem tohoto ukazatele v Hlavním městě Praha. Jak již bylo napsáno výše, Hlavní město Praha dosahovalo po celou dobu sledovaného období nejvyšších hodnot, a to více než dvojnásobných, oproti druhému nejlepšímu Jihomoravskému kraji. Konkrétní hodnoty regionálního HDP na 1 obyvatele kraje za celé sledované období jsou v příloze č. 2.

Z analýzy vyplývá, že mezi jednotlivými regiony jsou velké rozdíly v ekonomickém růstu a že se tyto rozdíly v průběhu času zvětšují. Některé z faktorů ovlivňujících vývoj regionálního HDP jsou průmyslová struktura, úroveň investic nebo dostupnost lidských zdrojů, svou roli ale hrají i politické faktory. Například průmyslové regiony, jako je Hlavní město

Praha, mají vyšší ekonomický růst než tradiční průmyslové regiony, jako je Karlovarský kraj. Rozvoj ekonomického růstu v Karlovarském kraji závisí na cestovním ruchu, což činí region zranitelným vůči sezónním výkyvům.

4.2.2 Čistý disponibilní důchod domácností

I další ukazatel, kterému je věnována pozornost, patří mezi ekonomické determinanty kvality života. Disparity mezi kraji v hodnotách čistého disponibilního důchodu domácností na 1 obyvatele kraje mohou často napovědět, jaký kraj má dobrou životní úroveň a jak jsou lidé v kraji ekonomicky aktivní. Vývoj čistého disponibilního důchodu domácností na 1 obyvatele kraje za posledních 10 let je prezentován v obrázku 6.

Obrázek 6 - Vývoj čistého disponibilního důchodu domácností na 1 obyvatele v krajích ČR
Zdroj: Vlastní zpracování z dat ČSÚ, 2023a

Stejně jako v případě regionálního HDP na 1 obyvatele kraje i v obrázku 6 zobrazující čistý disponibilní důchod domácností na 1 obyvatele kraje není z důvodu odlehlosti dat zobrazen kraj Hlavní město Praha. I v tomto ekonomickém ukazateli dosahoval kraj Hlavní město Praha nejvyšších hodnot. Tentokrát však není rozdíl mezi Hlavním městem Praha a druhým nejlepším krajem tak vysoký. Hlavní město Praha dosahovalo v průměru po celou dobu sledovaného vývoje zhruba o 25 % vyšších hodnot než druhý Středočeský kraj. Z obrázku 6 lze vyčíst, že nejnižších hodnot dosahuje kraj Ústecký. Všechny kraje za sledované období zaznamenaly růstový trend. Výjimkou je právě zmíněný Středočeský kraj, který jako jediný zaznamenal za celé sledované období v roce 2020 pokles hodnot. Tento pokles však není nijak výrazný. Hodnota ukazatele se v tomto roce ve Středočeském kraji snížila přibližně o 10 tis. Kč.

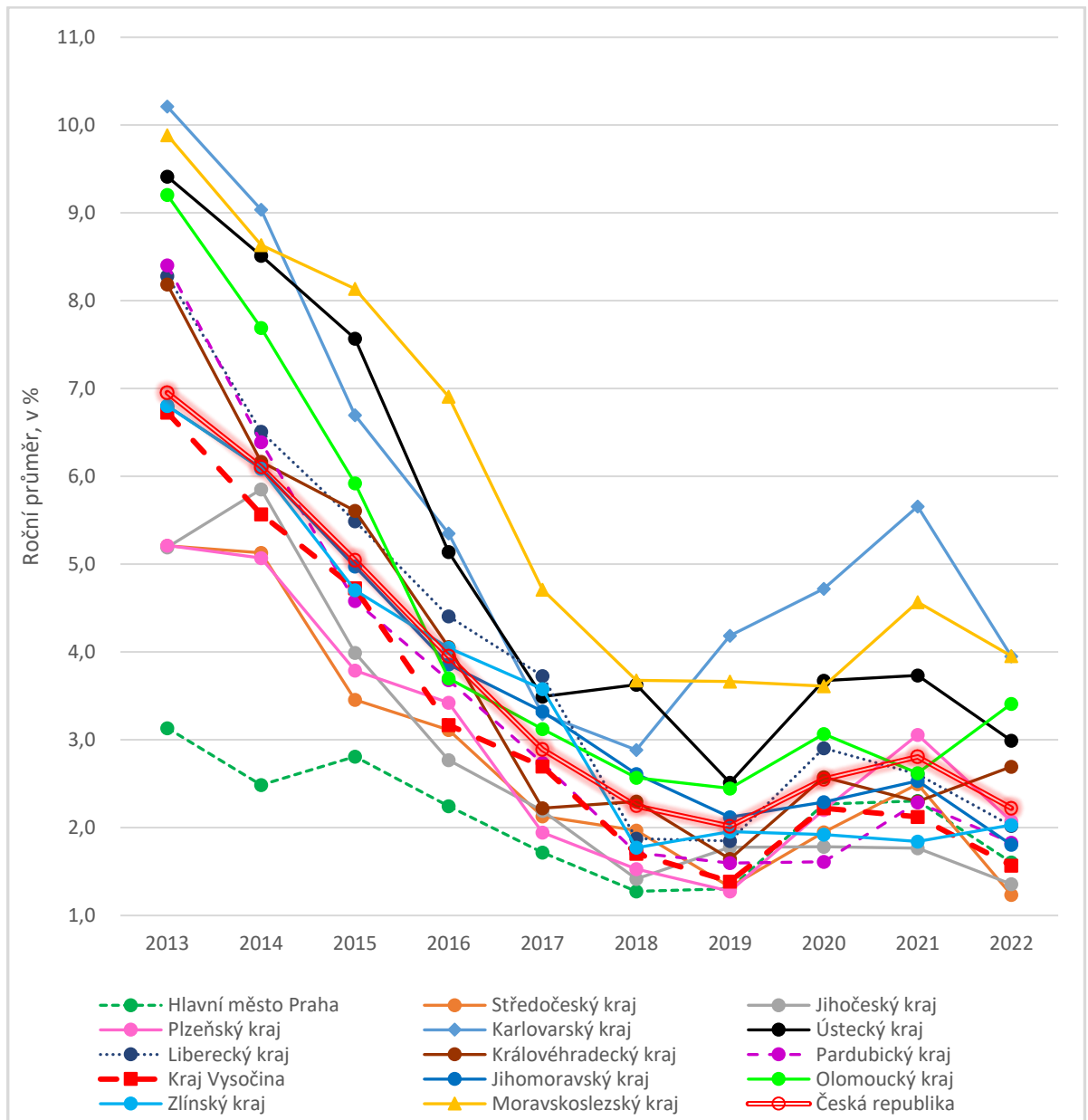
Za období 2013–2022 zaznamenal nejvyšší nárůst tohoto ukazatele kraj Karlovarský, a to v roce 2022, kdy oproti minulému roku jeho hodnota ukazatele vzrostla o zhruba 16 %, což odpovídá meziročnímu nárůstu o více než 41 tis. Kč. O přibližně stejnou částku jako Karlovarskému kraji se v roce 2017 zlepšila hodnota ukazatele kraji Hlavní město Praha, který zaznamenal nárůst o 14 %. Nejmenší nárůst tohoto ukazatele zaznamenal kraj Plzeňský v roce 2016, kterému se hodnota téměř nezměnila, stejně jako v případě Karlovarského kraje v roce 2020. Vůbec nejhůře s ohledem na meziroční růst na tom byl v roce 2020 kraj Středočeský, kterému hodnota oproti minulému roku dokonce o 4 % klesla, jak je napsáno výše.

Na obrázku 6 je znázorněn také průměr tohoto ukazatele za celou ČR. Lze vidět, že pouze Středočeský kraj a Hlavní město Praha (které není na obrázku zachyceno) dosahují hodnot vyšších, než je celostátní průměr. V průměru za sledované období dosahoval Středočeský kraj o 6 % a Hlavní město Praha o 32 % vyšších hodnot, oproti celostátnímu průměru. Plzeňský kraj dosahoval vyšších hodnot pouze v období 2013–2015, následně už se hodnota tohoto ukazatele vyvíjela pod průměrem ČR. Konkrétní hodnoty tohoto ukazatele za celé sledované období jsou uvedeny v příloze č. 3.

4.2.3 Obecná míra nezaměstnanosti

Kvalitu života ovlivňují nejen čistě ekonomické aspekty, ale také aspekty s přesahem do sociální oblasti. Sociálně-ekonomickým determinantem, kterým se práce zabývá, je obecná míra nezaměstnanosti. Ta vypovídá v kraji o tom, jaké sociální stability kraj dosahuje, ale také poukazuje na ekonomickou situaci v kraji. Vyšší míra nezaměstnanosti vypovídá často

o nedostatku pracovních příležitostí a jiných ekonomických výzev. Vývoj tohoto ukazatele za sledované období 2013–2022 zobrazuje obrázek 7.

Obrázek 7 - Vývoj obecné míry nezaměstnanosti v krajích ČR
Zdroj: Vlastní zpracování z dat ČSÚ, 2023a

Z obrázku 7 je zřejmé, že si opět jako u předchozích ukazatelů, vede nejlépe kraj Hlavní město Praha. Je to ovlivněno tím, že Hlavní město Praha oproti ostatním krajům disponuje širokou nabídkou průmyslových služeb a investičními aktivitami, které podporují růst pracovních příležitostí a tvorbu nových pracovních míst. Stejně tak i Plzeňský kraj a Středočeský kraj mají silný průmysl, který napomáhá k nižší míře nezaměstnanosti.

Přesto, že od roku 2013 zaznamenaly všechny kraje pokles obecné míry nezaměstnanosti, ne všem krajům se daří tento trend udržet. Zatímco většina krajů od roku 2019

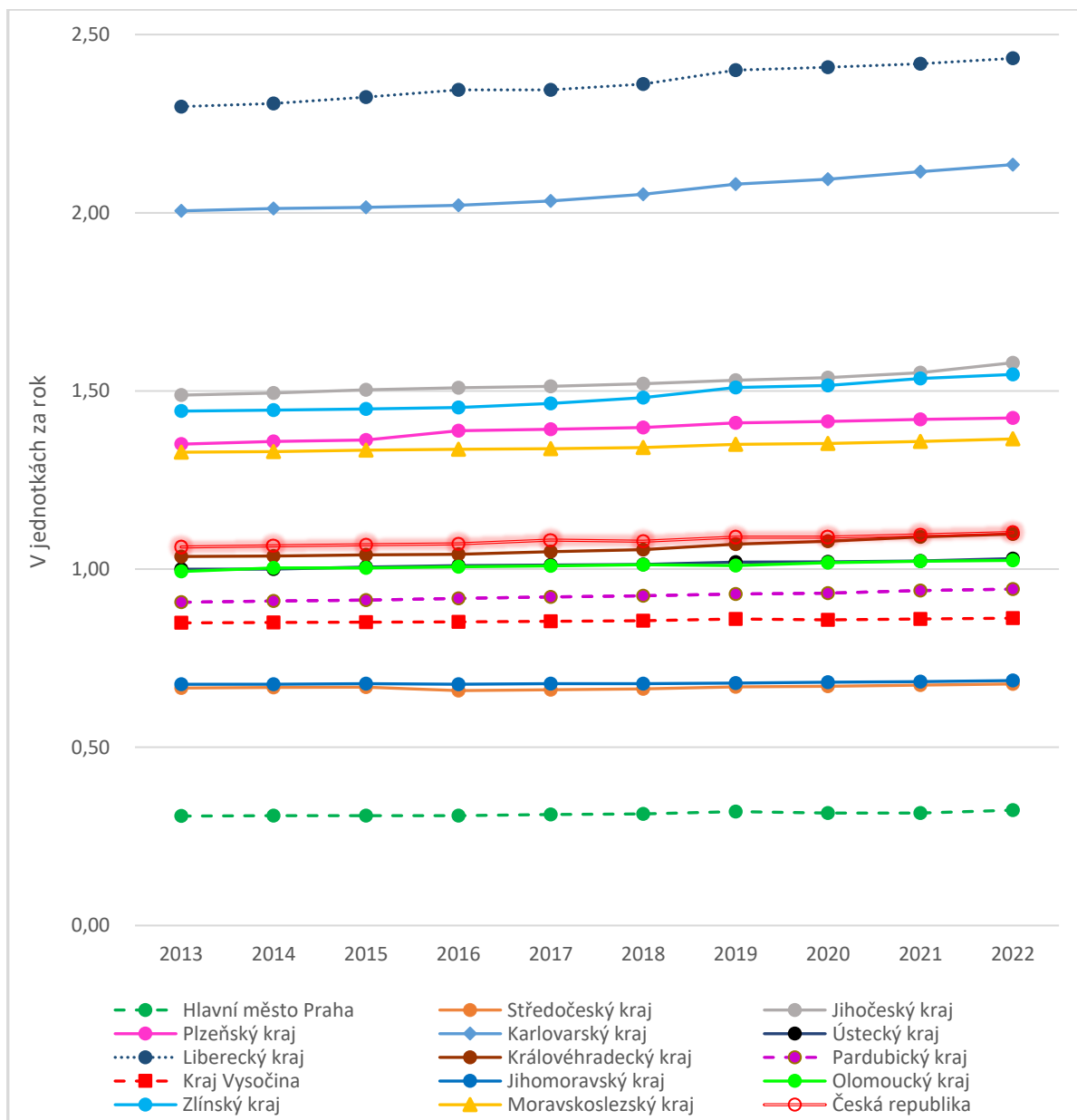
dosahuje obecné míry nezaměstnanosti pod hranici 4 %, Moravskoslezskému a Karlovarskému kraji se to nedaří. Zlomový byl především rok 2020, kdy se kraje potýkaly s pandemií COVID-19. V roce 2020 nejvíce vzrostla hodnota obecné míry nezaměstnanosti Ústeckému kraji a to o 1,2procentního bodu. O 1,1procentního bodu si svou situaci zhoršil také kraj Liberecký a o 1procentní bod Hlavní město Praha. Pro ostatní kraje byl tento rok také nepříznivý. Ovšem je pozoruhodné, že se mezi kraji najdou i takové, které se dokázaly na dané míře nezaměstnanosti udržet, nebo i svou situaci zlepšit. Na stejné hodnotě tohoto ukazatele zůstal Zlínský kraj a kraji Moravskoslezskému dokonce jeho obecná míra nezaměstnanosti klesla o 0,1procentního bodu.

Za celé sledované období se meziročně nejvíce zlepšil Ústecký kraj, a to v roce 2016, kdy obecná míra nezaměstnanosti toho kraje klesla o zhruba 2,5procentního bodu ze 7,6 na 5,1. Naopak nejmenší zlepšení zaznamenal Karlovarský kraj, kde se v roce 2019 zhoršila situace o 1,3procentního bodu. Celkově si nejvíce však polepšil Pardubický kraj, a naopak nejméně kraj Hlavní město Praha. To je ovšem dáno tím, že Hlavní město Praha bylo na začátku sledovaného období pouze na hodnotě 3,1 %.

Obrázek 7 zobrazuje také průměr tohoto ukazatele v ČR. Je vidět, že pouze 4 krajům se za celé sledované období povedlo být pod celostátním průměrem. Jedná se o Hlavní město Praha, Středočeský kraj, Jihočeský kraj a Kraj Vysočina. O něco hůře na tom jsou Plzeňský kraj, který nedosáhl nižší hodnoty než celostátní průměr pouze v roce 2021 a Pardubický a Zlínský kraj, kterým se nepodařilo dostat obecnou míru nezaměstnanosti pod celostátní průměr pouze ve dvou obdobích. Naopak Karlovarskému kraji, Ústeckému kraji a Moravskoslezskému kraji se za celé sledované období nepodařilo hodnoty tohoto ukazatele dostat pod celostátní průměr. Konkrétní hodnoty jsou v příloze č. 4.

4.2.4 Koeficient ekologické stability

Posledním analyzovaným ukazatelem, který má na kvalitu života vliv je převážně environmentální ukazatel – koeficient ekologické stability. Ten je dán poměrem stabilních a nestabilních ploch, jak je popsáno v kapitole 3.1.3. Hodnota ukazatele udává odolnost ekosystému vůči negativním změnám a narušení. Čím vyšších hodnot tento ukazatel dosahuje, tím stabilnější je ekosystém a dokáže se lépe se změnami vyrovnat. Vývoj koeficientu ekologické stability za posledních 10 let v jednotlivých krajích je prezentován v obrázku 8.

Obrázek 8 - Vývoj koeficientu ekologické stability v krajích ČR
 Zdroj: Vlastní zpracování z dat ČSÚ, 2023a

Lze vidět, že vývoj koeficientu ekologické stability je stagnující. Ukazatel má sice rostoucí charakter, ale jedná se o velmi malé pozitivní změny. Nicméně u tohoto ukazatele je to normální, neboť jakýkoli zásah a snaha o zlepšení se neprojeví hned, ale postupně. Koeficient ekologické stability lze tak okomentovat alespoň z hlediska dosahovaných úrovní. Pokud je hodnota koeficientu rovna 0,1, znamená to, že se jedná o zdevastovanou krajinu. Takto nízké hodnoty se ale netýkají žádného z krajů ČR. Nejnižších hodnot dosahuje Hlavní město Praha, a to v průměru zhruba na 0,31 jednotek. Krajina Hlavního města Prahy je tedy narušená krajina schopná autoregulace, což znamená, že se dokáže sama po narušení nebo poškození přirozeně uzdravit. Léčí a regeneruje se přírodními procesy, a to bez lidského zásahu. Podobně na tom

jsou i Středočeský, Jihomoravský, Pardubický a Kraj Vysočina, které dosahují hodnot do 1, kdy Pardubický kraj je na tom nejlépe a nejbližše hodnotě 1, která říká, že se jedná o vyváženou krajinu.

Hodnoty koeficientu, které se nacházejí v intervalu od 1 do 10, popisují krajinu s převažující přírodní složkou. Jedná se tedy o kraje, které na svém území mají větší množství lesů, polí, vody, hor a všeobecně více přírody než lidmi vytvořená umělá místa, jako jsou města, silnice apod. Mezi kraje dosahujících těchto hodnot patří Olomoucký a Ústecký kraj, které se pohybují lehce nad hranicí 1. Dále také Jihočeský, Plzeňský, Karlovarský, Liberecký, Královehradecký, Zlínský, Moravskoslezský, Karlovarský a Liberecký kraj, z nichž nejvyšších hodnot koeficientu ekologické stability dosahuje kraj Liberecký. To je dáno tím, že rozloha chráněných území v Libereckém kraji činí 1 107 km², což je 5. největší rozlohou oproti ostatním krajům. V poměru k rozloze kraje je to však největší část, která odpovídá zhruba 35 % celkové plochy kraje.

Obrázek 8 také zobrazuje celostátní průměr tohoto ukazatele, který v průměru dosahuje hodnot 1,08, odpovídá tedy popisu krajiny s převažující přírodní složkou, jako většina krajů ČR. Nad průměrem ČR se nacházejí však pouze Liberecký, Karlovarský, Jihočeský, Zlínský, Plzeňský a Moravskoslezský kraj. Konkrétní hodnoty koeficientu ekologické stability za celé sledované období jsou zobrazeny v příloze č. 5.

4.2.5 Celková komparace krajů na základě MIKŽ

Jedním z dílčích cílů diplomové práce je pomocí MIKŽ zjistit, jaký kraj ČR je z pohledu kvality života nejlepší. Do MIKŽ se promítají výsledky všech 4 zkoumaných aspektů kvality života, které byly na základě dotazníkové sondy respondenty vybrány a popsány výše.

MIKŽ je aritmetickým průměrem 2 ekonomických, 1 ekonomicko-sociálního a 1 ekonomicko-environmentálního ukazatele, kdy se nejprve vypočítá aritmetický průměr 2 ekonomických ukazatelů samostatně a s jejich průměrem pak dále index počítá. Aby bylo možné objektivně posoudit jednotlivé ukazatele, musí být převedeny na společnou jednotku. K tomu slouží bodová škála od 1 do 100, kde 1 je nejméně příznivá hodnota a 100 nejpříznivější hodnota. Jaký počet bodů přísluší jednotlivým krajům ve všech ukazatelích je zobrazen v příloze č. 6, č. 7, č. 8 a č.9. Všechny ukazatele mají stejnou váhu 1. Výpočet MIKŽ (7) je následující:

$$MIKŽ = \frac{\left(\frac{\text{Regionální HDP} + \text{ČDDD}}{2}\right) + OMN + KES}{3} \quad (7)$$

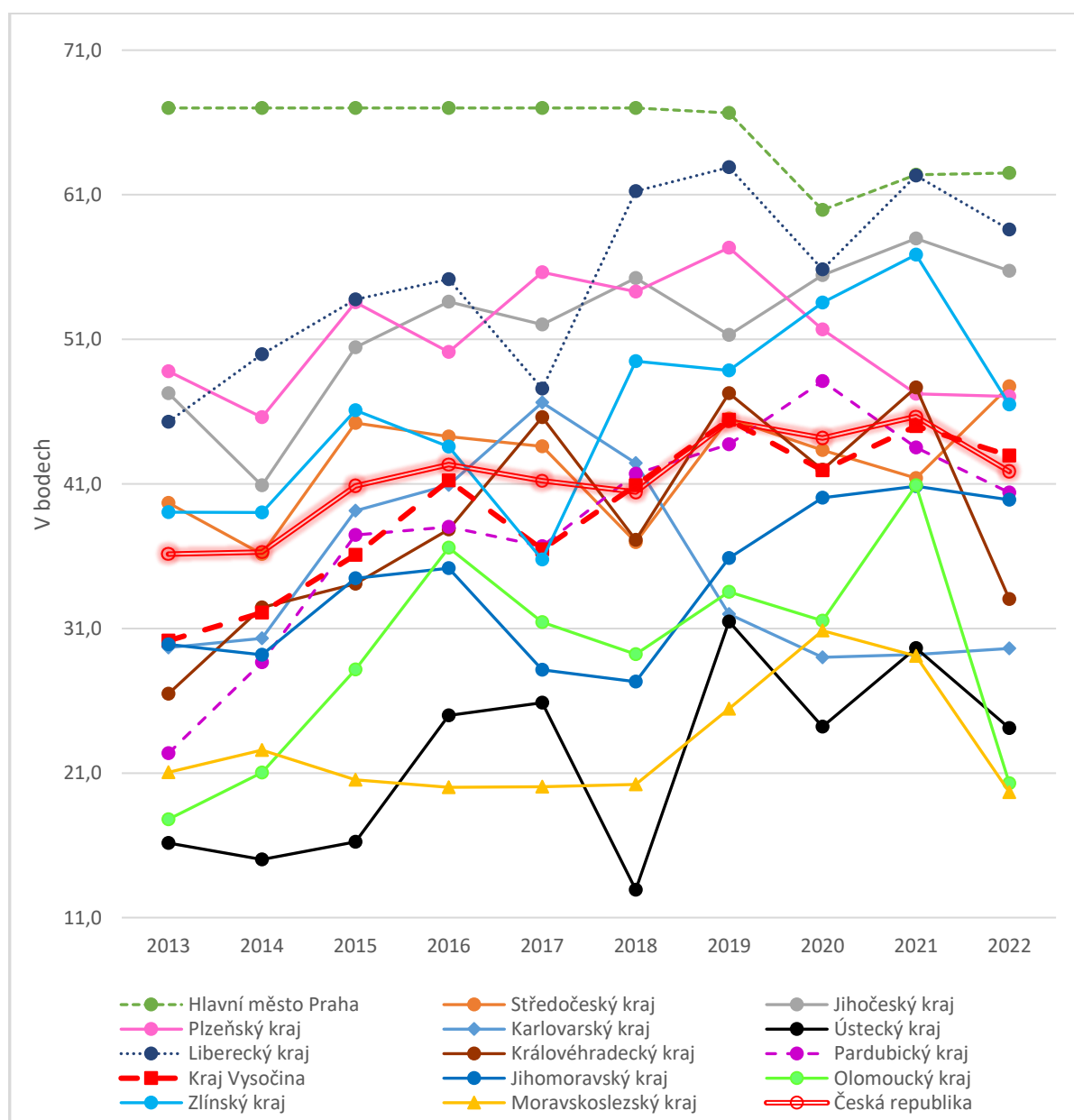
kde Regionální HDP je regionální hrubý domácí produkt na 1 obyvatele kraje,

ČDDD – čistý disponibilní důchod domácností na 1 obyvatele kraje,

OMN – obecná míra nezaměstnanosti v kraji,

KES – koeficient ekologické stability v kraji.

Hodnota MIKŽ vyjadřuje objektivní úroveň kvality života v daném kraji. Čím vyšší je hodnota MIKŽ, tím lépe se v daném kraji žije, a to na základě 4 sledovaných aspektů kvality života. Vývoj MIKŽ v jednotlivých krajích je zobrazen na obrázku 9.

Obrázek 9 - Vývoj MIKŽ v krajích ČR
Zdroj: Vlastní zpracování

Z obrázku 9 lze vyčíst, že na základě 4 sledovaných ukazatelů kvality života, které byly respondenty zvoleny jako nejvlivnější, je nejpříznivější kvalita života v kraji Hlavní město Praha. Hlavní město Praha dosahovalo v ukazatelích regionálního HDP na 1 obyvatele kraje a čistého disponibilního důchodu domácností na 1 obyvatele kraje tak vysokých hodnot oproti ostatním krajům, že ani 2 zbylé ukazatele, které nebyly v Hlavním městě Praze tak příznivé, kvalitu života v něm neovlivnily natolik, aby se příliš snížila. To je dáno tím, že mezi kraji v rámci ukazatelů obecné míry nezaměstnanosti a koeficientu ekologické stability nejsou tak rapidní rozdíly jako ve 2 předešlých zmíněných ukazatelích.

Je pozoruhodné, že Liberecký kraj byl ve většině ukazatelů mezi horšími kraji, ale podle MIKŽ je druhým nejpříznivějším krajem, co se týče kvality života. Své místo si kraj vysloužil díky nejvyšším hodnotám u ukazatele koeficientu ekologické stability vlivem rozsáhlého chráněného území, jak bylo popsáno v kapitole 4.2.4. Ani Jihočeský kraj na tom není špatně, a to z podobného důvodu, jako Liberecký kraj. Naopak nejméně kvalitní život podle sledovaných 4 ukazatelů mají lidé žijící v Ústeckém a Moravskoslezském kraji. Velký vliv na celkový MIKŽ v těchto krajích měla nízká hodnota regionálního HDP na 1 obyvatele kraje a čistého disponibilního důchodu domácností na 1 obyvatele kraje. Tyto 2 ukazatele spolu výrazně souvisí. Je tedy zřejmé, že s růstem regionálního HDP rostl také čistý disponibilní důchod domácností a naopak.

Za celé sledované období zaznamenal největší zlepšení MIKŽ Ústecký kraj v roce 2019, kdy meziročně hodnota MIKŽ vzrostla o 18 bodů. Nejméně naopak Olomoucký kraj, který si v roce 2022 pohoršil o necelých 21 bodů oproti roku 2021. Celkově se v průměru nejvíce zlepšila kvalita života v Pardubickém kraji, a naopak nejméně v Hlavním městě Praha, na což měl vliv výkyv v roce 2020, kdy se kromě koeficientu ekologické stability hodnoty všech zbylých sledovaných ukazatelů zhoršily.

Obrázek 8 prezentuje také celostátní průměr ČR. Celkově byla nejpříznivější situace v ČR v roce 2021, kdy se celostátní průměr zhruba 45,7 bodů. Nejméně příznivý byl rok 2013. Z obrázku 8 je zřejmé, že z celkového hlediska nad celostátním průměrem jsou kraje Hlavní město Praha, Liberecký, Jihočeský, Plzeňský, Zlínský a Středočeský kraj. Stejně pořadí odpovídá průměrným hodnotám MIKŽ za sledované období. Výsledné hodnoty MIKŽ na základě bodového hodnocení pomocí škály zobrazuje příloha č. 10.

4.3 Korelační analýza

Na vývoj jednotlivých ukazatelů může mít vliv vývoj jiného ze sledovaných ukazatelů. Jejich vzájemná závislost byla měřena pomocí dat za jednotlivé kraje ČR. Aby bylo možné ověřit, zda jsou dané ukazatele na sobě závislé, je nejprve potřeba provést test dvourozměrného normálního rozdělení pravděpodobnosti (8), na jehož základě se rozhodne, pomocí jakého korelačního koeficientu bude závislost dat měřena. Prostřednictvím testovacího kritéria je rozhodováno o dvou hypotézách: $H_0: \rho_1 = \rho_2$ proti $H_A: \rho_1 \neq \rho_2$, kdy nulová hypotéza říká, že je splněn náhodný výběr z dvourozměrného normálního rozdělení pravděpodobnosti, zatímco podle opačné hypotézy tento výběr splněn není. Vzorec testovacího kritéria má následující podobu (Šoltés, 2008):

$$Z^* = \left(\frac{1}{2} \ln \frac{1+R_1}{1-R_1} - \frac{1}{2} \ln \frac{1+R_2}{1-R_2} \right) \cdot \frac{1}{\sqrt{\frac{1}{n_1-3} + \frac{1}{n_2-3}}} \quad (8)$$

kde $(X_1, Y_1), (X_2, Y_2), \dots, (X_{n_1}, Y_{n_1})$ je náhodný výběr z dvourozměrného normálního rozdělení pravděpodobností o rozsahu n_1 s koeficientem korelace ρ_1 ,

$(U_1, V_1), (U_2, V_2), \dots, (U_{n_2}, V_{n_2})$ je náhodný výběr z dvourozměrného normálního rozdělení pravděpodobností o rozsahu n_2 s koeficientem korelace ρ_2 ,

R_1 a R_2 jsou po řadě výběrové koeficienty korelace.

Pokud je splněn náhodný výběr z dvourozměrného normálního rozdělení pravděpodobnosti, používá se k testování závislosti (korelace) Pearsonův korelační koeficient. Pokud není, pak je využit Spearmanův korelační koeficient, viz kapitola 4.1. Aby bylo možné rozhodnout o závislosti proměnných, je třeba splnit také **test statistické významnosti korelačního koeficientu**. V případě testu významnosti Pearsonova korelačního koeficientu je předpokladem, že náhodný výběr $(X_1, Y_1), (X_2, Y_2), \dots, (X_n, Y_n)$ je učiněn z dvojrozměrného základního souboru (X, Y) s normálním rozdělením pravděpodobnosti. To lze zjistit pomocí tzv. konfidenční elipsy (95 %), kterou by v případě splnění měly vytvořit testované hodnoty. Pokud je alespoň 95 % hodnot uvnitř elipsy, je předpoklad dvourozměrného normálního rozdělení pravděpodobnosti pro testování významnosti Pearsonova korelačního koeficientu splněn. Při testu významnosti Pearsonova koeficientu testujeme nulovou hypotézu, že mezi veličinami neexistuje korelační vztah, tedy $H_0: \rho = 0$ proti alternativní hypotéze $H_A: \rho \neq 0$. Vzorec testovacího kritéria (9) je následující (Šoltés, 2008):

$$T = \frac{r}{\sqrt{1-r^2}} \cdot \sqrt{n-2} \quad (9)$$

Za platnosti nulové hypotézy má testovací statistika studentovo rozdělení pravděpodobnosti s $n - 2$ stupni volnosti. To platí pouze v případě, že je posuzována síla lineární závislosti mezi náhodnými proměnnými X a Y . V případě, že se nejedná o lineárně závislé proměnné, nelze tento vzorec použít. Pokud jde o nelineárně závislé proměnné, je třeba využít Spearmanův korelační koeficient, který podobně jako Pearsonův korelační koeficient porovnává tyto hypotézy: $H_0: \rho_S = 0$ proti $H_A: \rho_S \neq 0$. Ten však lze použít pouze v případě, že hodnoty nemají monotónní tvar. Tedy musí být buď klesající, nebo rostoucí. O zamítnutí, popřípadě nezamítnutí hypotézy, zda je korelační koeficient významný, je rozhodnuto na základě porovnání hodnoty r_p či r_s s kritickou hodnotou, která odpovídá hladině významnosti α . Významnost korelačního koeficientu je potvrzena v případě, že je jeho hodnota menší než hladina významnosti α .

Oba korelační koeficienty nabývají hodnot v intervalu od -1 do 1. Čím blíže je jejich hodnota k 1, tím je závislost mezi zkoumanými proměnnými silnější. Proměnné mohou dosahovat kladné, nulové anebo záporné korelace.

Práce zkoumá existenci korelační závislosti mezi následujícími vztahy:

- vztah mezi regionálním HDP a čistým disponibilním důchodem domácností,
- regionálním HDP a mírou nezaměstnanosti,
- regionálním HDP a koeficientem ekologické stability,
- čistým disponibilním důchodem domácností a mírou nezaměstnanosti,
- čistým disponibilním důchodem domácností a koeficientem ekologické stability,
- mírou nezaměstnanosti a koeficientem ekologické stability.

a) Vztah mezi regionálním HDP a čistým disponibilním důchodem domácností

Tabulka 7 zobrazuje důležité hodnoty, pomocí kterých je možné rozhodnout o závislosti mezi regionálním HDP a čistým disponibilním důchodem domácností na 1 obyvatele. Nejprve byla testována podmínka dvourozměrného normálního rozdělení pravděpodobnosti, kdy je podmínka splněna v případě, že $p > \alpha$. V takovém případě je závislost neboli korelační vztah mezi dvěma proměnnými testován na základě Pearsonova korelačního koeficientu. V opačném případě je k testování použit Spearmanův korelační koeficient. Samotnou sílu korelačního

vztahu zobrazuje tabulka 7 v kolonce „hodnota korelace“. Aby bylo možné říci, že jsou proměnné na sobě závislé, musí být splněn předpoklad významnosti korelačního koeficientu, který je zobrazen v posledním sloupci tabulky. Pokud má korelace hodnotu $p < \alpha$, je předpoklad splněn, korelační koeficient je významný a je potvrzena závislost mezi sledovanými ukazateli.

Tabulka 7 - Závislost regionálního HDP a čistého disponibilního důchodu domácností

	Podmínka dvourozměrného normálního rozdělení ($p > \alpha$)	Hodnota korelace	Významnost koeficientu ($p < \alpha$)
Hlavní město Praha	0,7786	0,98503	2,16E-07
Středočeský kraj	0,7987	0,96045	1,02E-05
Jihočeský kraj	0,06974	0,97759	1,07E-06
Plzeňský kraj	0,424	0,97892	8,42E-07
Karlovarský kraj	0,01215	0,98788	9,31E-08
Ústecký kraj	0,9073	0,97741	1,11E-06
Liberecký kraj	0,2916	0,98576	1,77E-07
Královéhradecký kraj	0,07592	0,98687	1,28E-07
Pardubický kraj	0,3983	0,99218	1,62E-08
Kraj Vysočina	0,01726	0,97832	9,41E-07
Jihomoravský kraj	0,6167	0,9974	1,98E-10
Olomoucký kraj	0,5648	0,99292	1,09E-08
Zlínský kraj	0,3891	0,98478	2,31E-07
Moravskoslezský kraj	0,1595	0,97371	2,03E-06

Legenda:

Použití Spearmanova koeficientu
Použití Pearsonova koeficientu
Kladná korelace
Záporná korelace
Nulová korelace
Významný koeficient
Nevýznamný koeficient

Zdroj: Vlastní zpracování na základě dat ČSÚ (2023a)

Na základě korelační analýzy bylo zjištěno, že mezi regionálním HDP na 1 obyvatele kraje a čistým disponibilním důchodem domácnosti na 1 obyvatele kraje existuje poměrně silná pozitivní korelace (hodnota je ve všech případech vyšší než 0,96) ve všech krajích ČR. To znamená, že v oblastech s vyšším regionálním HDP na osobu často nalezneme také vyšší čistý disponibilní důchod na osobu v domácnostech. Tato závislost naznačuje, že hospodářský růst na regionální úrovni může přispívat ke zvýšení dostupných příjmů domácností v daném kraji.

Nutno však podotknout, že silná závislost mezi ukazateli není vzhledem k souvislostem mezi oběma ukazateli a způsobu jejich odhadu překvapivá.

b) Vztah regionálního HDP a obecné míry nezaměstnanosti

Stejně jako u předchozího vztahu platí obdobný postup analýzy. Tabulka 8 udává důležité hodnoty, na základě kterých lze rozhodnout o závislosti mezi regionálním HDP na 1 obyvatele kraje a obecnou mírou nezaměstnanosti.

Tabulka 8 - Vztah mezi regionálním HDP a obecnou mírou nezaměstnanosti

	Podmínka dvourozměrného normálního rozdělení ($p > \alpha$)	Hodnota korelace	Významnost koeficientu ($p < \alpha$)
Hlavní město Praha	0,3716	-0,61758	0,0571
Středočeský kraj	0,1557	-0,90363	0,00033541
Jihočeský kraj	0,4257	-0,86553	0,0012122
Plzeňský kraj	0,1581	-0,73257	0,015966
Karlovarský kraj	0,3897	-0,73025	0,016476
Ústecký kraj	0,1503	-0,82122	0,0035802
Liberecký kraj	0,1321	-0,90685	0,00029395
Královéhradecký kraj	0,308	-0,84356	0,00216
Pardubický kraj	0,06092	-0,81459	0,0041061
Kraj Vysočina	0,1483	-0,86667	0,0011735
Jihomoravský kraj	0,09502	-0,95152	2,28E-05
Olomoucký kraj	0,1167	-0,72562	0,017528
Zlínský kraj	0,1915	-0,88869	0,000586
Moravskoslezský kraj	0,03109	-0,77812	0,0080331

Legenda: viz Tabulka 7

Zdroj: Vlastní zpracování podle dat ČSÚ (2023a)

Korelační analýza udává, že existuje záporná závislost mezi regionálním HDP na 1 obyvatele kraje a obecnou mírou nezaměstnanosti. Tento vztah naznačuje, že pokud roste regionální HDP na 1 obyvatele kraje, míra nezaměstnanosti v daném regionu obvykle klesá, a naopak. Vyšší úroveň ekonomické aktivity v regionu tedy obvykle vede k vytváření většího počtu pracovních míst a snižování míry nezaměstnanosti. Tato závislost může být výsledkem růstu podnikání, investic a ekonomické prosperity, což vede k větší poptávce po pracovní síle a snižování nezaměstnanosti. Z korelační analýzy zmiňovaného vztahu lze také zjistit, že mezi regionálním HDP na 1 obyvatele kraje a obecnou mírou nezaměstnanosti je v krajích rozdíl v síle závislosti. Zatímco v Plzeňském, Karlovarském, Olomouckém a Moravskoslezském kraji

se hodnota korelace pohybuje okolo -0,7, v případě ostatních krajů je závislost ještě silnější. V Jihomoravském kraji je síla korelační závislosti nejvyšší, když dosahuje hodnoty okolo -0,95.

Lze vidět, že v případě kraje Hlavní město Praha je koeficient závislosti nevýznamný. Když korelační koeficient vyjde nevýznamný, znamená to, že nedosáhl statistického významu. To naznačuje, že není dostatek důkazů pro tvrzení, že existuje lineární vztah mezi dvěma proměnnými. Není tedy možné provést spolehlivé závěry o jejich vztahu na základě pouhého korelačního koeficientu. Je třeba provést další analýzu nebo použít jiné metody hodnocení vztahu mezi proměnnými.

c) Vztah mezi regionálním HDP a koeficientem ekologické stability

I v případě korelační analýzy, která řeší vztah mezi regionálním HDP na 1 obyvatele a koeficientem ekologické stability, je postup zjišťování závislosti analogický. Tabulka 9 udává důležité hodnoty, na základě kterých lze rozhodnout o závislosti mezi regionálním HDP na 1 obyvatele kraje a koeficientem ekologické stability.

Tabulka 9 - Vztah mezi regionálním HDP a koeficientem ekologické stability

	Podmínka dvourozměrného normálního rozdělení ($p > \alpha$)	Hodnota korelace	Významnost koeficientu ($p < \alpha$)
Hlavní město Praha	0,5203	0,82179	0,0035375
Středočeský kraj	0,9752	0,38407	0,27319
Jihočeský kraj	0,07908	0,96057	1,01E-05
Plzeňský kraj	0,03917	0,9878	9,54E-08
Karlovarský kraj	0,7809	0,9343	7,53E-05
Ústecký kraj	0,7804	0,97435	1,84E-06
Liberecký kraj	0,6288	0,96794	4,45E-06
Královéhradecký kraj	0,239	0,9529	2,03E-05
Pardubický kraj	0,2446	0,94827	2,94E-05
Kraj Vysočina	0,9949	0,88053	0,00076981
Jihomoravský kraj	0,01085	0,52223	0,1215
Olomoucký kraj	0,3339	0,89574	0,00045502
Zlínský kraj	0,81	0,96986	3,48E-06
Moravskoslezský kraj	0,8344	0,9513	2,32E-05

Legenda: viz Tabulka 7

Zdroj: Vlastní zpracování podle dat ČSÚ (2023a)

Mezi regionálním HDP na 1 obyvatele a koeficientem ekologické stability bylo na základě korelační analýzy zjištěno, že existuje výrazná pozitivní korelace, což naznačuje, že oblasti s vyšším regionálním hrubým domácím produktem často vykazují také vyšší úroveň

ekologické stability. Významná závislost byla prokázána u většiny krajů a naznačuje, že ekonomický rozvoj na regionální úrovni často souvisí s opatřeními a investicemi směřujícími k ochraně životního prostředí a udržitelnému využívání přírodních zdrojů. Hodnoty korelačního vztahu se pohybují zhruba od 0,82 do 0,97. Rozdíl mezi silou korelační závislosti u tohoto vztahu mezi kraji tedy není příliš vysoký.

Výjimku tvoří Jihomoravský a Středočeský kraj, kde se pomocí korelační analýzy nepovedlo korelační závislost potvrdit, neboť jejich korelační koeficient vyšel nevýznamný. Pro zjištění, zda mezi těmito ukazateli v daných dvou krajích existuje závislost, by bylo zapotřebí jiných metod zkoumajících závislost mezi proměnnými.

d) Vztah mezi ČDDD a obecnou mírou nezaměstnanosti

Vztah mezi čistým disponibilním důchodem domácností na 1 obyvatele kraje a obecnou mírou nezaměstnanosti zobrazuje tabulka 10.

Tabulka 10 - Vztah mezi čistým disponibilním důchodem domácností a obecnou mírou nezaměstnanosti

	Podmínka dvourozměrného normálního rozdělení ($p > \alpha$)	Hodnota korelace	Významnost koeficientu ($p > \alpha$)
Hlavní město Praha	0,1966	0,71426	0,020307
Středočeský kraj	0,2474	-0,77574	0,0083568
Jihočeský kraj	0,1714	-0,81668	0,0039348
Plzeňský kraj	0,1259	-0,84556	0,0020565
Karlovarský kraj	0,3367	-0,68985	0,027276
Ústecký kraj	0,3207	-0,77785	0,0080696
Liberecký kraj	0,09624	-0,83423	0,0026909
Královéhradecký kraj	0,2931	-0,75182	0,012148
Pardubický kraj	0,06853	-0,77574	0,0083568
Kraj Vysočina	0,2056	-0,81668	0,0039348
Jihomoravský kraj	0,1285	-0,84556	0,0020565
Olomoucký kraj	0,1222	-0,68985	0,027276
Zlínský kraj	0,1559	-0,83925	0,0023945
Moravskoslezský kraj	0,09356	-0,78833	0,006743

Legenda: viz Tabulka 7

Zdroj: Vlastní zpracování podle dat ČSÚ (2023a)

Na základě Pearsonova korelačního koeficientu vyšla téměř u všech krajů záporná korelace. Výjimkou je kraj Hlavní město Praha, u kterého vyšla kladná korelace, které znamená, že s růstem disponibilního důchodu domácností klesá obecná míra nezaměstnanosti. V ostatních krajích se tyto 2 ukazatele vyvíjí stejným směrem. Tedy buď dochází k poklesu

u obou ukazatelů, anebo k růstu jejich hodnot. Hodnoty záporné korelace se pohybovaly od zhruba -0,68 do -0,84. Síla záporné závislosti mezi kraji se tedy liší, nicméně ne tak rapidně, jako tomu bylo u regionálního HDP a mírou nezaměstnanosti.

e) Vztah mezi ČDDD a koeficientem ekologické stability

Důležité hodnoty korelační analýzy, která zkoumala vztah mezi čistým disponibilním důchodem domácností na 1 obyvatele kraje a koeficientem ekologické stability, jsou zobrazeny v tabulce 11.

Tabulka 11 - Vztah mezi čistým disponibilním důchodem domácností a koeficientem ekologické stability

	Podmínka dvourozměrného normálního rozdělení ($p > \alpha$)	Hodnota korelace	Významnost koeficientu ($p < \alpha$)
Hlavní město Praha	8,82E-05	-0,071067	0,84532
Středočeský kraj	0,9194	0,40834	0,24139
Jihočeský kraj	0,4583	0,99169	2,07E-08
Plzeňský kraj	0,01892	0,9878	9,54E-08
Karlovarský kraj	0,7447	0,95648	1,49E-05
Ústecký kraj	0,865	0,95085	2,40E-05
Liberecký kraj	0,002909	0,99697	3,70E-10
Královéhradecký kraj	0,4954	0,98379	2,96E-07
Pardubický kraj	0,2697	0,94884	2,82E-05
Kraj Vysočina	0,228	0,86535	0,0012185
Jihomoravský kraj	0,01109	0,52223	0,1215
Olomoucký kraj	0,2568	0,87512	0,00091262
Zlínský kraj	0,453	0,9871	1,19E-07
Moravskoslezský kraj	0,9082	0,97963	7,35E-07

Legenda: viz Tabulka 7

Zdroj: Vlastní zpracování podle dat ČSÚ (2023a)

Na základě korelační analýzy byla zjištěna téměř u všech krajů kladná korelace mezi čistým disponibilním důchodem domácností na 1 obyvatele kraje a koeficientem ekologické stability. Výjimkou je opět kraj Hlavní město Praha, kterému vyšla záporná korelace. Jeho korelační koeficient ale vyšel nevýznamný stejně jako u krajů Středočeského a Jihomoravského. Nelze tedy říci, zda jsou v případě těchto tří krajů zkoumané ukazatele na sobě závislé.

Rozdílnost hodnot významné korelační závislosti v jednotlivých krajích se příliš neliší. Korelační závislost nabývá hodnot od zhruba 0,86 až do 0,99. Nejnížší závislosti, která byla prokázána jako významná, dosahuje Kraj Vysočina. Naopak nejsilnější korelační závislost byla zjištěna u Libereckého kraje.

f) Vztah mezi obecnou mírou nezaměstnanosti a koeficientem ekologické stability

Hodnoty vztahu mezi obecnou mírou nezaměstnanosti a koeficientem ekologické stability na základě korelační analýzy zobrazuje tabulka 12.

Tabulka 12 - Vztah mezi obecnou mírou nezaměstnanosti a koeficientem ekologické stability

	Podmínka dvourozměrného normálního rozdělení ($p > \alpha$)	Hodnota korelace	Významnost koeficientu ($p < \alpha$)
Hlavní město Praha	0,009272	-0,32176	0,36461
Středočeský kraj	0,4254	-0,051508	0,88762
Jihočeský kraj	0,1078	-0,77816	0,0080279
Plzeňský kraj	0,8616	-0,79963	0,0054936
Karlovarský kraj	0,2071	-0,50209	0,13919
Ústecký kraj	0,5469	-0,80533	0,004931
Liberecký kraj	0,02682	-0,81459	0,0041061
Královéhradecký kraj	0,3111	-0,66094	0,037457
Pardubický kraj	0,2277	-0,8195	0,003712
Kraj Vysočina	0,109	-0,79242	0,0062689
Jihomoravský kraj	2,09E-07	-0,52223	0,1215
Olomoucký kraj	0,569	-0,86534	0,0012188
Zlínský kraj	0,5895	-0,83207	0,0028258
Moravskoslezský kraj	0,2459	-0,73593	0,015247

Legenda: viz Tabulka 7

Zdroj: Vlastní zpracování podle dat ČSÚ (2023a)

Korelační analýza prokázala zápornou korelaci téměř ve všech krajích ČR mezi obecnou mírou nezaměstnanosti a koeficientem ekologické stability. Hodnoty korelační závislosti, které byly prokázány jako významné, nabývají hodnot od $-0,66$ až do $-0,86$. V jednotlivých krajích se tedy síla závislosti poměrně liší. Nejnížší hodnoty korelační závislosti, která byla prokázána jako významná, dosahuje kraj Královéhradecký a to asi $-0,66$. Nejvyšší hodnoty byly zjištěny u Olomouckého kraje a to $-0,86$.

V případě Hlavního města Prahy, Středočeského, Karlovarského a Jihomoravského kraje korelační analýza neprokázala významnou závislost, neboť jejich korelační koeficient vyšel nevýznamný. Výsledný korelační koeficient naznačuje, že mezi těmito dvěma proměnnými není pozorovatelný statisticky významný vztah. Jinými slovy, změny v míře nezaměstnanosti nejsou doprovázeny současnými změnami v ekologické stabilitě, a naopak.

4.4 Shrnutí analýzy a diskuze

Analýza sledovaných ukazatelů kvality života v krajích České republiky, kterými byly 2 ekonomické, 1 ekonomicko-sociální a 1 ekonomicko-environmentální ukazatel, jednoznačně potvrzuje výrazné rozdíly mezi jednotlivými kraji, a to zejména mezi Hlavním městem Praha a zbylými kraji. Na základě studie lze konstatovat, že kraj Hlavní město Praha vyniká jako přední region s nejlepšími výsledky zkoumaných ukazatelů kvality života. Tento úspěch lze přičíst hlavně regionálnímu HDP a čistému disponibilnímu důchodu. Mimo sledované ukazatele je Hlavní město Praha nejlepším krajem také na základě jiných faktorů, ke kterým patří silná ekonomika, vysoká dostupnost kvalitních veřejných služeb, bohaté kulturní nabídky a relativně vysoká úroveň životního standardu. Naopak kraje Ústecký a Moravskoslezský vykazují nejhorší výsledky zkoumaných ukazatelů kvality života v České republice, což mají za příčinu kromě koeficientu ekologické stability, všechny ostatní zkoumané aspekty. Tyto regiony se potýkají s řadou výzev, včetně vysoké nezaměstnanosti, sociálních a ekonomických disparit, nedostatečné infrastruktury a problematického životního prostředí. Tyto faktory vytvářejí obtížné podmínky pro obyvatele těchto krajů a zásadně ovlivňují jejich každodenní život. I v případě sledování vývoje úrovně kvality života v regionech se kraje od sebe liší. Zatímco v Hlavním městě Praha je úroveň kvality života až do roku 2019 víceméně konstantní, v ostatních krajích se úroveň mění. První hypotézu (H1) této práce je tedy možné považovat za potvrzenou, resp. **mezi úrovní kvality života v krajích ČR jsou výrazné rozdíly.**

V rámci korelační analýzy byl právě kraj Hlavní město Praha jediným, u kterého ve třech případech zkoumání nebylo možné prokázat závislost, zatímco u zbylých krajů, někdy alespoň u většiny, byla závislost potvrzena. V případě zkoumání závislosti mezi čistým disponibilním důchodem domácností na 1 obyvatele a obecnou mírou nezaměstnanosti byla v kraji Hlavní město Praha jako jediném zjištěna kladná korelace, zatímco u zbylých krajů vyšla tato korelace záporně. Je tedy zřejmé, že tento kraj se od ostatních výrazně liší. Korelační vztah nebylo možné potvrdit ani u jiných krajů. Při testování závislosti mezi koeficientem ekologické stability a zbývajícími ukazateli vyšel korelační koeficient v několika případech nevýznamný. U vztahu mezi koeficientem ekologické stability a regionálním HDP na 1 obyvatele kraje

nebyla závislost potvrzena ve Středočeském a Jihomoravském kraji. V těchto krajích nebylo možné závislost potvrdit ani v případě ostatních vztahů s koeficientem ekologické stability. Při testování vztahu mezi koeficientem ekologické stability a čistým disponibilním důchodem domácností na 1 obyvatele kraje se závislost nepotvrdila ani u kraje Hlavní město Praha. Ve vztahu koeficientu ekologické stability a obecné míry nezaměstnanosti se závislost nepotvrdila v Karlovarském kraji a kraji Hlavní město Praha. Hypotézu (H2) by tedy v případě pomínutí Hlavního města Prahy a závěrů vyplývajících z korelačních vazeb ukazatelů na ukazatel koeficientu ekologické stability, bylo zřejmě možné považovat za potvrzenou. Nicméně v obecné rovině je nutné konstatovat, že všechny **zkoumané faktory kvality života na sobě nejsou zcela jednoznačně závislé**.

V návaznosti na výsledky práce je také důležité zdůraznit, že problematika kvality života v regionech České republiky již byla předmětem zkoumání a různých analýz, přičemž každý výzkumník nebo instituce může používat odlišná data a faktory pro hodnocení kvality života. V minulosti byly provedeny studie, které se zabývaly různými aspekty kvality života, jako je ekonomická situace, zaměstnanost, sociální soudržnost, životní prostředí, vzdělání, zdravotní péče a další. Vzhledem k tomu, že každá studie může mít odlišné cíle, metodologie a přístupy, mohou se výsledky lišit. Použití jiných dat či faktorů může vést k různorodým interpretacím a hodnocením kvality života v jednotlivých regionech.

Mezi některé výzkumy, které se zabývaly kvalitou života v krajích ČR je projekt Místo pro život (Místo pro život, 2024), který zkoumá kvalitu života v krajích ČR za jednotlivé roky podle velkého množství ukazatelů. Jednalo se zejména o bezpečnost, volnočasové aktivity a turismus, občanskou společnost a toleranci, péči o děti a vzdělávání, rozvoj infrastruktury, zdravotní a sociální služby, ekologii a životní prostředí i práci. Tento výzkum je založen ale také na subjektivním vnímání obyvatelstva krajů. Součástí hodnocení je tedy i provádění dotazníkového průzkumu mezi obyvateli, který se zaměřuje na jejich spokojenost s životními podmínkami. Hlavním cílem tohoto průzkumu je především podnítit k úsilí o zlepšení podmínek a životního prostředí.

Na základě více ukazatelů vychází jako kraj s nejvyšší kvalitou života za rok 2022 kraj Hlavní město Praha. Tento region se vyznačuje nejvyšší průměrnou mzdou, nejnižší mírou nezaměstnanosti, největším počtem vysokých škol a také vysokým počtem lékařů a zubařů. Kromě toho má také nejvyšší průměrnou očekávanou délku života u mužů. Nicméně situace není zcela idylická. Ceny bytů jsou nejvyšší v celé zemi, nadměrný počet automobilů způsobuje

nejvyšší míru dopravních nehod a rodiče se potýkají s obtížemi při umisťování svých dětí do mateřských škol. V této práci na základě 4 ukazatelů vyšel jako druhý nejlepší kraj Liberecký kraj. V případě projektu Místo pro život, který zohledňuje mnohem více ukazatelů, ale vychází tento kraj až jako pátý a druhé místo zaujímá Jihočeský kraj. V Jihočeském kraji je zaznamenána nízká míra dopravních nehod, vysoké množství recyklovaného odpadu na jednoho obyvatele a také vysoký podíl dokončených bytových jednotek. Stejně jako v této práci dopadl za rok 2022 podle projektu Místo pro život nejhůře Moravskoslezský kraj, po kterém následoval kraj Olomoucký. Větší rozdíl v pořadí mezi projektem Místo pro Život a MIKŽ využitý v této práci byl zpozorován u Středočeského kraje, který se v projektu umístil až na 8. místě a v této práci na 4. místě. Největší rozdíl je u Karlovarského kraje. V této práci se na základě MIKŽ se Karlovarský kraj umístil až na 11. místě. V projektu Místo pro život se tento kraj umístil vysoko a to na 3. místě. Jak na tom jsou ostatní kraje v porovnání s projektem Místo pro život, zobrazuje tabulka 13.

Tabulka 13 - Porovnání pořadí krajů za rok 2022

Pořadí	2022	
	Pořadí podle projektu Místo pro život	Pořadí podle MIKŽ
1.	Hlavní město Praha	Hlavní město Praha
2.	Jihočeský kraj	Liberecký kraj
3.	Karlovarský kraj	Jihočeský kraj
4.	Zlínský kraj	Středočeský kraj
5.	Liberecký kraj	Plzeňský kraj
6.	Plzeňský kraj	Zlínský kraj
7.	Kraj Vysočina	Kraj Vysočina
8.	Středočeský kraj	Pardubický kraj
9.	Ústecký kraj	Jihomoravský kraj
10.	Pardubický kraj	Královéhradecký kraj
11.	Jihomoravský kraj	Karlovarský kraj
12.	Královéhradecký kraj	Ústecký kraj
13.	Olomoucký kraj	Olomoucký kraj
14.	Moravskoslezský kraj	Moravskoslezský kraj

Zdroj: Vlastní zpracování podle Místo pro život (2024)

Další portál, který se zabývá kvalitou života v krajích ČR je ČSÚ (ČSÚ, 2023), který ve svém výzkumu hodnotí kvalitu života na základě 4 dimenzí. Tento portál zkoumá kvalitu

života v krajích za jednotlivé roky, bohužel celkový průměr všech ukazatelů za určité období neudává.

O kvalitě života v krajích ČR také psala v roce 2008 diplomovou práci Svobodová (2008), která stejně jako tato diplomová práce na kvalitu života nahlížela ze stejných 3 dimenzí. Na rozdíl od této práce však kvalitu života zkoumala na základě IKŽ, a tedy do výzkumu zařadila všechny aspekty, které IKŽ udává. Data, která porovnávala, pocházela z roku 2006. Už v roce 2006 vykazoval nejvyšší kvalitu života kraj Hlavní město Praha. Jinak se shodně jako v této práci na základě MIKŽ umístil na stejném místě jen Jihomoravský kraj, který v roce 2006 skončil devátý. Je důležité zdůraznit, že rozdílnost pořadí ostatních krajů může být způsobena časovou odlišností měření. Rozdíl v umístění podle IKŽ na základě dat z roku 2006 a MIKŽ za 2022 zobrazuje následující tabulka 14.

Tabulka 14 - Porovnání pořadí krajů na základě IKŽ 2006 a MIKŽ 2022

Pořadí	Pořadí podle IKŽ 2006	Pořadí podle MIKŽ 2022
1.	Hl. m. Praha	Hlavní město Praha
2.	Středočeský kraj	Liberecký kraj
3.	Plzeňský kraj	Jihočeský kraj
4.	Jihočeský kraj	Středočeský kraj
5.	Liberecký kraj	Plzeňský kraj
6.	Kraj Vysočina	Zlínský kraj
7.	Pardubický kraj	Kraj Vysočina
8.	Královéhradecký kraj	Pardubický kraj
9.	Jihomoravský kraj	Jihomoravský kraj
10.	Karlovarský kraj	Královéhradecký kraj
11.	Zlínský kraj	Karlovarský kraj
12.	Olomoucký kraj	Ústecký kraj
13.	Moravskoslezský kraj	Olomoucký kraj
14.	Ústecký kraj	Moravskoslezský kraj

Zdroj: Vlastní zpracování podle Svobodové (2008)

Je tedy zřejmé, že s jiným vzorkem dat či jinými aspekty ovlivňující kvalitu života, mohou vyjít odlišné výsledky. Analýza v této práci se opírá o konkrétní sadu ukazatelů a aspekty kvality života, které byly na základě dotazníkové sondy respondenty vybrány pro hodnocení kvality života. I přestože výsledky této práce mohou vykazovat odlišnosti ve

srovnání s předchozími studiemi, je důležité mít na paměti, že každá analýza přináší svůj vlastní přínos k porozumění situace v jednotlivých regionech.

Jedním z doporučení, aby došlo k růstu ekonomik krajů, je podpora podnikání a investic prostřednictvím poskytování finančních pobídek, daňových úlev a dotací pro podniky, které se rozhodnou investovat nebo rozšířit svou činnost v regionu. Malé a střední podniky jsou často základem ekonomiky regionů, a proto je nutné je podporovat. Řešením by mohlo být poskytnout podnikům přístup k financím, poradenství a obchodní podpoře, aby mohly ekonomický růst daného regionu posílit například tvorbou nových pracovních míst, čímž by mohlo dojít ke snížení obecné míry nezaměstnanosti a růstu disponibilního důchodu domácností v kraji. Diverzifikace ekonomiky prostřednictvím podpory rozvoje různých odvětví a sektorů v regionu může snížit jeho závislost na jediném průmyslu a zvýšit jeho odolnost vůči ekonomickým výkyvům. Takovýto problém má například Karlovarský kraj, který je závislý na cestovním ruchu, což ho činí zranitelným vůči sezónním výkyvům a není tedy překvapením, že se potýká s tzv. odlivem mozků. Kromě sezónních výkyvů, je dalším důvodem odchodu mladých lidí z tohoto kraje jejich omezenější přístup k vysokoškolskému studiu a nedostatek pracovních příležitostí v jejich oboru po absolvování školy. I nižší kvalita poskytovaných služeb, jako je zdravotnictví a školství, nedostatečná infrastruktura v oblasti dopravy a omezené kulturní vyžití přispívají k tomu, že lidé z Karlovarského kraje odcházejí (MMR ČR, 2019).

Také investice do vzdělání a odborné přípravy jsou důležité, aby se zvýšila kvalifikace pracovní síly a lidé byli připraveni na pracovní příležitosti v moderní ekonomice. Podpora inovací a výzkumu v regionu může vést k vytváření nových technologií a produktů, které přinášejí vyšší přidanou hodnotu a stimulují ekonomický růst. Problémem však je, že v méně konkurenceschopných regionech dochází k migraci do lépe hodnocených oblastí a tím se daný region stává méně konkurenceschopný, zatímco jiný roste. Co se týče regionálního HDP na 1 obyvatele kraje je problémem, že se tento ukazatel vyjadřuje přepočtem na jednoho obyvatele podle místa trvalého bydliště, bez ohledu na případnou dojížděku do zaměstnání. I to může být důvodem, proč jsou kraje v rámci tohoto ukazatele tak odlišné (MMR ČR, 2019).

Podle MMR ČR (2019) je pro růst ekonomiky v krajích klíčový také rozvoj infrastruktury, jako je dopravní a digitální infrastruktura, která umožňuje lépe propojit regiony a zatraktivnit je pro podniky a investory. Některé regiony nejsou dostatečně napojeny na páteřní dopravní infrastrukturu, jako je například Karlovarský, Jihočeský a Liberecký kraj, v nichž se

kumuluje špatná dostupnost v rámci silniční i železniční dopravy. Přitom investice patří k důvodům, proč jsou příznivé hodnoty ukazatelů v kraji Hlavním město Praha tak vysoké oproti ostatním krajům. Bylo by proto vhodné, aby se i zbylé kraje staly dostupnějšími, konkurenceschopnějšími, a přilákaly tak investory.

Regionální spolupráce by byla velkým přínosem pro jednotlivé regiony ČR. Společné infrastrukturní projekty a rozvoj regionálních ekonomických center zlepší dostupnost a kvalitu infrastruktury, z čehož budou mít prospěch místní podniky a zvýší se tak životní úroveň obyvatelstva v kraji. Sdílení znalostí a zkušeností či společná propagace zvýší atraktivitu regionu pro investory a turisty, podpoří hospodářský rozvoj a tvorbu pracovních míst. Tato spolupráce přinese každému regionu konkrétní výhody v podobě lepších pracovních příležitostí, zvýšení kvality života, většího ekonomického růstu a snižování regionálních rozdílů (MMR ČR, 2019).

ZÁVĚR

Cílem diplomové práce bylo posoudit ekonomické aspekty vývoje kvality života v regionech ČR s využitím veřejně dostupných dat. K dosažení stanoveného cíle byly nejprve definovány klíčové pojmy jako region, regionální rozvoj a kvalita života. V rámci vymezení pojmu kvalita života byly představeny různé modely a metody měření kvality života stejně jako determinanty, které tuto kvalitu ovlivňují. Determinantů kvality života je mnoho. Pro tuto diplomovou práci bylo použito základní rozdělení na faktory ekonomické, sociální a environmentální.

Na základě dotazníkové sondy, které se účastnilo 139 respondentů, byly vybrány celkem čtyři ukazatele, které byly následně analyzovány v praktické části práce. Těmito ukazateli byly dva ekonomické (regionální HDP na 1 obyvatele kraje a čistý disponibilní důchod domácností), jeden ekonomicko-sociální (obecná míra nezaměstnanosti) a jeden ekonomicko-environmentální ukazatel (koeficient ekologické stability). Tento výběr ukazatelů byl proveden na základě jejich relevance a důležitosti pro měření a porovnání kvality života v různých krajích.

Pro analýzu byly využity časové řady, které umožnily sledovat vývoj jednotlivých ukazatelů v jednotlivých krajích za sledované období 2013–2022. Dále byla použita korelační analýza k odhalení vztahů mezi jednotlivými ukazateli a identifikaci případných trendů. Tímto způsobem bylo možné podrobněji komparovat jednotlivé kraje a zjistit, jak se liší vliv konkrétních faktorů na kvalitu života v nich. Během korelační analýzy bylo zjištěno, že pouze v případě kraje Hlavní město Praha nebylo možné prokázat závislost ve třech případech zkoumání. Naopak ve všech ostatních krajích, popřípadě alespoň ve většině případů, byla závislost potvrzena. Při testování závislosti mezi čistým disponibilním důchodem domácností na jednoho obyvatele a obecnou mírou nezaměstnanosti, bylo zjištěno, že pouze v kraji Hlavní město Praha byla prokázána kladná korelace, zatímco ve zbývajících krajích byla korelace záporná. Tím je patrné, že vliv jednotlivých aspektů na kvalitu života v krajích se liší.

Kromě analýzy vývoje kvality života v jednotlivých krajích měla diplomová práce za cíl zjistit, který kraj poskytuje obyvatelstvu nejlepší podmínky k životu. K tomu sloužil modifikovaný index kvality života, který byl vytvořen autorkou této diplomové práce pro zhodnocení celkové kvality života. Z výsledků analýzy vyplývá, že existují značné rozdíly mezi kraji, s Hlavním městem Praha v čele a kraji Moravskoslezským a Ústeckým na opačném konci žebříčku. Úspěch kraje Hlavní město Praha lze přičíst hlavně regionálnímu HDP na 1 obyvatele

kraje a čistému disponibilnímu důchodu domácností, jehož hodnoty byly značně vyšší než u ostatních krajů. Dynamika vývoje úrovně kvality života je taktéž v krajích rozdílná. Zatímco v kraji Hlavní město Praha byla úroveň kvality života až do roku 2019 po celé sledované období téměř konstantní, v ostatních krajích se výrazně měnila. Odpovědí na výzkumnou otázku této diplomové práce tedy je, že mezi českými regiony jsou výrazné rozdíly v úrovni kvality života, jejíž dynamika vývoje se v těchto regionech liší.

Na základě těchto zjištění se lze domnívat, že by k ekonomickému růstu krajů a zlepšení životních podmínek jejich obyvatel mohla být nápomocná větší regionální spolupráce ve formě sdílení znalostí a zkušeností. Dále by bylo vhodné podporovat místní malé a střední podniky, které přinášejí diverzifikaci ekonomiky a snižují závislost na jednotlivých odvětvích. Zároveň lze uvažovat o tom, že vyřešení infrastrukturních nedostatků, zejména v oblastech, které jsou zcela mimo hlavní páteřní infrastrukturu, jako jsou kraj Karlovarský, Liberecký či Jihočeský, by mohlo krajům pomoci v posílení jejich ekonomik. Tyto kroky by mohly významně přispět k posílení konkurenceschopnosti krajských ekonomik a celkově zlepšit životní podmínky obyvatel.

POUŽITÁ LITERATURA

1. BUSINESSINFO.CZ. Nomenklatura územních statistických jednotek NUTS (nomenclature unit of territorial statistic). Online [cit. 2023-11-03]. 2022. Dostupné z: <https://www.businessinfo.cz/navody/nomenklatura-uzemnich-statistickych/>.
2. ČESKO. Zákon č. 248/2000 Sb., o podpoře regionálního rozvoje. [online]. Dostupný také z: <https://www.zakonyprolidi.cz/cs/2000-248>
3. ČESKÝ STATISTICKÝ ÚŘAD. Investice na ochranu životního prostředí. Online [cit. 2023-12-08]. 2014. Dostupné z: https://www.czso.cz/csu/czso/13-2105-05-v_letech_2000_az_2004-6_5_investice_na_ochranu_zivotniho_prostredi
4. ČESKÝ STATISTICKÝ ÚŘAD. Jakého věku se pravděpodobně dožijeme. Online [cit. 2023-12-04]. 2023d. Dostupné z: <https://www.czso.cz/csu/xb/jakeho-veku-se-pravdepodobne-dozijeme-2021>
5. ČESKÝ STATISTICKÝ ÚŘAD. Metodika ukazatelů (nejnovější údaje). Online [cit. 2023-12-04]. 2022. Dostupné z: <https://www.czso.cz/csu/xa/metodika-ukazatelu-nejdulezitejsi-udaje>
6. ČESKÝ STATISTICKÝ ÚŘAD. Popis indikátorů a jejich vývoj. Online [cit. 2024-03-07]. 2014. Dostupné z: https://www.czso.cz/csu/czso/13-1134-07-2006-2_3__popis_indikatoru_a_jejich_vyvoj
7. ČESKÝ STATISTICKÝ ÚŘAD. Porovnání krajů. Online [cit. 2023-12-04]. 2023a. Dostupné z: https://www.czso.cz/csu/czso/porovnani-kraju?fbclid=IwAR2zIB_HrfirxVRJ7LVHE_J-FOsTzbzHxJ-nLtTnxZmtxVqKHYinZFPEqGE
8. ČESKÝ STATISTICKÝ ÚŘAD. Regionální struktura stavebních prací. Online [cit. 2023-12-04]. 2023b. Dostupné z: <https://www.czso.cz/documents/10180/20553537/13-640208q4a1.doc/69bd258a-d04a-429d-aa9f-967a695dfec0?version=1.0>
9. ČESKÝ STATISTICKÝ ÚŘAD. Výzkum a vývoj. Online [cit. 2023-12-04]. 2023c. Dostupné z: <https://www.czso.cz/documents/10180/23195540/metodika.pdf/cb674fec-2246-4cdd-8b63-2cbc002751ea?version=1.11>

10. DOLEŽALOVÁ, P. *Kvalita života u drogově závislých v terapeutických komunitách z pohledu speciální pedagogiky* [rukopis]. Brno, 2003. Masarykova univerzita, Katedra speciální pedagogiky. Vedoucí práce prof. PhDr. Mgr. Pavel Mühlpachr, Ph.D.
11. DRAGOMIRECKÁ, E., ŠKODA, C.: Kvalita života. Vymezení, definice a historický vývoj pojmu v sociální psychiatrii. *Česká a Slovenská Psychiatrie* 1997, ročník 93, číslo 2.
12. FOJTÍKOVÁ, K., 2012. Regionální disparity ve sféře ekonomické. In: Sborník z mezinárodní vědecké konference studentů doktorských studijních programů v oblasti společenských věd. Olomouc: Univerzita Palackého, s. 395-409. ISBN 978-80-7425-867-1.
13. GALLOWAY, S. A literature Review. In: Bell, D. – Galloway, S. – Hamilton, Ch. – Scullion, A.: *Well-being and Quality of Life: Measuring the Benefits of Culture and Sport: A Literature Review and Thinkpiece*. Edinburgh: Scottish Executive. Online [cit. 2023-11-03]. 2006. Dostupné z: www.scotland.gov.uk
14. Geršl, M., Krčálová, E., Mareček, J., Šotnar, M. Zjištění hodnot koncentrací znečišťujících látek (TZL) u vybraných zařízení a podklady k návrhu závěrů o BAT FDM BREF. Mendlova univerzita v Brně. Online [cit. 2023-12-06]. 2018. Dostupné z: https://eagri.cz/public/web/file/609905/Zjisteni_hodnot_koncentraci_znecistujicich_latek_TZL_u_vybranych_zarizeni_a_podklady_k_navrhu_zaveru_o_BAT_FDM_BREF.pdf
15. GOODALL, B. *Dictionary of Human Geography*. Penguin reference. London: Penguin, 1987. ISBN 0140510958.
16. GOUARDÈRES, F. Společná klasifikace územních statistických jednotek. Online. [cit. 2023-11-22]. 2023. Dostupné z: <https://www.europarl.europa.eu/factsheets/cs/sheet/99/spolecna-klasifikace-uzemnich-statistickych-jednotek>.
17. HRUŠKOVÁ, Olga. Testování hypotéz a měření asociace mezi proměnnými. Docplayer.cz. Online [cit. 2024-02-29]. 2016. Dostupné z: <https://docplayer.cz/179509-Testovani-hypotez-a-mereni-asociace-mezi-promennymi.html>
18. HUDEC, O. *Podoby regionálneho a miestneho rozvoja*. Košice: Technická univerzita, Ekonomická fakulta, 2009. ISBN 978-80-553-0117-4.

19. KAHOUN, J. Statistika a my: O čem skutečně vypovídá regionální HDP? Online [cit. 2023-12-04]. 2014. Dostupné z: <https://www.statistikaamy.cz/2014/02/18/o-cem-skutecne-vypovida-regionalni-hdp/>
20. KOČÍ, R. Průměrná mzda a medián mezd. Online [cit. 2023-11-03]. 2021. Dostupné z: <https://www.rozumimepenezum.cz/prumerna-mzda-a-median-mezd/>
21. KÖRNER, O., PÍCL, M., ŠTÍPEK, V., VOGL, J. Analýza podpory ekonomického růstu prostřednictvím stimulace investic. Úřad vlády České republiky, Odbor analýz a investic. Online [cit. 2023-12-04]. 2016. Dostupné z: <https://vlada.gov.cz/assets/urad-vlady/vydavatelstvi/vydane-publikace/Analyza-podpory-ekonomickeho-rustu-prostrednictvim-stimulace-investic.pdf>
22. KOTEC, V. Indikátory kvality života v oblasti životní prostředí. Úřad vlády České republiky. Online [cit. 2023-12-04]. 2018. Dostupné z: https://www.cr2030.cz/strategie/wp-content/uploads/sites/2/2018/05/10_%C5%BDivotn%C3%AD-prost%C5%99ed%C3%AD.pdf
23. KOVÁČ, D. PSYCHOLOGIE DNES. Kultivace integrované osobnosti: Zdraví, životní styl, věda, terapie. Online [cit. 2023-11-20] 2004. Dostupné také z: <https://nakladatelstvi.portal.cz/casopisy/psychologie-dnes/82455/kultivace-integrované-osobnosti>
24. KŘIVOHLAVÝ, J. Kvalita života. In HNILICOVÁ, H. (ed.) Kvalita života. Sborník příspěvku z konference, konané dne 25. 10. 2004 v Třeboni. Kostelec nad Černými lesy: Institut zdravotní politiky a ekonomiky, 2004. ISBN 80-86625-20-61
25. KŘIVOHLAVÝ, J. Psychologie nemoci. Psyché (Grada). 2002. Praha: Grada, 2002. ISBN 80-247-0179-0.
26. KŘIVOHLAVÝ, J. Psychologie zdraví. 1. vyd. Praha: Portál. 2001. ISBN 80-7178-551-2.
27. KUTSCHERAUER, A., H. FACHINELLI, J. SUCHÁČEK, K. SKOKAN, M. HUČKA, P. TULEJA a P. TOMÁNEK. Regionální disparity – disparity v regionálním rozvoji země, jejich pojetí, identifikace a hodnocení. 1. vyd. Ostrava: VŠB-TU Ostrava, 2010. ISBN 978-80-248-2335-5.

28. LACINA, K. Regionální rozvoj a veřejná správa. 1. vydání. Praha: Vysoká škola finanční a správní, 2007.
29. MAIER, G., TÖDTLING, F. Regionálna a urbanistická ekonomika 2: regionálny rozvoj a regionálna politika. Bratislava: Elita, 1998. ISBN 80-8044-049-2.
30. MATOUŠKOVÁ, Z. Regionální a municipální ekonomika. 1. vydání. Praha: VŠE, 2000.
31. MCCANN, Philip. Modern urban and regional economics. 2nd ed. Oxford: Oxford University Press, c2013. ISBN 978-0-19-958200-6.
32. MENČÍK, Jaroslav. Introduction to experimental analysis. [Pardubice]: University of Pardubice, 2017. ISBN 978-80-7560-068-4.
33. MINAŘÍK, B., BORŮVKOVÁ, J., VYSTRČIL, M. Analýzy v regionálním rozvoji. Praha: Professional Publishing, 2013. ISBN 978-80-7431-129-1.
34. MINISTERSTVO PRO MÍSTNÍ ROZVOJ. Územní dimenze: Strategie regionálního rozvoje ČR 2021+. Online [cit. 2024-03-21]. 2019. Dostupné z: <https://mmr.gov.cz/getmedia/58c57a22-202d-4374-af5d-cbd8f9454adb/SRR21.pdf.aspx?ext=.pdf>
35. MINISTERSTVO ŽIVOTNÍHO PROSTŘEDÍ. Územní systém ekologické stability. Online [cit. 2023-12-06]. 2023. Dostupné z: https://www.mzp.cz/cz/uzemni_system_ekologicke_stability
36. NÁRODNÍ ZDRAVOTNICKÝ INFORMAČNÍ PORTÁL. Kvalita života. Online. [cit. 2023-11-22]. 2023. Dostupné z: <https://www.nzip.cz/rejstrikovy-pojem/1691>
37. NAŠE SPOLEČNÁ BUDOUCNOST: světová komise pro životní prostředí a rozvoj. Praha: Academia, 1991. ISBN 80-85368-07-2.
38. NEŠPOR, Z. R. Sociologická encyklopedie: Kriminalita. Online [cit. 2023-12-07]. 2018. Dostupné z: <https://encyklopedie.soc.cas.cz/w/Kriminalita>
39. NOVÁKOVÁ, Š. (ed.). Průvodce krajinou priorit pro Českou republiku. Praha: Gutenberg, 2002. ISBN 80-86349-06-3.

40. NOVOPSYCH. Satisfaction with Life Scale (SWLS). Online [cit. 2023-12-11]. 2023. Dostupné z: <https://novopsych.com.au/assessments/well-being/satisfaction-with-life-scale-swls/>
41. PACÁKOVÁ, Z. *Metodologické nástroje hodnocení kvality života v zemích EU*. Praha, 2012. Disertační práce. Česká zemědělská univerzita, Provozně ekonomická fakulta. Vedoucí práce prof. Ing. Vladimír Brabenec, CSc.
42. PACIONE, M. Urban environmental Quality and Human Wellbeing — a Social Geographical Perspective. *Landscape and Urban Planning*. 2003.
43. PEET R., HARTWICK E. *Theories of Development: Contentions, Arguments, Alternatives, Third Edition*. New York: The Guilford Press, 2015. ISBN 9781462519576.
44. PETRŮJ, J. Komparace životních podmínek v krajích České republiky. Diplomová práce. Praha: FNH VŠE, 2008.
45. POTŮČEK, M. a kol. *Průvodce krajinou priorit pro Českou republiku*. Praha: UK FSV CESES, Gutenberg, 2002. ISBN 80-86349-06-3.
46. POTŮČEK, M. a kol. *Zpráva o lidském rozvoji Česká republika. Odkud přicházíme, co jsme, kam jdeme?* MJF, Praha, 2003. ISBN 80-86284-33-6.
47. PYTELA, J. Polemika: Mají kraje v ČR smysl? Online. [cit. 2023-11-22]. 2020. Dostupné z: <https://www.studentsummit.cz/tag/regiony/>.
48. Ranis, G. et. alter.: Human Development: Beyond the Human Development Index In *Journal of Human Development*, 2006.
49. REDLICOVÁ, R. *Regionální ekonomika: pro bakalářské studium*. Brno: Mendelova univerzita, 2013.
50. SAMOSEBOU.CZ. Kolik odpadu vyprodukuje průměrně každý Čech? Online [cit. 2023-12-06]. 2023. Dostupné z: <https://www.samosebou.cz/2021/02/11/kolik-odpadu-vyprodukuje-prumerne-kazdy-cech/>
51. SČÍTÁNÍ 2021. ČSÚ zveřejnil údaje za vzdělání, národnost a mateřský jazyk v kombinaci s pohlavím a věkem. Online [cit. 2023-12-04]. 2022. Dostupné z:

<https://www.scitani.cz/csu-zverejnil-udaje-za-vzdelani-narodnost-a-matersky-jazyk-v-kombinaci-s-pohlavim-a-vekem>

52. SKOKAN, K. Konkurenceschopnost, inovace a klastry v regionálním rozvoji. Ostrava: Repronis, 2004. ISBN 80-7329-059-6.
53. STEJSKAL, J., KOVÁRNÍK, J. Regionální politika a její nástroje. Praha: Portál, 2009. ISBN 978-80-7367-588-2.
54. SVOBODOVÁ, A. *Regionální hodnocení kvality života* [rukopis]; Brno, 2008. Bakalářská práce. Masarykova univerzita, Katedra Ekonomicko-správní fakulta. Vedoucí práce doc. RNDr. Milan Víturka, CSc.
55. SVOBODOVÁ, A. *Trvale udržitelný rozvoj v učebnicích ekonomiky pro střední školy*. Brno, 2017. Diplomová práce. Masarykova Univerzita, Pedagogická fakulta. Vedoucí práce Mgr. Tomáš Milěř, Ph.D.
56. ŠILHÁNKOVÁ, V. Teoretické přístupy k regionálnímu rozvoji. 1. vydání. Pardubice: Univerzita Pardubice, 2007.
57. ŠOLTÉS, Erik. Regresná a korelačná analýza s aplikáciami. Ekonómia. Bratislava: Iura Edition, 2008. ISBN 978-80-8078-163-7.
58. ŠUBRT, Jiří. Soudobá sociologie. V Praze: Karolinum, 2008. ISBN 978-80-246-1486-1.
59. TUREČKOVÁ, K. Regionální ekonomika a politika pro bakalářské studium. Slezská univerzita v Opavě: Obchodně podnikatelská fakulta v Karviné, 2021. Dostupné online: https://is.slu.cz/el/opf/leto2021/EVSBPREP/2592839/OPORA_Tureckova.K_Regionalni_ekonomika_a_politika.pdf
60. ÚZEMNÍ DIMENZE. Regionální rozvoj. Online [cit. 2023-11-04] 2023a. Dostupné z: <https://mmr.gov.cz/cs/microsites/uzemni-dimenze/regionalni-rozvoj>.
61. ÚZEMNÍ DIMENZE. Udržitelný rozvoj. Online [cit. 2023-11-04] 2023b. Dostupné z: <https://mmr.gov.cz/cs/microsites/uzemni-dimenze/regionalni-rozvoj/udrzitelny-rozvoj>
62. VAĐUROVÁ, Helena., MÜHLPACHR, Pavel. *Kvalita života: teoretická a metodologická východiska*. Brno: Masarykova univerzita, 2005. ISBN 80-210-3754-7.

63. WHO. Programme on mental health: *WHOQOL User Manual*. Geneva, 2012. Dostupné online:
https://iris.who.int/bitstream/handle/10665/77932/WHO_HIS_HSI_Rev.2012.03_eng.pdf?sequence=1
64. WOKOUN, R., KREJČOVÁ, N. Regionální rozvoj a regionální politika. Praha: Vysoká škola regionálního rozvoje Praha, 2016.
65. WOKOUN, R., MALINOVSKÝ, J. a kol. Regionální rozvoj: (východiska regionálního rozvoje, regionální politika, teorie, strategie a programování). Praha: Linde, 2008. ISBN 978-80-7201-699-0.
66. WOKOUN, R., MATES, P., KADEŘÁBKOVÁ, J. Základy regionálních věd a veřejné správy. Plzeň: Monografie (Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk), 2011. ISBN 978-80-7380-304-9.
67. ZVÁRIKOVÁ, M. Kvalita života a kariérové (celoživotné) poradenstvo. In Svět práce a kvalita života v globalizované ekonomice. Sborník příspěvků z mezinárodní vědecké konference 13. - 14. 9. 2007, VŠE, Praha, CD rom.

SEZNAM PŘÍLOH

Příloha č. 1 – Dotazníková sonda: Kvalita života v regionech ČR

Příloha č. 2 – Regionální HDP na 1 obyvatele kraje

Příloha č. 3 – Čistý disponibilní důchod domácností na 1 obyvatele

Příloha č. 4 – Obecná míra nezaměstnanosti (roční průměr, v %)

Příloha č. 5 – Koeficient ekologické stability

Příloha č. 6 – Bodové hodnocení regionálního HDP na 1 obyvatele kraje

Příloha č. 7 – Bodové hodnocení čistého disponibilního důchodu domácností na 1 obyvatele kraje

Příloha č. 8 – Bodové hodnocení obecné míry nezaměstnanosti v kraji

Příloha č. 9 – Bodové hodnocení koeficientu ekologické stability v kraji

Příloha č. 10 – Celkové hodnoty MIKŽ v krajích ČR

Příloha č. 1 – Dotazníková sonda: Kvalita života v regionech ČR

1. Které 2 ekonomické aspekty myslíte, že nejvíce ovlivňují Vaši kvalitu života v regionu?*

Vyberte 2 odpovědi

Regionální hrubý domácí produkt (HDP) - představuje číslo, které nám říká, kolik peněz se v daném kraji vydělalo za určité období (zahrnuje např. spotřebu domácností, investice, vládní výdaje, apod.).

Investice – do strojů, budov, infrastruktury, licence, software apod.

Příjem domácnosti – celkový příjem po započítání všech příjmů, tedy včetně např. příjmů z pronájmu, investování, dávek a přídavků apod.

Výdaje na výzkum a vývoj - představují peníze, které firmy dávají na to, aby vymýšlely nové věci nebo zlepšovaly to, co už mají. To může zahrnovat vývoj nových produktů nebo hledání chytrých způsobů, jak věci dělat.

2. Který z nabízených sociálních aspektů myslíte, že nejvíce ovlivňuje Vaši kvalitu života v regionu?*

Vyberte jednu odpověď

Očekávaná délka života - číslo, které nám říká, jak dlouho v průměru lidé v dané oblasti budou žít. To závisí na věcech jako je péče o zdraví, způsob života a celkové podmínky života.

Nejvyšší dosažené vzdělání - měří, jaké procento populace starší 15 let má vysokoškolské vzdělání ve srovnání s celkovou populací této věkové skupiny.

Obecná míra nezaměstnanosti v regionu - procentuální ukazatel, který ukazuje, kolik lidí v dané oblasti nemá práci ve srovnání s celkovým počtem lidí, kteří jsou schopni a ochotni pracovat.

Medián hrubých měsíčních mezd - hrubá mzda člověka, který po seřazení všech pracujících obyvatel v regionu od nejnižší mzdy po nejvyšší stojí uprostřed řady.

Kriminalita - představuje výskyt trestných činů nebo kriminálních činů, vyjádřený v součtu trestných činů spáchaných ve společnosti.

3. Který z nabízených enviromentálních aspektů myslíte, že nejvíce ovlivňuje Vaši kvalitu života v regionu?*

Vyberte jednu odpověď

Emise - množství pevných nečistot, jako jsou prach a částice, které se uvolňují do vzduchu nebo životního prostředí na jednotkové ploše nebo objemu (např. na m², m³,..)

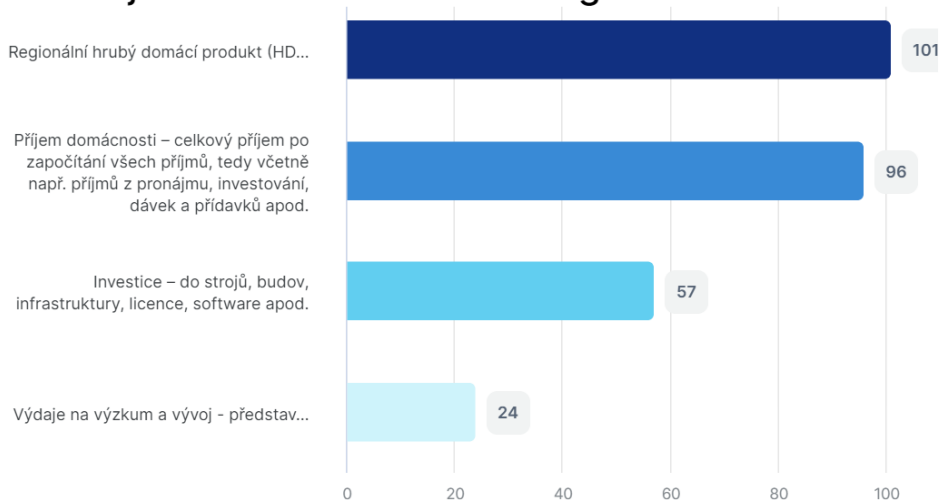
Investice na ochranu životního prostředí - představují finanční prostředky vynaložené na projekty, technologie a opatření zaměřená na minimalizaci negativních dopadů lidské činnosti na životní prostředí a podporu udržitelného rozvoje.

Ekologická stabilita - jakýsi "zdravotní stav" přírody, který říká, jak dobře si ekosystém poradí se změnami a udrží své fungování (kvalita půdy, čistota vody a kvalita ovzduší).

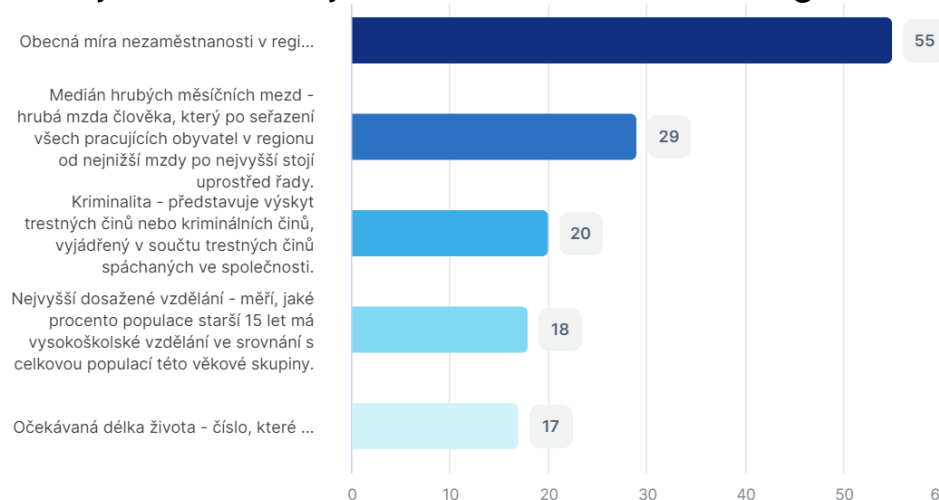
Produkce komunálního odpadu - množství odpadu, které zahrnuje vše, co lidé vyhazují do popelnic, kontejnerů a sběrných nádob, ať už je to obyčejný odpad, recyklovatelný materiál nebo nebezpečné látky.

Výsledky dotazníkové sondy:

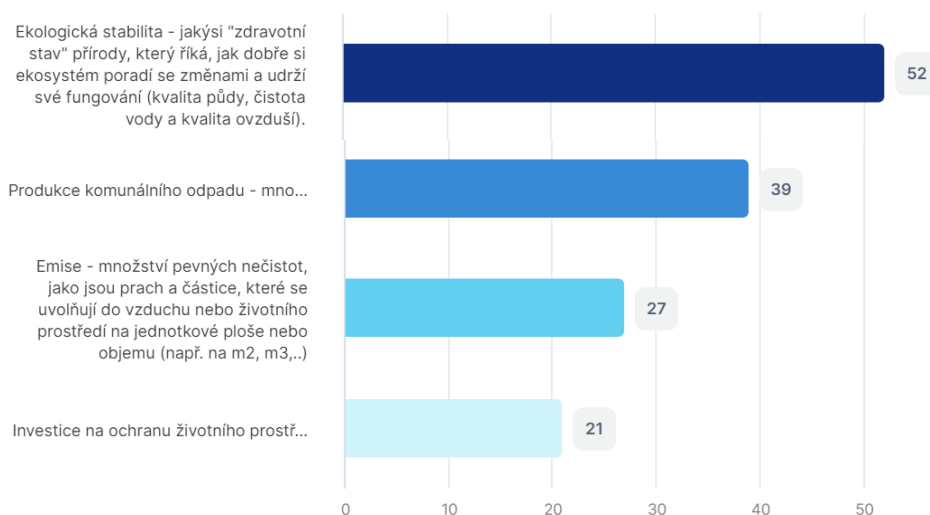
1. Které 2 ekonomické aspekty myslíte, že nejvíce ovlivňují Vaši kvalitu života v regionu?

2. Který z nabízených sociálních aspektů myslíte, že nejvíce ovlivňuje Vaši kvalitu života v regionu?

3. Který z nabízených enviromentálních aspektů myslíte, že nejvíce ovlivňuje Vaši kvalitu života v regionu?

Příloha č. 2 – Regionální HDP na 1 obyvatele kraje

	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020	2021	2022
Hlavní město Praha	876 359	911 777	975 271	1 009 835	1 061 767	1 136 994	1 202 237	1 173 010	1 294 631	1 453 579
Středočeský kraj	348 241	370 779	391 625	413 124	439 282	450 733	498 535	466 527	488 821	557 641
Jihočeský kraj	325 171	334 700	351 908	360 689	388 721	407 696	436 248	437 479	451 651	480 506
Plzeňský kraj	362 226	381 445	401 079	414 514	439 561	459 122	476 656	467 511	502 959	553 512
Karlovarský kraj	271 486	278 928	287 508	295 863	315 090	324 490	339 402	327 832	339 882	377 886
Ústecký kraj	294 304	302 959	328 369	326 270	343 902	355 678	387 443	374 693	394 649	440 737
Liberecký kraj	301 907	318 858	336 360	346 725	369 436	387 199	412 381	404 018	420 437	457 749
Královéhradecký kraj	332 914	348 303	372 872	392 482	427 537	447 849	480 583	480 648	507 704	543 106
Pardubický kraj	308 073	327 801	346 772	360 648	389 192	408 435	427 003	437 046	450 941	513 222
Kraj Vysočina	325 700	341 723	354 802	368 002	393 460	403 940	434 819	448 214	460 107	474 282
Jihomoravský kraj	382 527	389 046	415 760	422 688	447 205	480 770	513 061	519 667	557 086	624 757
Olomoucký kraj	295 367	311 025	332 055	345 770	372 595	392 513	419 386	422 586	452 670	503 709
Zlínský kraj	330 503	356 565	372 940	385 553	411 341	425 184	460 131	449 542	480 596	524 888
Moravskoslezský kraj	319 227	341 300	358 407	371 721	390 391	415 600	424 278	410 195	445 188	499 813
Česká republika	394 151	412 908	438 718	454 022	482 622	509 180	542 818	533 556	571 051	634 993

Zdroj: Vlastní zpracování z veřejně dostupných dat ČSU (2023a)

Příloha č. 3 – Čistý disponibilní důchod domácností na 1 obyvatele

	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020	2021	2022
Hlavní město Praha	270 661	277 395	282 964	290 084	331 506	345 771	352 005	354 855	393 259	423 290
Středočeský kraj	221 054	224 851	229 059	244 351	252 120	271 720	290 048	279 629	305 033	340 037
Jihočeský kraj	188 933	198 604	204 178	211 176	223 840	238 692	250 957	260 531	280 753	312 069
Plzeňský kraj	205 466	209 126	221 733	222 094	236 686	245 932	267 189	274 419	293 379	323 108
Karlovarský kraj	179 605	186 425	195 758	204 068	222 353	231 766	245 004	245 490	255 063	296 679
Ústecký kraj	175 340	178 095	185 525	194 967	203 556	219 932	237 524	251 002	263 324	292 771
Liberecký kraj	187 004	194 272	201 245	210 762	219 427	233 071	248 858	255 672	267 329	295 132
Královéhradecký kraj	192 869	201 169	209 629	213 233	228 867	244 866	266 544	270 467	285 682	314 370
Pardubický kraj	191 405	201 085	207 775	214 783	226 888	240 923	253 833	263 739	278 549	311 882
Kraj Vysočina	193 467	200 447	209 785	217 362	229 655	247 590	264 213	272 707	288 084	321 760
Jihomoravský kraj	201 555	208 653	217 439	220 005	232 186	245 232	265 966	274 066	291 887	323 940
Olomoucký kraj	180 568	188 477	195 604	200 987	211 508	227 077	241 821	250 499	269 352	297 423
Zlínský kraj	188 711	195 958	207 069	208 080	219 550	233 097	249 874	258 799	274 984	302 873
Moravskoslezský kraj	181 673	189 114	194 455	201 221	212 881	227 978	241 379	250 817	266 814	300 573
Česká republika	202 649	209 278	216 602	223 627	238 816	253 927	269 643	275 125	295 155	326 752

Zdroj: Vlastní zpracování z veřejně dostupných dat ČSU (2023a)

Příloha č. 4 – Obecná míra nezaměstnanosti (roční průměr, v %)

	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020	2021	2022
Hlavní město Praha	3,1	2,5	2,8	2,2	1,7	1,3	1,3	2,3	2,3	1,6
Středočeský kraj	5,2	5,1	3,5	3,1	2,1	2,0	1,3	1,9	2,5	1,2
Jihočeský kraj	5,2	5,9	4,0	2,8	2,2	1,4	1,8	1,8	1,8	1,4
Plzeňský kraj	5,2	5,1	3,8	3,4	1,9	1,5	1,3	2,2	3,1	2,1
Karlovarský kraj	10,2	9,0	6,7	5,4	3,3	2,9	4,2	4,7	5,7	4,0
Ústecký kraj	9,4	8,5	7,6	5,1	3,5	3,6	2,5	3,7	3,7	3,0
Liberecký kraj	8,3	6,5	5,5	4,4	3,7	1,9	1,8	2,9	2,6	2,0
Královéhradecký kraj	8,2	6,2	5,6	4,1	2,2	2,3	1,6	2,6	2,3	2,7
Pardubický kraj	8,4	6,4	4,6	3,7	2,7	1,7	1,6	1,6	2,3	1,8
Kraj Vysočina	6,7	5,6	4,7	3,2	2,7	1,7	1,4	2,2	2,1	1,6
Jihomoravský kraj	6,8	6,1	5,0	3,9	3,3	2,6	2,1	2,3	2,5	1,8
Olomoucký kraj	9,2	7,7	5,9	3,7	3,1	2,6	2,4	3,1	2,6	3,4
Zlínský kraj	6,8	6,1	4,7	4,0	3,6	1,8	2,0	1,9	1,8	2,0
Moravskoslezský kraj	9,9	8,6	8,1	6,9	4,7	3,7	3,7	3,6	4,6	4,0
Česká republika	7,0	6,1	5,0	4,0	2,9	2,2	2,0	2,6	2,8	2,2

Zdroj: Vlastní zpracování z veřejně dostupných dat ČSU (2023a)

Příloha č. 5 – Koeficient ekologické stability

	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020	2021	2022
Hlavní město Praha	0,31	0,31	0,31	0,31	0,31	0,31	0,32	0,32	0,32	0,32
Středočeský kraj	0,67	0,67	0,67	0,66	0,66	0,66	0,67	0,67	0,67	0,68
Jihočeský kraj	1,49	1,49	1,50	1,51	1,51	1,52	1,53	1,54	1,55	1,58
Plzeňský kraj	1,35	1,36	1,36	1,39	1,39	1,40	1,41	1,41	1,42	1,42
Karlovarský kraj	2,01	2,01	2,02	2,02	2,03	2,05	2,08	2,09	2,12	2,14
Ústecký kraj	1,00	1,00	1,01	1,01	1,01	1,01	1,02	1,02	1,02	1,03
Liberecký kraj	2,30	2,31	2,32	2,34	2,34	2,36	2,40	2,41	2,42	2,43
Královéhradecký kraj	1,04	1,04	1,04	1,04	1,05	1,06	1,07	1,08	1,09	1,10
Pardubický kraj	0,91	0,91	0,91	0,92	0,92	0,93	0,93	0,93	0,94	0,94
Kraj Vysočina	0,85	0,85	0,85	0,85	0,85	0,86	0,86	0,86	0,86	0,86
Jihomoravský kraj	0,68	0,68	0,68	0,68	0,68	0,68	0,68	0,68	0,68	0,69
Olomoucký kraj	0,99	1,00	1,00	1,01	1,01	1,01	1,01	1,02	1,02	1,02
Zlínský kraj	1,44	1,45	1,45	1,45	1,47	1,48	1,51	1,52	1,53	1,55
Moravskoslezský kraj	1,33	1,33	1,33	1,34	1,34	1,34	1,35	1,35	1,36	1,37
Česká republika	1,06	1,07	1,07	1,07	1,08	1,08	1,09	1,09	1,10	1,10

Zdroj: Vlastní zpracování z veřejně dostupných dat ČSU (2023a)

Příloha č. 6 – Bodové hodnocení regionálního HDP na 1 obyvatele kraje

	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020	2021	2022
Hlavní město Praha	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0
Středočeský kraj	12,7	14,5	15,1	16,4	16,6	15,5	18,4	16,4	15,6	16,7
Jihočeský kraj	8,9	8,8	9,4	9,1	9,9	10,2	11,2	13,0	11,7	9,5
Plzeňský kraj	15,0	16,2	16,5	16,6	16,7	16,6	15,9	16,5	17,1	16,3
Karlovarský kraj	1,0	1,0	1,0	1,0	1,0	1,0	1,0	1,0	1,0	1,0
Ústecký kraj	3,8	3,8	5,9	4,3	3,9	3,8	5,6	5,5	5,7	5,8
Liberecký kraj	5,0	6,3	7,1	7,1	7,3	7,7	8,5	9,0	8,4	7,4
Královéhradecký kraj	10,2	11,0	12,4	13,5	15,1	15,2	16,4	18,1	17,6	15,4
Pardubický kraj	6,0	7,7	8,6	9,1	9,9	10,3	10,2	12,9	11,6	12,6
Kraj Vysočina	9,0	9,9	9,8	10,1	10,5	9,8	11,1	14,2	12,6	9,0
Jihomoravský kraj	18,4	17,4	18,6	17,8	17,7	19,2	20,1	22,7	22,7	22,9
Olomoucký kraj	3,9	5,1	6,5	7,0	7,7	8,4	9,3	11,2	11,8	11,7
Zlínský kraj	9,8	12,3	12,4	12,6	12,9	12,4	14,0	14,4	14,7	13,7
Moravskoslezský kraj	7,9	9,9	10,3	10,6	10,1	11,2	9,8	9,7	11,0	11,3
Česká republika	20,3	21,2	22,0	22,2	22,4	22,7	23,6	24,3	24,2	23,9

Zdroj: Vlastní zpracování

Příloha č. 7 – Bodové hodnocení čistého disponibilního důchodu domácností na 1 obyvatele kraje

	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020	2021	2022
Hlavní město Praha	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0
Středočeský kraj	48,0	47,1	44,7	51,9	38,0	29,7	24,2	31,2	36,2	36,2
Jihočeský kraj	14,3	20,7	19,1	17,0	15,9	15,1	14,7	13,8	18,6	14,8
Plzeňský kraj	31,6	31,2	37,2	28,5	25,9	24,3	23,3	26,5	27,7	23,2
Karlovarský kraj	4,5	8,4	10,5	9,6	14,7	17,7	19,7	1,0	1,0	3,0
Ústecký kraj	1,0	1,0	1,0	1,0	1,0	1,0	1,0	5,0	6,0	1,0
Liberecký kraj	12,2	16,3	16,1	16,6	12,4	9,9	8,3	9,3	8,9	1,8
Královéhradecký kraj	18,4	23,2	24,7	19,2	19,8	20,1	20,3	22,8	22,2	16,5
Pardubický kraj	16,9	23,2	22,8	20,8	18,2	16,7	15,7	16,7	17,0	14,6
Kraj Vysočina	19,0	22,5	24,9	23,5	20,4	18,5	17,3	24,9	23,9	22,2
Jihomoravský kraj	27,5	30,8	32,8	26,3	22,4	20,0	18,5	26,1	26,6	23,9
Olomoucký kraj	5,5	10,5	10,3	6,3	6,2	6,1	6,1	4,6	10,3	3,6
Zlínský kraj	14,0	18,0	22,1	13,8	12,5	11,7	11,2	12,2	14,4	7,7
Moravskoslezský kraj	6,6	11,1	9,2	6,6	7,3	7,7	8,0	4,9	8,5	6,0
Česká republika	28,6	31,4	31,9	30,1	27,6	26,0	25,3	27,1	29,0	26,0

Zdroj: Vlastní zpracování

Příloha č. 8 – Bodové hodnocení obecné míry nezaměstnanosti v kraji

	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020	2021	2022
Hlavní město Praha	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	99,0	78,8	86,1	86,5
Středočeský kraj	70,7	59,6	87,8	81,4	86,3	71,2	98,4	89,2	81,2	100,0
Jihočeský kraj	70,9	48,6	77,8	88,8	84,1	94,1	82,8	94,5	100,0	95,6
Plzeňský kraj	70,6	60,5	81,6	74,8	92,5	89,5	100,0	81,0	66,8	69,2
Karlovarský kraj	1,0	1,0	27,0	33,4	47,3	33,0	1,0	1,0	1,0	1,0
Ústecký kraj	11,3	8,0	10,7	37,9	40,8	2,2	57,5	33,6	49,4	35,4
Liberecký kraj	27,3	38,6	49,7	53,6	32,9	74,9	80,3	58,4	78,3	71,1
Královéhradecký kraj	28,6	43,8	47,4	61,1	83,1	57,5	87,4	69,0	86,3	46,4
Pardubický kraj	25,5	40,4	66,7	69,2	65,9	81,7	89,0	100,0	86,6	78,2
Kraj Vysočina	49,2	52,9	64,0	80,2	67,3	82,1	96,2	80,3	90,8	87,8
Jihomoravský kraj	48,2	45,0	59,3	65,4	46,3	44,4	71,0	78,2	80,3	79,0
Olomoucký kraj	14,2	20,5	41,6	68,8	53,0	46,2	59,7	53,2	78,0	20,0
Zlínský kraj	48,1	45,0	64,4	61,3	37,8	79,3	76,7	90,0	98,0	70,8
Moravskoslezský kraj	4,6	6,1	1,0	1,0	1,0	1,0	17,9	35,7	27,9	1,0
Česká republika	46,0	44,7	58,0	63,4	60,8	59,6	74,6	69,8	73,3	63,7

Zdroj: Vlastní zpracování

Příloha č. 9 – Bodové hodnocení koeficientu ekologické stability v kraji

	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020	2021	2022
Hlavní město Praha	1,0	1,0	1,0	1,0	1,0	1,0	1,0	1,0	1,0	1,0
Středočeský kraj	18,1	18,0	17,9	17,2	17,2	17,1	16,8	17,0	17,1	16,8
Jihočeský kraj	59,3	59,3	59,3	58,9	59,1	58,9	58,2	58,4	58,8	59,5
Plzeňský kraj	52,4	52,6	52,3	53,0	53,1	52,9	52,4	52,5	52,5	52,2
Karlovarský kraj	85,3	85,2	84,7	84,1	84,7	84,9	84,6	85,0	85,6	85,9
Ústecký kraj	34,8	34,6	34,6	34,4	34,4	34,2	33,7	33,7	33,6	33,5
Liberecký kraj	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0
Královéhradecký kraj	36,6	36,4	36,3	36,0	36,3	36,2	36,1	36,5	36,9	36,7
Pardubický kraj	30,1	30,1	30,0	29,9	30,0	29,9	29,3	29,5	29,7	29,4
Kraj Vysočina	27,2	27,1	26,9	26,7	26,6	26,5	26,0	25,9	25,9	25,5
Jihomoravský kraj	18,6	18,5	18,4	18,1	18,0	17,9	17,3	17,6	17,5	17,2
Olomoucký kraj	34,5	34,8	34,5	34,3	34,3	34,1	33,2	33,6	33,6	33,2
Zlínský kraj	57,1	56,9	56,6	56,2	56,7	57,0	57,2	57,3	58,0	58,0
Moravskoslezský kraj	51,3	51,1	50,9	50,5	50,5	50,2	49,5	49,6	49,6	49,4
Česká republika	37,9	37,9	37,7	37,4	37,9	37,4	37,0	37,0	37,1	36,9

Zdroj: Vlastní zpracování

Příloha č. 10 – Celkové hodnoty MIKŽ v krajích ČR

	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020	2021	2022
Hlavní město Praha	67,0	67,0	67,0	67,0	67,0	67,0	66,7	59,9	62,4	62,5
Středočeský kraj	39,7	36,1	45,2	44,3	43,6	37,0	45,5	43,3	41,4	47,7
Jihočeský kraj	47,3	40,9	50,4	53,6	52,0	55,2	51,3	55,4	58,0	55,7
Plzeňský kraj	48,8	45,6	53,6	50,1	55,6	54,3	57,3	51,7	47,2	47,0
Karlovarský kraj	29,7	30,3	39,2	40,9	46,6	42,4	32,0	29,0	29,2	29,6
Ústecký kraj	16,2	15,0	16,2	25,0	25,9	12,9	31,5	24,2	29,6	24,1
Liberecký kraj	45,3	50,0	53,8	55,2	47,6	61,3	62,9	55,8	62,3	58,6
Královéhradecký kraj	26,5	32,5	34,1	37,8	45,6	37,1	47,3	42,0	47,7	33,0
Pardubický kraj	22,4	28,7	37,5	38,0	36,7	41,7	43,7	48,1	43,5	40,4
Kraj Vysočina	30,2	32,1	36,1	41,2	36,5	40,9	45,4	41,9	45,0	43,0
Jihomoravský kraj	29,9	29,2	34,5	35,2	28,1	27,3	35,9	40,0	40,8	39,9
Olomoucký kraj	17,8	21,0	28,2	36,6	31,4	29,2	33,5	31,5	40,9	20,3
Zlínský kraj	39,0	39,0	46,1	43,6	35,8	49,5	48,8	53,5	56,9	46,5
Moravskoslezský kraj	21,0	22,6	20,5	20,0	20,1	20,2	25,5	30,9	29,1	19,7
Česká republika	36,1	36,3	40,9	42,3	41,2	40,4	45,3	44,2	45,7	41,9

Zdroj: Vlastní zpracování